

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 TEMMUZ 2007

ISSN 1301-7608

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2007/07 FİYATI: 3 YTL

2000

Söz Sizin!

Sağlıkta öncelikli kalite.

Türkiye'nin en önemli sağlık kuruluşlarının güvenilir hizmet ve kalitenin simgesi olarak kabul edilen PAG Ltd., hastane, klinik ve laboratuvarlarımızın gereksinimlerini karşılamaya devam ediyor.

PAG Ltd.; geniş bir ürün yelpazesi, güvenilir servis anlayışı, dünyanın en büyük kuruluş ve markalarıyla her an sağlık sektörümüzün yanında.

JMS (Şırınga ve İnfüzyon Pompaları)
Burnshield (Yanık İlk Yardım Ürünleri)
Cobe (Oksijenatör ve Tubing Setleri)
Custidol (Organ Muhafaza Solüsyonu)

PAG

PAG Sağlık ve Tedavi Tesisleri Ltd. Şti
11. Sokak No: 40 / 4 06490 Bahçelievler ANKARA
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43 Faks: (0312) 212 05 23
www.baskentholding.com.tr

Yassıada'da Yaptırılmayan Savunmalar

Menderes, Zorlu ve Polatkan'ın
kendi el yazılarından savunmaları

3
BASKI

Hulûsi
Turgut

Bütün Kitapçılarda...

DOĞAN
KİTAP

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

Bütün Dünya

YEREL SÜRELİ YAYIN

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni:

Mete Akyol

Genel Koordinatör:

Gülçin Orkut

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Çiğdem Ayhan

İşletme Genel Yönetmeni:

Sina Şen

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Kapak:

Turgut Keskin,

Cat Ajans

Redaksiyon:

Fatma Ataman

Düzeltilme Bölümü Sorumluları:

Nükhet Alicikoğlu, Emel Öksüz Kurt

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan),
Prof. Dr. Ahmet Mumcu, Prof. Dr. Solmaz Doğanca,
Prof. Dr. Sevil Öksüz, Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay, Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz, Doç. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Şiar Yalçın, Necmi Tanyolaç, Haluk Cansın,
İzmir Tolga, Alaettin Giray,
Ayhan Erten, Nuri Özakyol, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Dr. Ufuk Akyol, Nuray Bartoschek,
Cahit Batum, Prof. Dr. Yüksel Bozer, Sadi Bülbül,
Ali Naili Erdem, Ali Murat Erkorkmaz, Konur Ertop,
Gürbüz Evren, Metin Gören, İlyas Halil, Pelin Hazar,
İlker Inal, Mehmet Muhsinoğlu, Prof. Dr. Haluk Oral,
Filiz Leloğlu Oskay, Saniye Özden, Yaşar Öztürk,
Erdoğan Sakman, Songül Saydam, Hakan Sevindik,
İzlen Şen, Cheryl Tanrıverdi, Eser Tutel, Engin Ünsal,
Orhan Velidedeoğlu, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sok., No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 8016 (pbx)
Faks: (0312) 234 1216

İletişim Adresi:

Mimoza 4/9, D: 1, Ataşehir, 34750, İstanbul
Tel: (0216) 456 2727 (pbx)
Faks: (0216) 456 2729

Abonet:

(0212) 210 0110

Dağıtım:

Yaysat

Renk Ayrımı:

Mat Yapım

Elektronik Posta:

butundunya@butundunya.com.tr

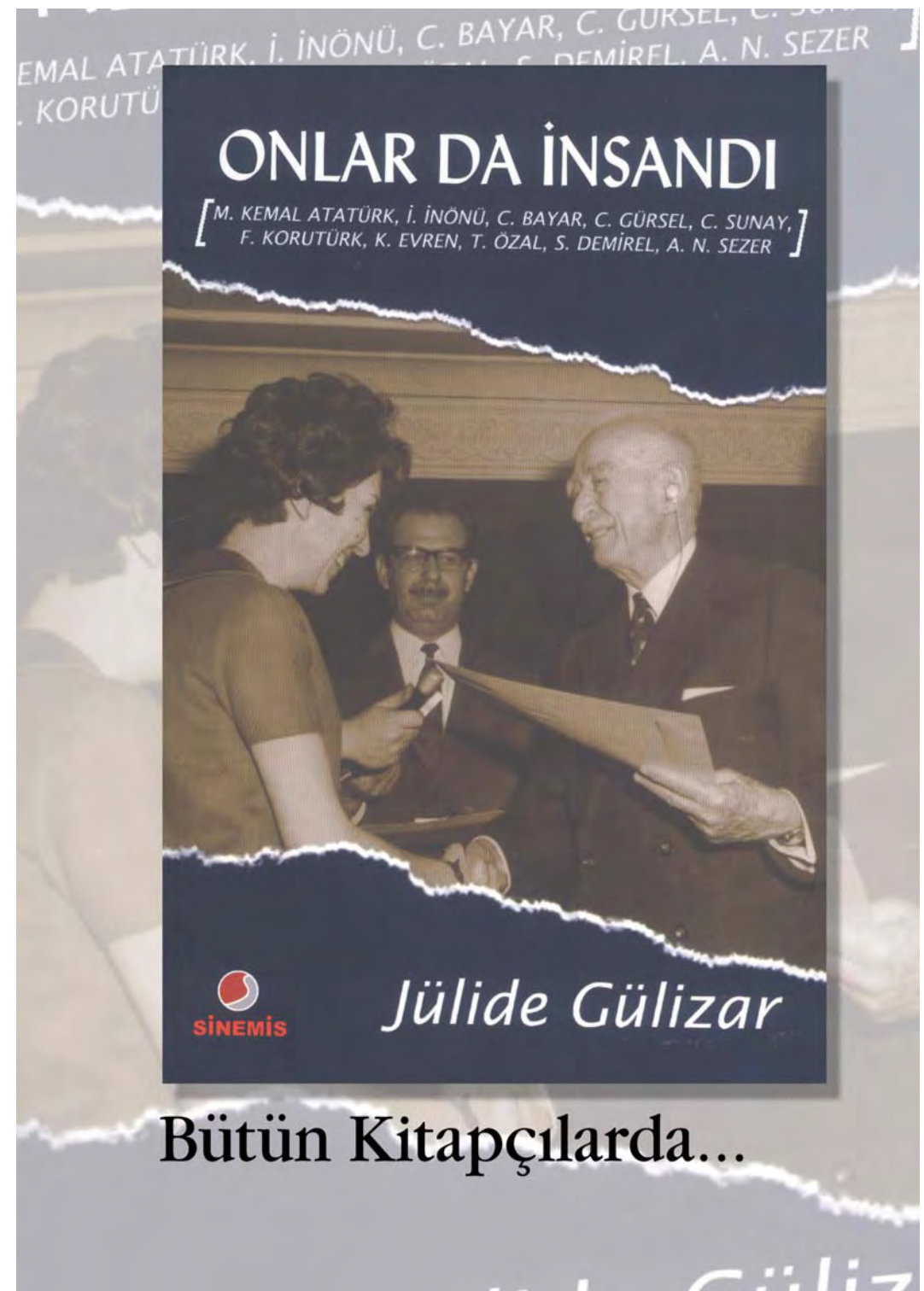
İnternet Sitesi:

www.butundunya.com.tr

Basım Tarihi:

29.06.2007

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000,
Başkent Üniversitesi kuruluşlarından 1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara
adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret
A.Ş.'nin 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

Bütün Kitapçılarda...

İçindekiler

Son Hedefimiz Sandık METE AKYOL	7	Abdürrahim Tuncak Anlatıyor – METE AKYOL	7 37
Yanlış/Doğru Çizelgesi ORHAN VELİDEDEOĞLU	12	Türkiye’yi Afrika ya da Arap Ülkesi Sanan Kültürlü (!) Avrupalılar GÜRBÜZ EVREN	43
Seçimler ve... Büyük Millet Meclisi YAŞAR ÖZTÜRK	17	Nobel Ödülü’nü Alan Yazarın, Osmanlı Resim Sanatından Esinlenen Romanı KONUR ERTOP	49
Bir Zamanlar Milletvekili Seçilebilmek İçin... ALİ AKGÜL	25	Zaman ALİ NAİLİ ERDEM	53
“Bundan Büyük Ödül Hayal Edilemez...” GÜLÇİN ORKUT	27	Ünlü Besteci Korsakof’un Ders Verdiği Sanatçı YÜCEL AKSOY	55
“Başkent”li Ortaöğretim Öğrencileri TÜBİTAK Yarışmasında Yine Ön Sırada ÖZÜM LARÇIN	31	“Tanrı’m... Biz Ne Yaptık?” MEHMET MUHSİNOĞLU	57
		Hipodrom Öyküleri METİN GÖREN	63
		Scrabble CHERYL TANRIVERDİ	66
		Bir Beyoğlu Sokağının Anatomisi: Nevizade Sokağı ESER TUTEL	71
		“Robot” SONGÜL SAYDAM	77
		Yanmış Kentin Delikanlıları DOÇ. DR. KAMİL ÖGE	81
		Köpekbalığının Radyatörü ERDOĞAN SAKMAN	91
		Geç Kalmış Bir Teşekkür ERAY YAŞAR	93

Yanmış Kentin Delikanlıları

“Parçala, Yut” SADI BÜLBÜL	95	Sizden Bize İlk Dersimiz Türkçe	8 15
El Feneri ve Daksil PELİN HAZAR	97	1001 Güzel Söz Temmuz SuDokuları	62 70
Tıklama ALİ MURAT ERKORKMAZ	101	Bilginizi Denetleyin Bir Başkadır Memleketim	89 117
Beynimde Çiçeklerin Açtığı Gece KATHERINA GREGOR	108		
İyi ki Varsın, Seni Seviyorum! NURAY BARTOSCHEK	111		
Melodisiz Müziğin Yaratıcısı: Igor Fyodorovic Stravinsky YÜCEL AKSOY	120		
Bir Masal Kenti: Dubrovnik İZLEN ŞEN	125		
Yorgan Yüzü... DR. MEHMET UHRİ	131		
O, Benim En İyi Arkadaşım Oldu RICHARD EZRA PROBERT	133		
Mıgırdıç Uçmasını Bilmeseydin... İLYAS HALİL	137		
Minnacık Bir Dünyada Yaşamak ENGİN ÜNSAL	145		
“Taze Limonata JUSTIN R. HASKIN	149		
		Anne ve Babalardan Mankafa Poldi Kareler ve Rakamlar Mantık Bilmecesi Satranç Bulmaca Ayın Kitapları Bir Fotoğraf Bin Sözcük	140 144 152 153 154 156 158 160

Bir Masal Kenti: Dubrovnik

PONTUS'TA HESAPLAŞMA

NECDET SEVİNÇ

b
Bilgi

Bütün Kitapçılarda...

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI
Bütün Dünya
2000

Son Hedefimiz Sandık

• Mete Akyol - *Bütün Dünya* •

Temmuz ayının ilk gününe bu yıl, buruklaştırılmış bir ulusal duyguyla gireceğiz, fakat son haftasının ilk gününü, kabına sığmaz umudumuzun, kabından taşan coşkusuyla karşılayacağız.

Limanlarımızın satışa çıkarıldığı bir dönemde, nasıl olacağını bilemiyoruz ama, 1 Temmuz Kabotaj Bayramı'mızı kutlamaya çalışacağız; 22 Temmuz'da ise, son birkaç yıldır bozulan düzenimizi onarma olanağına kavuşacağız.

Tarihimizin bir uyarısı sanki: Bir yandan 1 Temmuz'u, yıpratılmış Kabotaj Bayramı nedeniyle buruklaştırılmış bir ulusal duyguyla karşılamak zorunda kalırken, bir yandan da, ulusal duygularımızı onarma olanağına kavuşacağımız o günün üç hafta sonrasını, kabına sığmaz bir umudun, kabından taşan coşkusuyla bekleyeceğiz.

22 Temmuz günü, bu kez siyasal değil, yaşamsal bir seçim yapacağız.

O gün, yönetime getireceğimiz şu ya da bu partiyi değil, o günden sonraki yaşamımızın biçimini seçeceğiz.

O gün, ya uygar yaşamın aydınlığına olan özenimize sahip çıkacağız, ya da uygar yaşamın aydınlığı karşısındaki umursamazlığımızı onaylayacağız.

O gün, ya vatanımızın bütünlüğüne olan özenimize sahip çıkacağız, ya da vatanımızın bütünlüğü karşısındaki umursamazlığımızı onaylayacağız.

O gün, ya ulusal onurumuza olan özenimize sahip çıkacağız, ya da ulusal onurumuz karşısındaki umursamazlığımızı onaylayacağız.

Daha öz ve daha açık söyleyelim: 22 Temmuz'da sandığa atacağımız her oy, ya Atatürk'e vereceğimiz yaşamsal "aranan kan", ya da Atatürk'e sıkacağımız ölümcül kurşun olacaktır.

Yüzeysel görüntüsüyle ülkemizin yönetimini üstlenecek siyasal kadroları seçeceğimiz 22 Temmuz, özündeki anlamıyla, Atatürk karşısında vereceğimiz hesap günümüzdür.

22 Temmuz'da sandık başına gitmek, o nedenle, vatan savunması amacıyla cepheye gitmekle eş değerdedir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Atatürk'ün "ilk hedefiniz" buyruğuyla kurulmuştur.

22 Temmuz günü ise, o Türkiye'yi, o cumhuriyeti ve o devleti muhafaza ve müdafaa etmek için bizim "son hedefimiz"dir. •

*Bütün Dünya, Mimoza 4/9, D: 1,
Ataşebir, 34750, İstanbul
butundunya@butundunya.com.tr
Faks: 0216-456 2729*

Günler önce “Merhaba umutla yaşayanlar ve geleceğe umutla bakanlar” sloganıyla bir kitap kampanyasına başlamıştık. Issız adada kalan bir insan nasıl cam şişenin içine notunu koyup notlarını denizin engin sularına bıraktıysa biz de günler önce ıssız adadaki insan örneği küçük notlarımızı, e-postalarımıza, hayatın engin sularına koyduk.

Gün geldi şişedeki notlarımızı paylaşmayı seven insanların eline düştü. “Bütün Dünya” dergisi sayesinde okulumuzun kütüphanesine kitap toplamaya başladık. “Bütün Dünya” dergisi çalışanlarına ve okuyanlarına sonsuz teşekkürler...

**Ahmet Morsümbül,
Tatvan İlköğretim Okulu,
Tatvan, Bitlis.**

Türkiye genelinde başlattığımız “Aydınlık Yarınlar İçin Kitap Kampanyası”nın duyurusunu yayımladığımız için sizlere çok teşekkür ederim. Sizi takip eden okuyucularınız kitap kampanyasında bize destek oldular. Onlara da çok teşekkür ederim.

Aydınlık Türkiye için düşünen, yargılayan, eleştiren ve de üreten biriyler yetiştirmek zorundayız. Saygılarımla,

**Taylan Kaya,
Malatya Cezaevi,
Sosyal Hizmet Uzmanı,
Malatya.**

Sayın Mehmet Muhsinoğlu, ben Ordu ilinde öğretmenlik yapıyorum ve yazdıklarınızı da ilgiyle takip ediyorum. Sizin yazdıklarınızı okumak, hayatı anlama yö-

nünden bizlere destek oluyor. Sizlere çok teşekkür ederim.

**Uğur Efe,
Ordu.**

Sayın Gürbüz Evren’in “Sarkozy, Schwarzenegger, Stallone ve Türk İmgesi” başlıklı yazısını okudum, üzülererek... Üzüntüm, Sayın Evren’in yazısına değil... Tam tersine yazı o kadar detaylı ve açıklayıcı ki, gerçekten çok beğendim. Asıl üzüntüm en tanınmış simaların bile –ki bu simaların çoğu stajını bizim ülkemizde tamamlamış, gençlerimiz tarafından ilgi görmüş ve bu ilgiyle popüler olmuş kişilerdir– Türkiye üzerindeki alışılmış; fakat yine de istenmeyen faaliyetleri... Yanlı saldırılar, kıskırtmalar, çamur atmalar...

Aynı dünyayı paylaşmamıza rağmen, bencillik yapıp bizi önemsemeyen, bizi yok sayan ve her fırsatta eleştiren birkaç çıkarıcı için, bu ülkeyi bu kadar kolay karalamayız bu da böyle biline...

Bizi fazlasıyla bilgilendiren, oldukça detaylı, açıklayıcı yazısı için Sayın Evren’e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Kaleminize sağlık, Sayın Gürbüz Evren...

**Özlem Uzun,
İstanbul.**

Benim çok sevdiğim; ama hiçbir yerde bulamadığım mantık bulmacasını yayımladığınız için sizlere ve Sayın Yüksel Bozer’e çok teşekkür ederim.

**Duygu Malhatun,
İzmir.**

Derginizi her ay aldığımda elimden düşüremiyorum. Mayıs 2007 tarihli derginizin kapağı çok güzeldi. Başarılarınızın devamını diliyorum. Saygılarımla,

**Rıdvan Tüfekçiler,
İstanbul.**

“Bütün Dünya”yı biyoloji öğretmenim sayesinde tanımıştım. “Bütün Dünya” kadar kaliteli ve seviyeli bir dergi daha görmedim. “Bütün Dünya” dergisini bize kazandıran Başkent Üniversitesi’ne çok teşekkür ediyorum.

**Selçuk Çubuk,
Kütahya.**

Geçmiş, bugünü, geleceği görebildiğim bir dergi, “Bütün Dünya”... Bazen bilgilendiğim, bazan gülümsediğim, bilgi bahçemin vazgeçemediğim köklü ağaçlarından... Kuva-yi Milliye ruhunu sıcacık tutan, bu ülke için çalışan değerli kişileri sizinle anmaktan engin bir keyif alıyorum. Tarafsız, çağdaş, milliyetçi kimliğinizi hiç yitirmeyin. Sevgiyle kalın.

**Vahide Yılmaz,
İğdır.**

“Bütün Dünya”, her satırdan çok şey öğrendiğim özel ve farklı bir dergi. Emeginize ve yüreğinize sağlık...

**Seyhat Hunder,
İzmir.**

“Bütün Dünya” ile tanışalı çok şeyler öğretti. Bundan dolaydır ki, herkese tavsiye ediyorum ve sizlere teşekkürlerimi ilet-

mek istiyorum. Her zaman, gelecekte de, kendi çizginizden çıkmaz ve umarım dış kuvvetler tarafından çıkarılmazsınız. Ayrıca diğer üniversitelerin de böyle yayınlar çıkarmasını umut ediyorum. Teşekkürlerimle,

**Derya Sönmez,
Mersin.**

Kişisel gelişimime ve hayata bakış açımına önemli katkınız oldu. Ben şu an eğitim için İngiltere'deyim. Benim buralara gelmeyi istememde derginizdeki yazıların etkisi çok büyük... Sizlere ne kadar teşekkür etsem az... Çoğu insanın iş üretmek yerine mazeret ürettiği, olumlu bir şeyler ortaya koymak yerine olumsuz ortaya çıkardığı bir dünyada karanlığa bir mum yakıyorsunuz. Keşke bütün dünya sizleri tanısa! İşte o zaman herşey çok daha farklı olacaktır. Dünyanın bir yerlerinde birilerinin daha hayatını değiştirmeniz dileğiyle...

**Mustafa Ali Albutu,
Londra, İngiltere.**

Ben Mustafa Kemal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğrencisiyim. Sevginin ve anlayışın yavaş yavaş azaldığı şu dönemde "Bütün Dünya" dergisi bu değerleri yüreklerimize yeniden ekliyor.

Derginin ele aldığı konularla ilgili yazıları ciddiyetle ve ilgiyle okuyor, çok beğeniyorum. Bu derginin bizleri var eden

**Bahar Akyüz,
Tekirdağ.**

**Sizden
Bize**

Mektuplar

ulusal kültürümüze, milli değerlerimize büyük katkıları olduğunu düşünüyorum emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum. Sevgilerimle,

**Mustafa Kemal Yüksel,
Hatay.**

İçeriğindeki geniş yelpaze, yazılarındaki dolgunlukla her seviyeye ve herkese kılavuz bir dergi... Emeği geçenlere teşekkür ederim.

**Resul Yıldız,
Van.**

"Bütün Dünya" dergisinin çıktığı günden buyana okuruyum. Hatta ilginç yazılarınızı büyükelçime çeviriyor, onun da okumasını sağlıyorum. Başarılarınızın devamını diliyorum.

**Ülkü Mercan,
Büyükelçi Özel Kalem,
Ankara.**

Ben, "Bütün Dünya"da tarihi, eğlenmeyi, gülmeyi ve bir sürü seçeneği buluyorum bu yüzden "Bütün Dünya" okuyorum ve okumaya da devam edeceğim. Teşekkürler "Bütün Dünya".

**Filiz Torun,
Artvin.**

Derginiz benim en büyük dostum. O beni eğlendiriyor, bilgilendiriyor, dinlendiriyor. Benim ruhumun gıdası "Bütün Dünya". İyi ki varsın "Bütün Dünya". Dergide emeği geçen herkese kucak dolusu teşekkürler.

Kütüphanemde "Bütün Dünya" dergisinin büyük bir arşivi var. Yakınlarıma ve özellikle öğrencilerime çok faydası olacağına inandığım için ısrarla okumalarını tavsiye ediyorum. Bizlere bu kadar güzel bilgiler aktardığınız için sonsuz teşekkürler... Başarılarınızın devamını diliyorum.

**Özlem Güngör,
Mersin.**

"Bütün Dünya", beni hem gülmüseten hem düşündüren hem güncel olaylara hem de tarihimize ışık tutan bir dergi... Katkısı olan herkese teşekkürler...

**Nazlı Dilara Genç,
İstanbul.**

"Bütün Dünya" yıllardır vazgeçemediğim, kendimi bildim bileli her çıkan sayı-

sını zevkle beklediğim ve haz duyarak okuduğum tek dergi. Emeği geçen herkese çok teşekkür ediyorum.

**Arzu Yalçın,
Aydın.**

Sizden öğrendiğim çok şey oldu. Bilginin, sevginin, hoşgörünün, sanatın, bilimin, sağlığın birarada olduğu bir okul gibisiniz. Tüm çalışanlarına teşekkürlerimi, sevgilerimi ve saygılarımı sunuyorum.

**Behice Doğaner,
İzmir.**

Derginizi çok beğeniyorum ve severek okuyorum. Herkese de tavsiye ediyorum. Bir insana verilebilecek en güzel hediye olduğunu düşünüyorum. Tebrikler.

**Fatma Akyol,
Antalya.**

Sayın Yekta Güngör Özden, söyleşimiz sırasında, gazete ve dergilerde gördüğü, radyo ve televizyonlardan işittiği bazı sözler için yanlış/doğru dizelgesi yaptığını belirtti. 165 sözcükten oluşan bu dizelgeyi, anımsamak istediğim şeyleri koyduğum akıl dosyama ekleyeceğimi, gereklikçe yararlanacağımı; ama bu dizelgeyi yayımlarsam, bundan başkalarının da yararlanabileceğini söyleyerek izin istedim. Bilinen alçakgönüllüğüyle "Yayımlanmaya değer bir şey olmadığını" söylese de olur verdi.

Yanlış/Doğru Çizelgesi

12 Mayıs Cumartesi günü, Anayasa Mahkemesi'nin geçmiş dönem başkanlarından Sayın Yekta Güngör Özden'in yine bir kültür ziyafetine çağrılıydım.

Toplantı, üyelerinin çoğu Atatürk'ün cumhuriyeti emanet ettiği gençlerin; üniversite öğrencileri ya da üniversiteyi bitirip yaşam yolunu belirlemiş gençlerin oluşturduğu yeni bir derneğin; **Milli Mücadele Derneği**'nin Ankara İl Temsilciliği'ndeydi.

Kendilerini, Türk Devrimi ve İlkeleri için savaşıma adanmış, inançları canlı, yürekleri heyecanlı bu gençlerin coşkusuna coşku katan Ankara İl Başkanı değerli kardeşimiz Sayın Yılmaz Ekinci, derneğin 22.2.2007'de yani daha birkaç ay önce kurulmasına karşın İstanbul, İzmir, Adana, Samsun gibi 24 ilimizde 59 şubeye ulaşıldığını müjdeledi.

Gurur duydum; çalışmalarını başarılı, yolları açık olsun! Gelecek onların...

(İlgilenen gençler ve de kendisini genç duyumsayanlar için telefon numaraları: 0312 418 4868, 0542 350 3010)

Arada bir yakıcı -iğneleyici- değinmelerinin yanında o çok acı ve sürükleyici üslubuyla güncel, sosyal ve siyasal olaylara ışık tutarak bizleri aydınlatan büyük hukukçu, şair, yazar (bir zamanlar Türkçe öğretmenliği de yapmıştır) ama hepsinin üzerinde vefakâr dost Sayın Yekta Güngör Özden, konuşma sonrası söyleşimiz sırasında, gazete ve dergilerde

gördüğü, radyo ve televizyonlardan işittiği bazı sözler için yanlış/doğru dizelgesi yaptığını, bana da yollayacağını söyledi.

Sayın Özden'in bu tarafını çok beğenirim; boş konuşmaz, dediğini kesinlikle uygular. Sözünü ettiği dizelge ertesi gün elimdeydi...

Türk Dili

Orhan Velidedeolu

Teşekkür etmek için kendisini telefonla aradığımda, 165 sözcükten oluşan bu dizelgeyi, anımsamak istediğim şeyleri koyduğum akıl dosyama ekleyeceğimi, gereklikçe yararlanacağımı; ama bu dizelgeyi yayımlarsam, bundan başkalarının da yararlanabileceğini söyleyerek izin istedim. Bilinen alçakgönüllüğüyle "Yayımlanmaya değer bir şey olmadığını" söylese de olur verdi.

İşte bu dizelgeyi, Sayın Özden'in günün anlamıyla uyumlu şu güzel şiiriyle birlikte sunuyorum:

Atatürk

Yüceliği ulusumuzun
Sınırsız gücü tarih boyu
Atatürk'üm kucaklamış ülkemi
Ufkundan güneş gibi

doğduğu...

Çocuklar, kuşlar gibi
Dağlar, denizler çiçek
Düşlerimizde masmavi

yağmurlar

Bayraklar sonsuza dek gülecek!
Çağlar Atatürk'le yeni
Atatürk yaşıyor, yaşatıyor
Görkemliyiz, kıvançlıyız,

mutluyuz

Yüreğimiz "Atatürk" diye atıyor
Atatürk'leyiz, Atatürk'üz
Boyle doğduk, böyle ölürüz!..

Konuşma ve Yazmada Sık Sık Yanlış Kullanılan Kimi Sözcüklere İlişkin Yanlış/Doğru Çizelgesi:

•Abi (Ağabey), •Abuk subuk (Abuk sabuk), •Acaip (Acayip), •Allerji (Alerji), •Aliminyum (Alüminyum), •Amma (Ama), •Anbar (Ambar), •Anomim (Anonim), •Ataist (Ateist), •Atelye (Atölye), •Avu (Ağı), •A-

zarbeycan (Azerbaycan), •Bengaldeş (Bangladeş), •Beraet (Beraat), •Bilader (Birader), •Bisküi (Bisküvi), •Bugünkü (Bugünkü), •Büyüteç (Büyülteç), •Caket (Ceket), •Canbaz (Cambaz), •Çerkes (Çerkez), •Cigara (Sigara), •Civa (Cıva), •Cudo (Judo), •Cumaertesi (Cumartesi), •Cüzam (Cüzam), •Çünkü (Çünkü), •Dangır dangır (Dangıl dungul), •Depreşmek (Debreşmek), •Dedentör (Dedantör), •Denflâsyon (Deflâsyon), •Dersane (Dershane), •Diyapozon (Diyapazon), •Dinazor (Dinozor), •Eczahane (Eczane), •Eczümle (Ezcümle), •Eğemenlik (Egemenlik), •Eksantrik (Eksantrik), •Enfaktüs (Enfarktüs), •Enteri (Entari), •Etejer (Etajer), •Eskaza (Ezkaza), •Fantazi (Fantezi), •Farbela (Farbala), •Fiat (Fiyat), •Galubela (Kalubela), •Gasyan (Gasyan), •Gıllığı (Gillüğü), •Gravat (Kratat), •Hala (Hâlâ), •Hamfendi (Hanımefendi), •Hark (Ark), •Hastahane (Hastane), •Hemşehri (Hemşeri), •Helki (Helke) [Kova, bakraç], •Izdirap (Istirap), •İnkilâp (İnkılâp), •İktisat (İktisat), •İzalasyon (İzolasyon), •Kahbe (Kahpe), •Kahvane (Kahvehane), •Kaldı ki (Kaldıki), •Kamerya (Kamelya), •Kapitulâsyon (Kapitulâsyon), •Kaporo (Kaparo), •Kar (Kâr), •Karankuşı (Karakuşı), •Karisör (Karoser), •Kerliffelli (Kelliffelli), •Kesinkes (Kesenkes), •Keşki (Keşke), •Kitipiyos (Kitıpiyos), •Kısbet (Kispet), •Kılıbik (Kılıbık), •Kirpit (Kibrit), •Kollej (Kolej), •Kol-

lokyum (Kolokyum), •Komser (Komiser), •Kurvazör (Kruvazör), •Kütüpane (Kütüphane), •Küvöz (Kuvöz), •Losyon (Nosyon), •Maciskül (Majiskül), •Madem ki (Mademki), •Mahfel (Mahfil), •Mahsur (Mahzur) [Sakınca], •Mahzur (Mahsur) [Çevrilil], •Makina (Makine), •Mâni (Mani), •Mani (Mâni) [Engel], •Maşaallah (Maşallah), •Meczemek (Meczemek), •Melhem (Merhem), •Menacer (Menajer), •Menba (Membra), •Mevlüt (Mevlit) •Meyva (Meyve), •Miğde (Mide), •Mimber (Minber), •Motorsiklet (Motosiklet), •Müsaade (Müsaade), •Müsil (Müşhil), •Mütalea (Mütalâa) •Nalet (Lânet), •Name (Nağme), •Nasafet (Nasfet) •Nihari (Nehari) [Gündüzlü], •Nişadur (Nişadür) •Oporlör (Hoparlör), •Ofsayit (Ofsayit), •Orjinal (Orijinal), •Oysa ki (Oysaki), •Öge (Öge), •Öğünmek (Övünmek), •Öyle ki (Öyleki), •Papuç (Pabuç), •Pancur (Panjur), •Pantolon (Pantolon), •Pantufllu (Pantuflla),

•Pastahane (Pastane), •Payton (Fayton), •Parlamento (Parlamento), •Pardesü (Pardösü), •Pazarertesi (Pazartesi), •Pelesenk (Persenk), •Picama (Pijama), •Pisuar (Pisuar), •Postahane (Postane), •Posteki (Pösteği), •Prestiş (Prestij), •Puvan (Puan), •Rasatane (Rasathane), •Rötüş (Rötuş), •Sahife (Sayfa), •Sarımsak (Sarmısak), •Senbol (Sembol), •Sürcülisan (Sürcülisan), •Sadıç (Sağdıç), •Şartel (Şalter), •Şehadet (Şahadet) [Tanıklık], •Şevkat (Şefkat), •Şişane (Şişhane), •Şöyle ki (Şöyleki), •Tabura (Tabure), •Takonya (Takunya) •Teyyare (Tayyare), •Tezkere (Teskere) [Tahta taşıyıcı], •Teskere (Teskere) [Yazılı kağıt], •Tirbişon (Tirbuşon), •Türibin (Tribün), •Tüccarlar (Tüccar), •Ünvan (Unvan), •Yada (Ya da) •Yalnis (Yanlıs), •Yalnız (Yalnız), •Yemekane (Yemekhane), •Zarafet (Zarafet) •Zuhül (Zühul)•

OrhanVelidedeoglu@butundunya.com.tr

Bir adam, karanlık bir gecede trenden inmiş evine gidiyordu. Oldukça ıssız bir yolda ilerlerken bir adamın kendisini izlediğinin ayırına vardı. Nereye gitse, hangi sokağa sapsa arkasındaki adam da peşinden geliyordu. Adam, bu duruma çok sinirlenmiş, oldukça da kuşkulanmıştı.

Uzun bir süre yürüdüktan sonra dayanamayan adam arkasına döndü ve bağırmağa başladı:

“Ne istiyorsun benden?” diye sordu. “Neden beni izliyorsun?”

Arkadaki adam kendinden emin bir biçimde “Böyle bağırmanıza hiç gerek yok, beyefendi” dedi ve bu davranışının nedenini tane tane anlatmaya başladı:

“Ben apartmanızın üçüncü katında oturan komşunuza bir paket götürüyorum” dedi. “İstasyondaki görevliye sorduğumda sizi izlersem adresi kolayca bulabileceğimi söylemişti de...”•

İlk Dersimiz Türkçe

Saniye Özden

Sözcük bilginizi denelledikten sonra, doğru yanıt için 16'ncı sayfamıza bakınız

- 1. zum yapmak** (ingilizce) –
A) ayrıntılandırmak
B) yakınlaştırmak
C) büyütmek
Ç) genişletmek
- 2. psikolojik** (fransızca) –
A) içsel B) ruhsal
C) moral Ç) kişisel
- 3. konser** (fransızca) –
A) gösteri B) dinleti
C) izlence Ç) dinlence
- 4. falsolu** (italyanca) –
A) eksik B) boşluklu
C) aralıklı Ç) kusurlu
- 5. manifesto** (italyanca) –
A) duyuru B) bildirme
C) ihtarname Ç) söylev
- 6. minör** (fransızca) –
A) küçük B) ince
C) parçalı Ç) hafif
- 7. mit** (fransızca) –
A) gizemli
B) gerçek dışı
C) söylence Ç) uydurma
- 8. editör** (fransızca) –
A) yazar B) gazeteci
C) yayıma hazırlayan Ç) yazıcı
- 9. minik** (fransızca) –
A) küçük B) sevimli
C) sempatik Ç) kuş kadar
- 10. izole** (fransızca) –
A) silinmiş B) yalıtılmış
C) aşınmış Ç) izi kalmış
- 11. otantik** (fransızca) –
A) özgün, has B) parlak
C) seçilmiş Ç) yerel
- 12. istihsal** (arapça) –
A) üretim B) tüketim
C) verim Ç) ürün
- 13. perspektif** (fransızca) –
A) yörunge B) görünge
C) bakış Ç) resimsel
- 14. otomasyon** (fransızca) –
A) özdevim B) hareketli
C) mekanik Ç) araçsal
- 15. otonom** (fransızca) –
A) oto ile B) Özden
C) özerk Ç) özlü

**İlk
Dersimiz
Türkçe**

Yanıtlar

15'inci sayfamızda yer alan sözcüklerin doğru karşılıkları

- 1. zum yapmak** (ingilizce) – B) yakınlaştırmak. İngilizce “zoom” sözcüğünün Türkçe okunuşundan türemiş olan “zum”, “yakınlaştırmak” anlamındadır ve “zum yapmak” biçiminde kullanılır. “Kamera izleyiciler üzerinde zum yaparak geziniyordu.”
- 2. psikolojik** (fransızca) – B) ruhsal. “Psikolojik”in Türkçesi “ruhsal” da yaygın kullanılan, yerleşmiş sözcüklerdendir. “Psikolojik sorunları olan insanlar bunu kabullenmekte çok kez zorlanırlar.”
- 3. konser** (fransızca) – B) dinleti. Konser, yerini “dinleti”ye bırakmış gibidir. İkisi de kullanılsa da dinleti artık kabul gördüğü için, “konser” ana dili Fransızca’ya yolcu edilmek üzeredir.
- 4. falsolu** (italyanca) – Ç) kusurlu. Falso, İtalyanca bir müzik terimidir ve “kusurlu nota”, “yanlış nota” anlamındadır. Buradan “yanlış” anlamında “kusur” türetilmiş ve dilimize de “kusur” anlamıyla girmiştir. “Falsolu” kullanımı yaygındır.
- 5. manifesto** (italyanca) – B) bildirge. Eskiden “beyanname” olarak kullanılan “manifesto”, “bildirge” ile öz-türkçe karşılığını buldu.
- 6. minör** (fransızca) – A) küçük. “Minör” (küçük), daha çok “Majör” (büyük) karşıtı olarak kullanılıyor.
- 7. mit** (fransızca) – C) söylence. Mit, mitolojinin (söylence, efsane) kısaltılmış biçimi olarak yerleşti; ama “söylence” de “mit”in yerini almaya başladı.
- 8. editör** (fransızca) – C) yayıma hazırlayan “kişi”.
- 9. minik** (fransızca) – A) küçük. “Minik”, “küçük”ün karşılığı; ama Türkçe sanılacak denli yaygın kullanılıyor.
- 10. izole** (fransızca) – B) yalıtılmış. “Yalıtılmış” gibi bir karşılığı varken, “izole”yi kullanmak, dilsel bir özensizlik olabilir mi?
- 11. otantik** (fransızca) – A) özgün, has. Otantik, “özgün, has, bozulmamış, aslı gibi” anlamındadır. Ama daha çok “bir yere özgü” anlamında kullanılıyor. “Otantik yemekleriyle ünlü bir restoran...”
- 12. istihlal** (arapça) – A) üretim. “Bir ülkenin istihlal düzeyi sosyal düzeyini etkiler.”
- 13. perspektif** (fransızca) – B) görüngen. Perspektif, Fransızca’dan Türkçe’ye geçen yaygın kullanımlı sözcüklerinden biri. “Görüngen” önerildi. Umarız tutar.
- 14. otomasyon** (fransızca) – A) özdevim. Otomasyon, bir sanayi terimi olarak Türkçe’ye geldi. Özdevim ile ana diline döner mi şimdiden bilinmez.
- 15. otonom** (fransızca) – C) özerk. Otonom, eskiden yaygın kullanılan bir sözcüktü. “Özerk”e yerini bıraktı, ülkesine dönmek üzere...

Mustafa Kemal’in Büyük Düşü:

*Mustafa Kemal, TBMM’de
Büyük Nutku’nu okurken (1927)*

Seçimler ve... Büyük Millet Meclisi

Ulusal egemenliğin kanıtı ve simgesi millet meclisi, yepyeni bir devlet kurmakta olan Mustafa Kemal için, “en vazgeçilmez” önemde ve yücelikteki bir temeldi.

Çünkü meclis, üzerinde ulusun genelinin görüşlerinin dile getirildiği sarsılmaz bir temel olmasının yanısıra, ulusun egemenliğini simgelediği yüce varlığıyla, ayrıca bir “bağımsızlık kanıtı”ydı.

Kurtuluş Savaşı'nı bile meclis çatısı altında yapmaya özel bir özen gösteren Mustafa Kemal, savaş öncesi ön çalışmalarını da hep kongre çatıları altında yürütmüştür.

Sivas Kongresi'ni toplamaya çalıştığı günlerde Mustafa Kemal, kongrenin amacını soran bir gazeteciye, o başlangıç günlerinin başlangıç toplantılarından birinin amacını özetlediği sözleriyle aslında, "işin" sonunda gerçekleştireceği meclis kurma amacını açıklıyordu:

"Ulusal yazgımız konusunda birtakım ilkeler benimsiyoruz" diyordu. "Bu ilkeleri savunacak milletvekillerini seçerek, ulusun genelini görüşlerini saptamak amacımızı gerçekleştirmek istiyoruz."

Aynı gazetecinin, "Adaylığınızı koyacak mısınız?" sorusunu ise şöyle yanıtlıyordu:

"Ben sırf vatan ve ulusuma böyle her an, her dakika bütünüyle bedenimi feda etmek amacıyla kutsal mesleğimden ayrılıp ulusun bağına döndüm. Bunu yaparken sıradan bir ulus bireyi olarak elimden gelen her türlü fedakârlıktan geri kalmamak azmindeydim. Bununla birlikte tümüyle ulusumun genel iradesine uydum ve boyun eğdim. Eğer ulus beni milletvekili seçme isteğini gösterirse seve seve kabul ederim. Fakat kendiliğimden hiçbir girişimde bulunmayacağım."

Mustafa Kemal, büyük düşü

Büyük Millet Meclisi'nin önemini, Bursa'da yaptığı bir konuşmasında şöyle anlatıyordu:

"Siyasetimizin temel taşı, cehaletin yok edilmesidir. Üçbuçuk yıldır ulus olarak yaşıyoruz. Bunun somut ve en açık tanığı hükümet biçimimiz ve hükümetimizin özellikleridir ki, onu kanun 'TBMM' diye adlandırıyor. Bütün dünya bir gerçeği çok iyi bilsin ki, Türkiye devletinin tek ve gerçek temsilcisi yalnız ve ancak, ulusunun egemenliğinin simgesi TBMM'dir."

Mustafa Kemal, seçim öncesi kendi kaleme aldığı bir seçim bildirgesinde, Büyük Millet Meclisi'nin anlamını ve önemini özetlerken, böylesi bir çatı altında ulusu temsil etmek üzere seçimlere girmeye hazırlanan milletvekili adaylarına ise, dolaylı olarak, bu çatı altındaki görevlerini anlatıyordu:

"Egemenlik kayıtsız, koşulsuz ulusundur. Yönetim düzeni halkın yazgısını doğrudan doğruya kendisinin düzenlemesi ilkesine dayalıdır. Ulusun gerçek ve tek temsilcisi TBMM'dir. TBMM dışında hiçbir birey, hiçbir güç ve hiçbir makam ulusal yazgıya egemen olamaz. Bundan dolayı tüm yasaların düzenlenmesinde, her çeşit örgütte, yönetimin genel ayrıntılarında, genel eğitim ve ekonomi konularında ulusal egemenlik ilkesi içinde hareket edilecektir."

Mustafa Kemal, yurt gezilerinden birinde gittiği Eskişehir'de halka, "yurttaş olmanın bir gereği olan seçmenlik görevinin" anlami-

Yakın Tarihimiz

Yaşar Öztürk

Mustafa Kemal, Sivas Kongresi üyeleriyle, kongrenin toplandığı bina önünde (1919)

ni ve önemini açıklıyor ve "Seçmenlik görevi, duygusallığa göre değil, akla göre yerine getirilmelidir" diyordu. Seçim sonrası oluşan TBMM'de ise, bu kez milletvekillerine sesleniyor ve şu sözlerle onlara Türkiye devletinin anlamını ve TBMM'nin önemini anlatıyordu:

"Muhterem ve aziz arkadaşlarım, yeni Türkiye devletinin ruh yapısı ulusal egemenliktir. Bir ulusun egemenliğinin bilincinde olabilmesi, onu güvenle koruyabilmesi birtakım özel niteliklere ve üstün bir eğitime sahip olmasına bağlıdır. Bir ulusun siyasal eğitiminde, toplumsal eğitiminde, vatan sevgisinde eksiklik varsa, o ulus egemenliğini yeterince güçlü bir biçimde elinde tutamaz. Yüce meclisin bugünkü kararlar tüm bu

nitelikler, üstünlükler, özellikle ulusumuzun erginliği bir kat daha yükseltilmiş ve bütün dünyaya, bu gerçeği görmek istemeyen dünyaya gösterilmiş ve ilan edilmiştir."

Mustafa Kemal, bir yandan seçmene yurttaşlık görevini, bir yandan milletvekillerine TBMM'nin anlamını ve ulusal egemenliğin önemini anlatırken, aynı çatı altında ve aynı milletvekillerinin karşısında ayrıca, kendini de savunmak zorunda kalıyordu.

Çünkü onun kurduğu meclise, milletin vekilleri olarak girebilmiş iki, üç kişi, yasaları araç olarak kullanılarak kendisini, yani Mustafa Kemal'i, seçme ve seçilme gibi çok önemli bir yurttaşlık hakkından

yoksun bırakmak girişiminde bulunuyorlardı. Bu iki, üç kişi, yasaların kendilerine verdiği yasa yapma hakkını kullanarak, seçim yasasından değişiklik yapmak istiyorlardı.

O nların yasada yapmak istedikleri değişikliğe göre, doğum yeri Türkiye sınırları dışında kalan kişiler, milletvekili seçme ve seçilme hakkına sahip olamayacaklardı. Bunun anlamı çok açıktı. Türkiye'nin şimdiki sınırları dışındaki Selanik'te dünyaya gelen Mustafa Kemal'in elinden, milletvekili seçme ve seçilme hakkı geri alınacaktı. Yani Mustafa Kemal, kendi kurduğu meclise milletvekili olarak da giremeyecekti, oraya girecek milletvekillerinin seçilecekleri seçimde, oy da kullanamayacaktı.

Devletin hem de o doğum günlerinde Mustafa Kemal, kendi devletin meclisinde, içlerine sızabilmiş iki, üçüyle de olsa, kendi ulusunun vekilleriyle de "savaşmak" zorunda kalıyordu.

Bunlara karşı mecliste yaptığı konuşması, yalnızca şu kadarcıktır:

"Bu girişim beni yurttaşlık haklarımdan yoksun bırakmaya yönelmiştir. Doğduğum yer, ne yazık ki, bugünkü sınırlarımız dışında kalmış bulunuyor. Herhangi bir seçim bölgesinde beş yıl oturup kalmış da değilim. Eğer düşmanlar amaçlarına tam ulaşmış olsalardı, bu tasarıya imza koyan bayların memleketleri de sınır dışında kalabilirdi. Aralıksız beş yıl bir seçim bölgesinde oturup kalmamışsam, bu da yurda yaptığım yararlılıklar yüzündendir. Ben sanıyordum ki bu yararlılıklarımın dolaylı ulu-

sun sevgisini, saygısını kazandım ve belki de İslam dünyasının gözüne girmiş bulunuyordum. Bütün bu sevgilere karşı yurttaşlık haklarımdan elimden alınmak isteneceğini hiç düşünmezdim. Sanıyordum ki yabancı düşmanlar, canıma kıymak yoluyla beni ulusuma yararlı olmaktan alıkoymaya çalışacaklardır. Ama hiçbir zaman aklımın köşesinden geçmedi ki, yüce mecliste bunlarla bir düşünün iki, üç kişi olsun çıkabilecek!"

Bu sözlerin ardından mecliste Mustafa Kemal'i öven konuşmalar yapılıyor, ona özel bir ayrıcalık tanınarak, kendisinin bu yasanın dışında tutulması öneriliyordu.

Mustafa Kemal, milletvekillerinin böylesi tutumuna da karşı çıkıyor ve yeniden söz alarak, bu kez kendini öven milletvekillerine, dünyanın belki de en kısa, fakat en önemli şu dersini veriyordu:

"Hiçbir kişiye ayrıcalık tanıyan bir yasa olamaz. Bana ayrıcalık tanıyan bir yasa da olamaz. Ben adalet ve hukuk istiyorum; ama kendim için değil, herkes için istiyorum..."

Mustafa Kemal, seçimlere yurttaşların gereken önemi ve duyarlılığı göstermesini her zaman istiyor ve bu isteğini, hemen her olanak bulduğunda, kendisini dinleyenlere bir ders verircesine tane tane açıklıyordu.

Adana'da çiftçilerle yaptığı bir söyleşideki şu sözleri de, bu "ders"lerinden biridir:

"Sayın çiftçiler, yeni seçimleri çok önemli bir vatan görevi olarak değerlendiriniz. Çünkü seçimler sonrasında oluşacak meclisin ülke-

Atatürk, cumhuriyetin 7'nci yıl törenlerine katılmak üzere TBMM önünde (1930)

ye, ulusa yapmak zorunda olduğu görevler çok güç, çok ağır ve çok önemlidir. İçinizden ülkeyi ve ulusu en çok seven, aklına, sağduyusuna, vicdanına en çok güvendiklerinizi seçiniz. Meclis bu sayede sizin isteklerinizi gerçekleştirmeye, hak ettiğiniz refahı sağlama gücüne sahip olacaktır. Bana gelince, ulus beni yeniden seçtiğinde bu meclise katılırım. O zaman görevimi güvenle yerine getirebilmek için bir halk fırkası kurmak niyetindeyim. Partinin programını gereken zamanda tüm ulusa bildireceğim. Memnun olursanız, iyi bulduğunuz yerler olursa, onları kabul edersiniz; memnun olmadığınız yerler olunca, onları da bana bildirirsiniz. Ben de gereken düzeltmeleri yaparım. İstiyorum ki o program kişisel olmasın, tüm ulusun programı olsun."

Kurtuluş Savaşı, TBMM, cumhuriyet ve öteki kazanımlar gerçekleştikten sonra bu yapıyı geleceğe taşıyacak kurumların oluşturulmasına sıra geldiğinde Mustafa Kemal, "Bir düşünceyi yaşama geçirebilmek için elbette o düşüncenin girişimcisi ve girişimcileri olmalıdır" demiş ve bu girişimcileri şöyle tanımlamıştır:

"Ulusumuz çok zamandan beri siyasi partiler yüzünden ve siyasi partilerin ihtirasları ve onların çatışmaları yüzünden çok büyük zararlara uğramıştır. Ulusun çıkarları unutulmuştur. Şunun bunun çıkarının hizmetine konmuştur. Gerçekten ulusun çeşitli sınıflarından bir, ya da iki ya da üçünü alıp da diğerlerinin zararına olarak, yalnız o sınıfın yararını sağlamakla uğ-

raşan bir siyasi parti, bizim ulusu-
muz ve ülkemiz için zararlıdır.

“**B**izim zorunlu olduğumuz, bütün ülke evlatlarının el ele vererek çalışmasından ve çalışmasıyla elde edilecek sonuçtan ibarettir. Siyasi örgütler ekonomik amaçlara dayanarak kurulur. Parti kuruluşunda başka bir kötü niyet yoktur. Başka kötü niyetle kurulan partiler gerçek partiler değildir. Onlar hırs, çıkar ve çapulcu partileridir. O halde biz öyle bir parti yapacağız ki, bundan bütün ulusun, hiç ayırım yapmadan herkesin çıkarını ve yaşam nedenlerini, mutluluğunu sağlamayı görev edinebilsin! Buna olanak var mıdır? Evet buna olanak vardır ve bundan başkasını ülkede yapmanın olanağı yoktur.”

Mustafa Kemal, 1922-1931 yılları arasında, o günün güç ulaşım koşullarına karşın, ondokuz kez yurt gezisine çıkmıştır.

Bu gezilerindeki ana amacı, mecliste ulusu temsil edenlerle, ulus arasında bağların her zaman canlı ve sağlam tutulmasıydı.

Bu gezilerinin sonunda milletvekilleriyle görüşmeler yapıyor, onlara gezisine ilişkin gözlemleri anlatıyordu; ama gerçekte milletvekillerine hem öğüt veriyor hem de her birine görevlerini anımsatıyordu:

“Ülke yıkıntı durumundadır” diyordu. “El birliği ile çalışmalıyız... Kişilerle değil, ilkelerle meşgul olunmalıdır. Türk ulusunun zorbalık ve baskıyla yönetilebileceğini sananlar Türk’ü ve Türk tarihini bilmeyenler ve anlamayanlardır. Evet yine yineliyorum, Türk ulusunu demokrasiden başka bir

şekilde yönetme olanağı yoktur. Harabeler içinde Türk köylüsüne rast geldim. Depremin zararlarından ben onları teselli edeceğime, onlar beni teselli ettiler. Ulusun maddi yoksunlukları çoktur. Fakat efendiliği ezelden beri benimsemiştir. Efendiliği benimsemek, ona her yeniliği yaptıracaktır. Türk halkı tutucu değildir. Her yeniliğe zırdır ve yeteneklidir.”

Mustafa Kemal, yalnızca milletvekillerine değil, yurt gezilerinde çiftçilere, işçilere, zenginlere, aydınlara da kimi görevlerini anımsatmaktan geri kalmıyordu. Bu amaçla yaptığı konuşmalarından birinde şöyle diyordu:

“Aydın bilim adamı denen insanlar vardır. Aydınlar, okumuşlar olsun, bunlar başlı başına kendi çıkarlarını düşünür bir sınıf olamaz! Eğer bunlar, ‘Biz ülke içinde özel bir kitleyiz, bizi mecliste başlı başına temsil edenler bulunsun ve meclis yalnız bizim çıkarlarımızı sağlayacak yasalar yapsın’ derlerse umdukları yarardan yoksun kalırlar. Aydınlarla ve okumuşlara düşen çok yüksek bir görev vardır. Halkın içine girmek ve onlara yol göstericilik yapmak, onlara zenginliğe ve mutluluğa kavuşmak için öncülük etmek, onları aydınlatmak, bilgilendirmek ve başarılı kılmaktır. Sanıyorum ki her ülkede bilginlerin en insancıl ulusal ve vatani görevi yalnız ve ancak bu olabilir. Ulusun karşısında namuslu olmak ve namuslu davranmak gerekir. Ulusu aldatmayacağız! Ulusa daima ve daima gerçeği söyleyeceğiz. Kendimizi kimsenin üstünde görmeye hakkımız yoktur.”•

YasarOzturk@butundunya.com.tr

Mustafa Kemal’in 1927 yılında yayımladığı genelge:

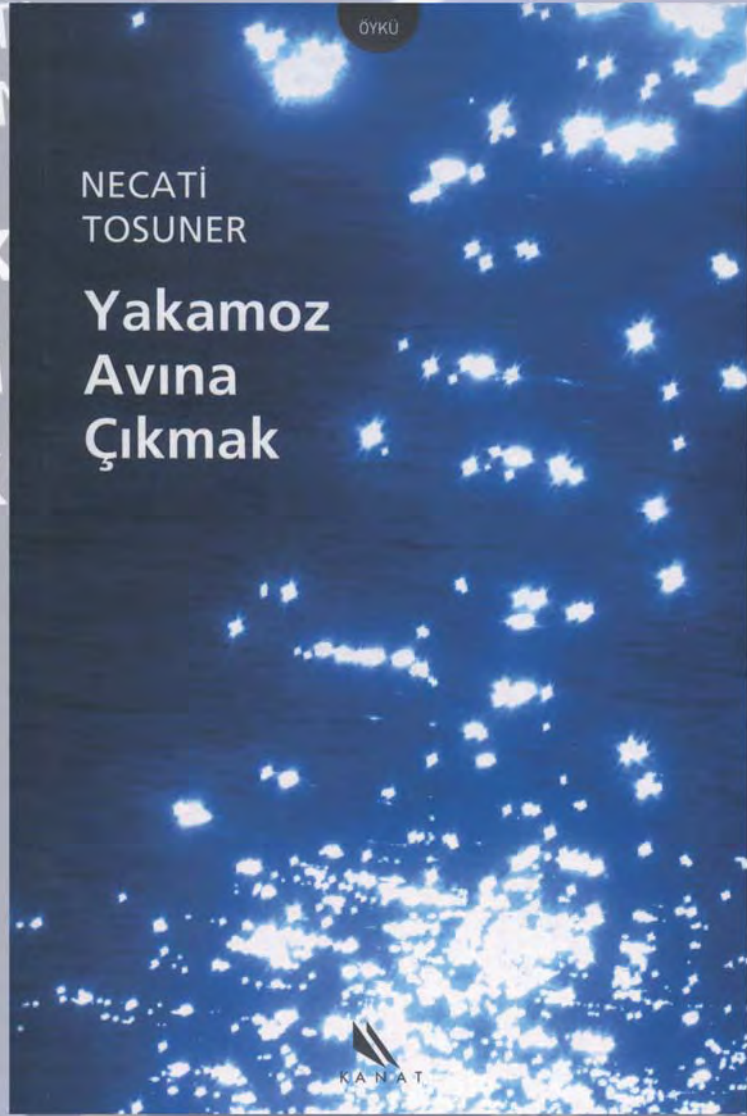
Milletvekilleri İçin Zorunlu Kurallar

•Milletvekillerinin özel yaşamlarında ticaret, tarım, sanayi vb. alanlarındaki iktisadi ve mali faaliyetleri devletin yasalarına bağlıdır... Ancak milletvekilleri milletvekili sıfatını özel iktisadi yaşamları için kullanmamalarına özel bir özen gösterecektir.

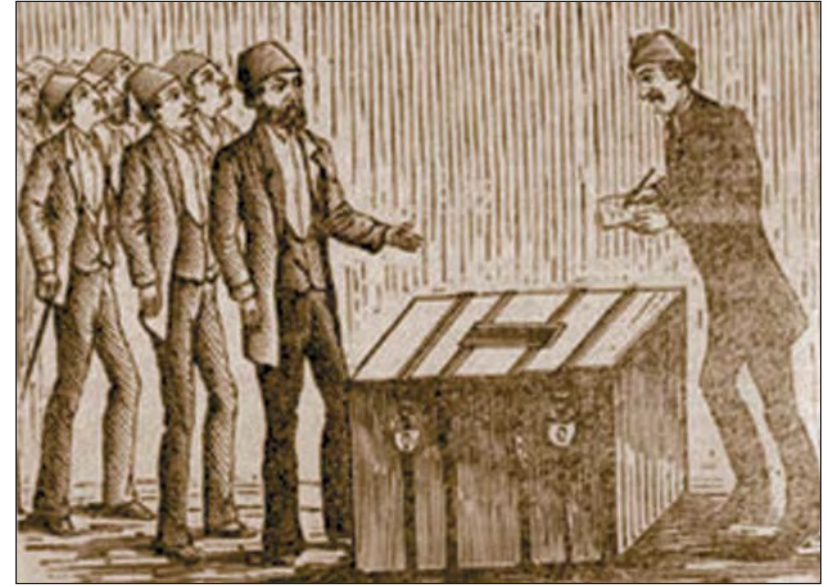
•Sermayesinin çoğunluğu devlete ait olan kuruluş ve şirketlerle, genel çıkarlara ait ve özel sözleşmeye bağlı ayrıcalıklı şirketlerde ve tekel idarelerinde, hükümetçe yönetim kurullarına atanan ve bu kuruluşları temsile yetkili kimseler partiye bağlı milletvekillerinden olmayacaktır. Öbür kuruluşların yönetim kurulu üyelikleri konusunda genel kurullar geçerlidir.

•TBMM başkanı, ve başkan yardımcısı, bakanlar ve parti genel sekreteri, parti grubu başkanı ve başkan yardımcısı, parti denetçileri gerek devletle ilgili kuruluşlarda, gerek devletin ilgili olmadığı özel kuruluşlarda müdürlük, yönetim kurulu üyeliği, temsilcilik gibi görevlerden kesinlikle kaçınırlar. Müdürlük ve yönetim kurulu üyeliği, temsilcilik gibi bir yöneticilik durumu söz konusu olmaksızın özel kuruluşlarda pay sahibi olma konusunda genel yasa hükümleri geçerlidir.

•Milletvekillerinin göreve devam konusundaki durumları TBMM’nin özel kanununa tabidir. Partili milletvekillerinin TBMM’ye devamları açısından durumlarını izlemek parti genel başkanlığınca özel öneme sahip olacaktır. •

Bütün Kitapçılarda...

Konyalı Eski Bir Milletvekilinin Değer Yargısına Göre...

Bir Zamanlar Milletvekili Seçilebilmek İçin...

*Damat Ferit Hükümeti döneminde ayan üyeliğine atanan Konyalı Mehmet Zeynelabidin Efendi, 100 yıl önce "Mesrik-i İrfan" gazetesinde Konya'dan milletvekili olma koşullarını açıklamıştı. Konya Yusuf Ağa Kütüphanesi katalogunda 9521/2' sayılıyla kayıtlı "İslamiyet ve Meşrutiyet" adlı yapıtta da yer alan ve **Konyalı gazeteci Ali Akgül**'ün bugünkü Türkçe'ye çevirdiği bu koşullar şöyledir:*

- Milletvekili adayı, aday olacağı şehirde uzun süreli oturmuş, yaşamış olmalı, halkın mizacını iyi bilmeli. Bir şehirde oturmamış veya çıkıp gideli uzun zaman olmuş adamların iyi olup olmadığı bilinemez.

- Şehre yarayacak her türlü kanunu ve o şehir halkının saadetini icap edecek şeyleri düşünüp beğenmeye ve böyle bir arayan toplamaya muktedir olmalıdır.

- Devletin şan ve şerefini düşünmeyecek kadar cahil olmamakla birlikte, sefih (uçarı) de olmalıdır. Çünkü kendi malı kendine teslim edilemeyen sefih bir adama bu gibi vazife verilemez.

- Hükümetin kanunsuz ve haksız işlerini yüzüne söylemek hususunda kimseden korkup çekinmez ve ölmekten bile kaçınmaz, dünya için kimseye müdane etmez olmalıdır.

• Parayı görünce herşeye boyun eğecek kadar bağı yufkalarından ve parayı çok sevenlerden olmamalıdır. Yoksa milletin menfaatinin zayii olmak ihtimali ziyadeleşir (fazlalaşır) ve memleketi açık açık uçuruma sürükler.

• Memuriyetini muhafaza etmek ve başka bir menfaatinin korumak için şuna buna yüzü dökmüş (ağlamış), kendisine haksızlık edenlere göz kırpmış, kendisi haksızlık etmiş olmamalıdır.

• Rüşvet almış, para ile onun bunun hakkını satmış, mahvetmişlerden de olmamalıdır.

• Halk içerisinde zulmü, işken-

cesi olanlardan olmamalıdır.

• İki sözlü, ikiyüzlü adamlar da milletvekili olamaz.

• Şunun bunun ayıbını arayan, daima iki kişi arasındaki gizli sırları anlamaya çalışan, hiç yoktan tertip türetenler de aday gösterilmemelidir.

• Milletvekilliği bittikten sonra kendini idare edecek bir işi veya zenginliği olmayanlar da aday gösterilmemeli. Çünkü bu özellikleri olmayan kişiler hükümetin ayıbını örtüp boyun eğmeye mecbur kalırlar. •

Gönderi: Ali Nalçacı

Bir öğrenci velisi, "Matematik Dünyası" dergisine şu soruyu yöneltiyor:

"5 yaşındaki çocuğuma matematiği sevdirmek için neler yapabilirim?"

Ve "Matematik Dünyası" dergisinin yanıtı:

"Ona bol bol kitap okuyun, hikaye ve masal anlatın, özellikle geceleri yatmadan önce, ama gün boyu da... Kendisi de kitap karıştırın. Bol bol resim yapın ve kaliteli müzik dinlesin. Birlikte oyun oynayın. Onunla konuşun, tartışın, düşünün, şakalaşın. Arkadaşlarıyla oynasın, spor yapsın, takım sporları özellikle... Denize girsin, plajda kumla oynasın, balığa çıksın, gülsün, eğlensin. Sinemaya ve tiyatroya gitsin. Dayak yemesin, azarlanmasın, horlanmasın, saygı duyulsun, "Kes sesini" denmesin. Televizyon seyrettirmeyin ve matematiğin "m"sini anmayın.

"Bütün bunlardan sonra matematik profesörü olmazsa gelin benden besap sorun." •

Matematik Dünyası, 2005 Güz, Yıl: 14, Sayı: 3, Sf: 7
Gönderi: Mehmet Muhsinoğlu

Küçük çocuk kahvaltı masasında uykusunda gördüğü düşten söz ediyordu. Annesi sözünü keserek ona şöyle bir soru sordu:

"Sen düşün ne olduğunu biliyor musun?"

Küçük çocuk atılarak yanıt verdi.

"Tabii ki biliyorum, anneciğim" dedi. "Uykuda sinema..." •

"Türkiye Büyük Millet Meclisi
Onur Ödülü 2007"
Prof. Dr. İhsan Doğramacı'ya
Özel Bir Törende Verildi

**"Bundan Büyük Ödül
Hayal Edilemez..."**

•Gülçin Orkut - Bütün Dünya•

Türkiye Büyük Millet Meclisi Onur Ödülü bu yıl, tıp ve eğitim dünyamızın duayeni Prof. Dr. İhsan Doğramacı'ya verildi.

Türk ulusuna yapılan üstün hizmetler nedeniyle Türk halkının teşekkürünün bir ifadesi anlamındaki TBMM Onur Ödülü, TBMM'de düzenlenen bir törende

Prof. Dr. İhsan Doğramacı'ya, TBMM Başkanı Bülent Arınç tarafından verildi.

Ödül töreninde Başkan Arınç "Onur ve gurur verici bir mesleki başarıya sahip Sayın Doğramacı, yıllarca unutulmayacak çalışmalar yapmıştır" derken, Prof. Dr. Doğramacı da duygularını, özetle şöyle belirtti:

“Yürek dolu olunca, dil lâl olurmuş. Uzun süren yaşamım boyunca çeşitli ödüller aldım. Bu ödül, onların hiçbirisiyle yarışamaz. Bu ödül, milletimizin mümessili olan meclis adına bana verildi. Bundan büyük ödül olamaz, hayal edilemez.”

Altın kaplama bir heykel biçimindeki ödüle ek olarak, yönetmelik gereği ödül sahibine 25 bin YTL tutarındaki bir de çek veren Başkan Bülent Arıç, önce özür diledi, sonra da “Eminim ki bunu da eğitim hizmetleri için kullanacaksınız” dedi. Prof. Dr. Doğramacı, aldığı çeki işaret ederek başkanın sözlerine, “Bunu saklayacağım” diyerek karşılık verdi.

Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın 92 yıllık yaşamından anıların anlatıldığı ve fotoğrafların sunulduğu törende, Başkent Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Haberal, Prof. Dr. Doğramacı'nın kurduğu Hacettepe Üniversitesi'nin, Türkiye'de sağlık alanında yeni bir çağı başlattığını belirtti ve “Odun alevinin ışığında ders çalışan bir kuşak, sağlık alanında onun açtığı yeni çağda bugün, lazer ışığıyla ameliyat yapmaktadır” dedi.

Çoğunluğu bakanlar, milletvekilleri ve üniversite öğretim üyelerinden oluşan seçkin bir davetli topluluğunun katıldığı törenden sonra Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın onuruna TBMM'de bir de sepsiyon verildi. •

Azerbaycan vatandaşı Nesib Kuliyev'in, Prof. Dr. İhsan Doğramacı için yazdığı ve gönderdiği şiiri, yazıldığı biçimiyle, sizle paylaşıyoruz.

Azerbaycan'dan Doğramacı'ya Selam

İhsan Hoca, salam Oğuz elinden,
Azerlerin şirin şeker dilinden...
Dağ-daşından, çiçeyinden, gülünden,
Salam sene Azerbaycan adından
Millet deyen üreyimin odundan.

İhsan Hoca sen Bakı'ya gelende,
Kardaşların şadlananda, gülende...
Bu sevinci Heyder Baba bölende
Sehne boyu millet çiçekeledi.
Azerbaycan büyük bayrameledi.

Anadolu, bizi de sal yadına,
Koşa yanak soy adımın oduna.
Kurban olum Türk'ün ulu adına
Baş eyirem bu heykelin önünde
Şadlanıram Hocamın şad gününde.

İhsan Hoca Tanrı'm seni korusun,
Bed deyenin dili-ağzı kurusun.
Kelb evinde coşkun çeşmen durulsun,
Görüm her vakt çeşme kimi, çağla sen.
İnsanları belalardan sakla sen.

İhsan Hoca, adın-sanın var olsun,
Dünya boyda şeref-şanın var olsun,
Her bir arzun, her gümanın var olsun,
Yaşa seni, Tanrı'mın nur bendesi!
Korkud ünlü bir milletin dedesi!
Nesib Kuliyev

• Benim köyümde bir deyim var: “Yürek dolu olunca, dil lâl olurmuş”. Bu açıdan duyduklarımı, bu lâl dille ifade de aciz olduğumu göreceksiniz.

• Uzun süren yaşamım boyunca çeşitli ödüller, mükafatlar, nişanlar aldım. Samimi olarak şuna inanıyorum ki, bugün aldığım ödülün onuru hiçbirisiyle yarışamaz. Bu ödül büyük milletimin mümessili olan meclis tarafından, onun adına bana verilmiştir. Bundan daha büyüğü olamaz, hayal edilemez.

• Uzun süren yaşamımda bazı başarılar kaydedildi. Burada şunu samimi olarak dile getirmek istiyorum ki, burada başta babamın ve annemin rolleri çok büyük olmuştur. Onları rahmetle ve şükranla yad ediyorum ve aynı zamanda 65 yıldır beraber olduğum eşim ve 3 çocuğum; üçü de buradalar... Onların devamlı desteğini gördüm, zaman zaman sıkıntılarla karşılaştım; fakat her zaman onlar benim cesaretimi kırmadılar ve bana “Yola devam et” dediler.

• Rahmetli babamın bir vasiyeti vardı: “Oğlum, memleketin için millet için çalış; fakat bunu yaparken ne maddi, ne idari, ne siyasi bir hedefin peşinde olma” derdi. Ve ben bu vasiyeti yerine getirmeye çalıştım.

• Bu ödül Büyük Millet Meclisi'mizin adını taşımaktadır ve bana bu yüce kuruluşun evsahipliğinden verilmektedir.

• Evet yaşım 92'yi geride bıraktı; fakat belli olmaz, bazı yıllar daha önümüzdedir; bunu da yine azimle doldurmaya çalışacağım. Çünkü, bu ödülün harçlığını vermek kolay olmayacaktır, bunu vermeye çalışacağım. Sağ olun. •

Prof. Dr. Doğramacı'nın Ödül Töreninde Yaptığı Konuşmasından...

TÜBİTAK

**"Başkent"li
Ortaöğretim Öğrencileri
TÜBİTAK Yarışmasında
Yine Ön Sırada**

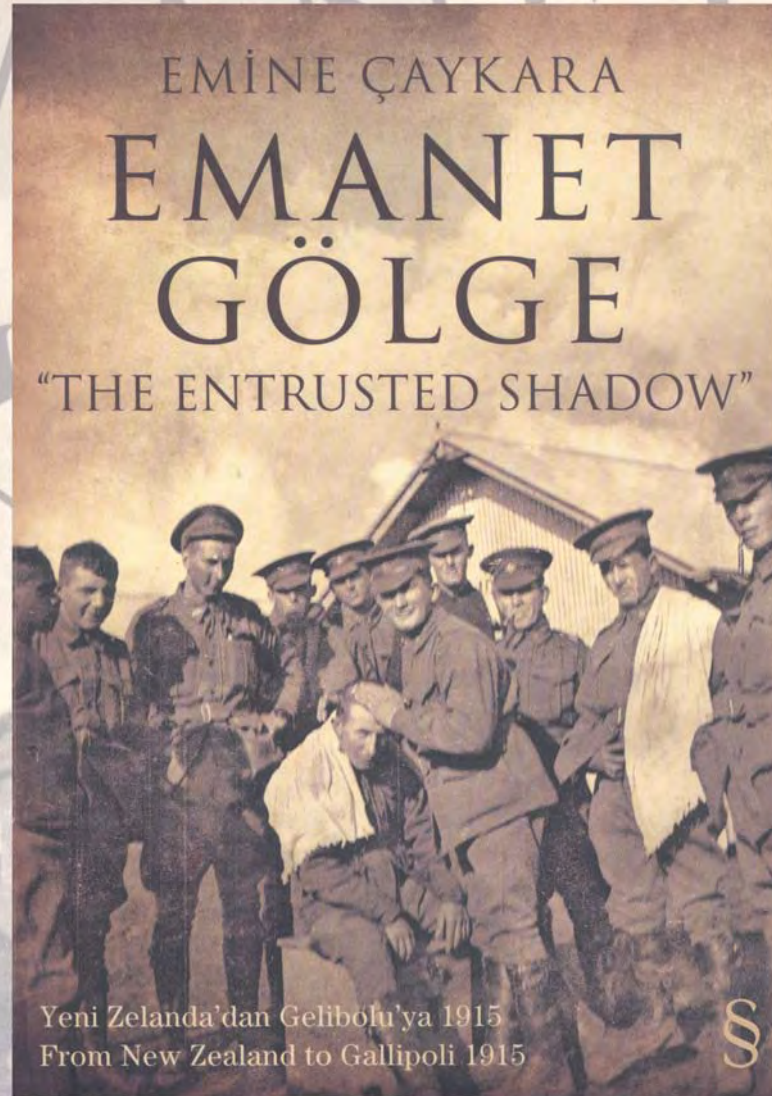
•Özüm Larçın - *Bütün Dünya*•

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu birimlerinden "Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı"na ortaöğretim öğrencileri arasında düzenlenen geleneksel "Araştırma Projeleri" yarışmasında bir gelenek bozulmadı ve Başkent Üniversitesi, bu yıl da yine övgüye değer başarılar kazandı.

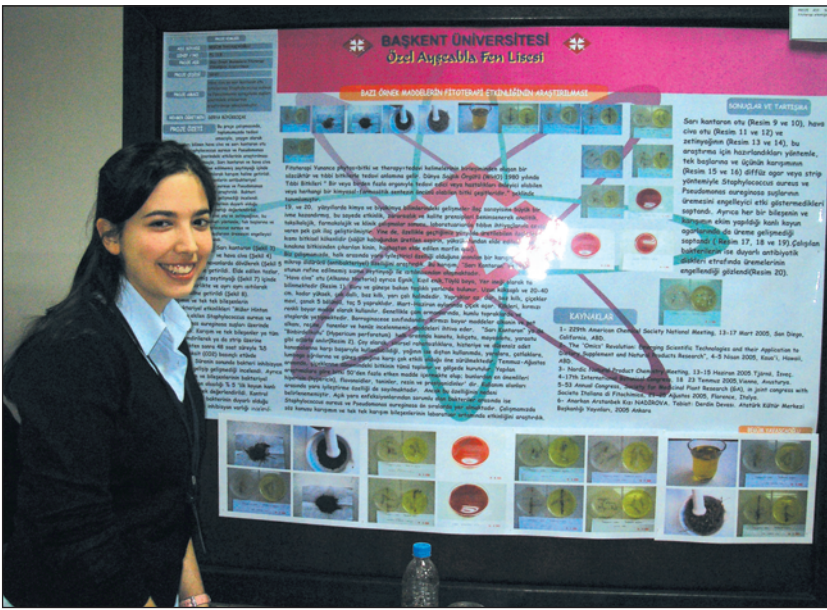
1970 yılında başlanan ve bu ders yılı sonunda 37'ncisi düzenlenen Ortaöğretim Öğrencileri Arası Araştırma Projeleri Final Yarışması'nda Başkent Üniversitesi Özel Ayşeabla Fen Lisesi 11'inci sınıf öğrencisi Begüm Yavaşcaoğlu, kimya dalında Türkiye ikinciliği kazandı, aynı sınıftan Mehmet Ergin Haberal'ın çalışması ise, biyoloji dalında başarılı bulunan 22 proje arasında yer aldı.

Yurdun dört bir yöresinden 1608 ortaöğretim öğrencisinin araştırma projeleriyle katıldıkları yarışmada Türkiye ikinciliği kazandığı "Bazı Örnek Maddelerin Fitoterapi Etkinliğinin Araştırılması" başlıklı projesinde Begüm Yavaşcaoğlu, tedavide kullanılan bitkilerin etkinliklerini araştırmakta ve bitkilerin, çeşitli hastalıkların iyileştirilmesi konusundaki etkinliklerini saptamaktadır.

Biyoloji dalındaki başarılı 22 proje arasında yer alan Mehmet Ergin Haberal'ın "Uzun Süre Araç Kullanan Şoförlerde Stres Hormonlarının İncelenmesi" başlıklı projesinde ise, özellikle uzun yol şoförlerinde ve toplu taşıma aracı şoförlerinde görülen gerginliklerin kaynağı araştırılmakta ve bu gerginliği giderici önlemler belirlenmektedir.

Bütün Kitapçılarda...

“Bazı Örnek Maddelerin Fitoterapi Etkinliğinin Araştırılması” başlıklı projesiyle Türkiye ikinciliğini kazanan Begüm Yavaşcaoğlu, projesinin ayrıntılarının açıklandığı tablosu önünde...

Türkiye ikinciliği kazanan Begüm Yavaşcaoğlu, “Bazı Örnek Maddelerin Fitoterapi Etkinliğinin Araştırılması” başlıklı projesini, rehber öğretmeni Derya Büyükoçak ile gerçekleştirdi.

Sorgulayan, araştıran ve toplumsal yönden kendini geliştiren “örnek bir genç” yapısına sahip Begüm Yavaşcaoğlu, Türkiye ikinciliğini kazandığı projesinin çalışmasıyla ilgili temel bilgileri küçük yaşlarında ayırında olmadan annesinin ile yaptığı sohbetlerde edindiğini söylüyor.

“Bu sohbetler sırasında, Osmanlı döneminde askerlerin kılıç yaralarının tedavisinde sarı kantaron ve havacıva otlarının kullanıldığını öğrenmişim” diyor. “Yaptığım çalışmada, bu otların canlılar üzerinde gerçekten olumlu etkileri olup ol-

madığını göstermek istedim. Çalışmamı, bilimsel çalışma basamaklarına göre deneyler yaparak tamamladım. Deneyler sonunda gördüm ki, bu bitkiler, sanıldığı gibi yaraları tedavi edici özelliğe değil; ama yaraları kapatma özelliğine sahipler. Çalışmamız sonunda, kulaktan dolma bilgilerle tedavi girişimlerinin toplum sağlığı açısından yanlış olacağı ve bilimsel kanıtlanmadan bitkisel tedaviye başvurulmaması gerektiği sonucuna varılmıştır.”

Mehmet Ergin Haberal ise, rehber öğretmeni Nihan Tokgöz ile oluşturduğu çalışma konusunun çevresindeki gözlemlerinden ve bu konuda biyoloji dersinde öğretmeniyle yaptığı bir bilgi alışverişinden kaynaklandığını söylüyor.

“Türkiye’deki trafik kazalarının büyük bir çoğunluğu şoför hatalarından kaynaklanmaktadır” diyor.

“Uzun Süre Araç Kullanan Şoförlerde Stres Hormonlarının İncelenmesi” başlıklı çalışmasıyla en başarılı 22 proje arasında yer alan Mehmet Ergin Haberal çalışmasının yer aldığı tablo önünde...

“Araştırmalar, şoförlerin stres hormonlarındaki değişimlerin olası trafik kazası riskini artırdığını göstermiştir. Yaptığım çalışmada, trafikte araç kullanan uzun yol şoförlerinin beyin hormonları incelenmiştir. İnceleme sonucunda, bir hormon değerinin, normal değerlerin üzerinde olduğu saptanmıştır. Bu bulgu bizi bambaşka bir sonuca götürmüştür. O sonuç şudur: Stres altında, bu hormon kas denetimini etkilemekte ve dikkat dağınıklığı yaratmaktadır. Ayrıca bu çalışmada, önemli bir yasal boşluğun olduğunu da gördük. Görev yapan uzun yol şoförlerinin sağlık durumlarının izlenmesi konusunda herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Yani, sürücü belgesi almak için başvuran şoför adayları kişilere yalnızca başlangıçta bir sağlık denetimi yapılmakta, da-

ha sonra herhangi bir sağlık izlenmesi yapılmamaktadır.”

Mehmet Ergin Haberal, bu çalışması sonunda saptadığı bulgular konusunda ilgililerin kesinlikle önlem almak zorunda olduklarını söylüyor ve bu konuda şöyle diyor:

“Bu çalışmamız, toplum sağlığımızın korunmasında alınabilecek önlemler için kullanılmaktadır. Çünkü, güvenli yolculuk için stres toleransı yüksek, sağlıklı, bilinçli araç kullanıcılarına gereksinim vardır. Uzun yol şoförleriyle sürekli toplu taşıma araçlarını kullanan şoförlerin bu özelliklere sahip kişilerden seçilmeleri gerekmektedir. Bu koşulların sağlanması görevi ve sorumluluğu ise, devlette tüzel kişilere düşmektedir.”

Adamın biri, bilge bir kral olmakla ün salmış olan kralın yanına gitti ve krala “Efendim, söyleyin bana yaşamda özgürlük var mıdır?” diye sordu. Kral “Elbette” dedi, “Kaç bacağı var senin?”

Adam soruya şaşırarak “İki efendim” dedi. Kral “Pekala, tek bacağının üstünde durabilir misin?”

“Elbette” diye yanıt verdi adam. Kral “O halde hangi bacağın üstünde duracağına karar ver” dedi.

Adam biraz düşündü ve sol bacağı üstünde durmaya karar verdi. “Tamam” dedi kral, “Şimdi de öteki bacağımı kaldır.”

Adam şaşırarak, “Bu olanaksız kralım” dedi.

Kararlar Birer Kibrittir...

• İnternet Yayını - *Bütün Dünya* •

“Gördün mü?” diye sordu kral, “Özgürlük budur. Yalnızca ilk kararı almakta özgürsün. Ondan sonrasında değil.”

Tiziano Terzani'nin “Atlıkarınca da Bir Tur Daha” adlı kitabında okuduğum bu küçük öykü yıllardır tartışılan özgürlük kavramı üzerinde bir kez daha düşünmeme yol açtı.

Yaşam gerçekten böyleydi. İlk kararı alıyordun ve gerisi o ilk karara bağlı olarak gerçekleşiyordu. Yaşam hata kabul etmiyordu. İlk kararın doğruysa işler yolunda gidiyordu; ama eğer yanlış bir karar aldıysan, herşey zincirleme yanlış gidiyordu.

Örneğin mesleğini seçerken... İyi düşünmeden, yeteneklerinin

ayrıldında olmaksızın bir meslek seçtiğinde ömür boyu işini zorla yapmaya tutsak oluyordun. İşinin başındayken başka bir iş yapmayı özlüyordun. Ama biliyordun ki, özgürlüğünü kullanmış ilk kararı vermiştin ve yeniden başlama cesaretin yoktu. Kimi insanlar vardı yaşamda... Onlarsa herşeyi arkalarında bırakıp yeniden başlayacak denli cesurlardı; ama sen onlardan biri olamıyordun. Bunca emek, bunca çalışmayı sanki çöpmüş gibi bir çırpıda atveremiyordun.

Oysa göz ardı ettiğin bir şey vardı. Yaşam çok kısaydı ve mutsuz olduğun işlerle zaman öldürmek aynı zamanda ruhunu öldürmekle eş anlamlıydı.

Evlilik konusunda da iyi karar vermek gerekiyordu. Yanlış bir karar aynı evde yaşayan iki düşünman yaratabilirdi. Aşk zorunluluğa dönüşebilir ve yaşamını cehenneme çevirebilirdi.

Yaşam kararlardan ibaretti ve kararlar birer kibritti. Doğru yerde ateşlediğinde seni ısıtacak ateş, yanlış yerde ateşlediğin zamansa içinde bulunduğun evle birlikte seni de yakıyordu. Yaşam öyle basite alınacak bir oyun değildi. Oyunun kurallarını bilmen ve ona göre oynaman gerekiyordu. Ama çoğu zaman oyunun kurallarını bilmek yetmiyordu. Çok daha önemli olan başka bir şey daha vardı. Kendini bilmek... Ne istediğini, neyin seni mutlu edeceğini ve kim olduğunu, neler yapabileceğini bilmek zorundaydın. Ancak o zaman doğru kararlar veriyor ve mutlu bir yaşama sahip oluyordun.

Ve kararlar birer kibritti. Ya yaşamını yakıyordun ya da aydınlatıyordun. •

İsviçreli Bir Genç, Alman Televizyonunda Ulusal Marşımızı Söyledi

• Gönül Güvenç - *Bütün Dünya* •

Alman ZDF Televizyonu'nda Thomas Gottschik'in sunduğu “Bahse Var mısın?” adlı yarışma programına başvuran İsviçreli Michael Sauser, 188 ülkenin ulusal marşını notasıyla birlikte söyleyebileceğini iddia etti.

Yarışma isteği kabul edildi ve yarışma günü jürinin seçtiği beş ülkenin ulusal marşının okunması kararlaştırıldı ve seçim yapıldı. Marşları okunacak ülkeler sırayla Çin, Mısır, Tayland, Bosna Hersek ve Türkiye'ydi.

Michael Sauser, ilk dört ülkenin marşını başarıyla okuyunca jüri yeterli bularak yarışmayı kazandığını söyledi ve Türk ulusal marşı-

nın okunması gerek olmadığını söyledi; ancak Michael Sauser “Hayır, mademki Türk bayrağını da seçtiniz, Türk ulusal marşını da söylemek istiyorum” dedi.

Bunun üzerine jüri ve yapımcı isteği kabul etmek zorunda kaldı. Orkestra hazırlandığında Michael Sauser salona dönerek “Türk ulusal marşı ayakta dinlenir, kalkmanızı rica ediyorum” dedi. Katılımcıların şaşkın davranış ve bakışları biraz sonra Michael Sauser'un ricasını yerine getirmeye dönüştü ve Michael Sauser o güzel aksanıyla Türk ulusal marşını milyonların karşısında muhteşem biçimde söyledi. •

Ailemizde iş dünyasıyla doğal bir biçimde tanışırız. Ailemizdeki yedi çocuğun hepsi babamızın “Bizim Donanım-Mobilya Mağazası”nda çalışmıştır. Hepimiz çalışmaya toz alma, rafları düzeltme ve paket yapma gibi küçük işlerle başladık ve sonra müşterilere hizmet etme aşamasına geçtik. Çalışırken ve izlerken, çalışmanın yalnızca yaşamda kalmaya uğraşmak ve satış yapmaktan oluşmadığını öğrendik.

Aklımdan çıkmayan bir şey var. Yılbaşından hemen önceydi. Sekizinci sınıftaydım ve akşamları oyuncak reyonunda çalışıyordum. Reyona beş-altı yaşlarında bir erkek çocuğu geldi. Kol ağzları kirli, yıpranmış kahverengi bir paltı giymişti. Kafasının tepesinde dimdik duran bir tutam dışında saçları dar-madağandı. Ayakkabıları aşınmış ve birinin bağı kopmuştu. Küçük çocuk, gözüme çok yoksul görünmüştü, “hiçbir şey alamayacak kadar yoksul”. Oyuncak bölümüne bakmaya başladı, şu ya da bu oyuncuğı

Babamdan Aldığım Ders

•LaVonn Steiner -
İnternet Yayını•

eline alıyor sonra dikkatlice yerine geri koyuyordu. Babam merdivenleri inip aşağı geldi ve çocuğa doğru yürüdü. Çelik mavisini gözleriyle gülüyordu ve yanağındaki gamze ortaya çıkmıştı, çocuğa onun için ne yapabileceğini sordu. Çocuk ağabeyi için bir yılbaşı armağanı bakıyordu. Babamın ona bir yetişkine gösterdiği saygıyı göstermesi beni etkiledi. Çocuğa acele etmemesini, rahat rahat bakmasını söyledi.

Yaklaşık 20 dakika sonra küçük çocuk bir oyuncak uçağı dikkatle eline alıp babamın yanına gitti ve “Bu ne kadar?” diye sordu. Çocuk elini açıp uzattı. Parayı sıkı sıkı tutmaktan terlemiş avcunun içinde kir izleri oluşmuştu. Elinde iki madeni para tutuyordu, toplam 26 sent. Seçtiğı oyuncak uçak ise 3 dolar 98 sentti.

Babam “Bu yeterli” diyerek satışı bitirdi. Babamın verdiği bu yanıt hâlâ kulağımdadır. Armağan paketini yaparken gördüklerimi düşündüm. Çocuk mağazadan çıkarken, artık kirli, yıpranmış paltoyu, dağınık saçları ya da tekinin bağı kopmuş ayakkabıları görmüyordum. Gördüğüm, elindeki hazineye neşe saçan bir çocuktu. •

Abdürrahim Tuncak Anlatıyor

Mustafa Kemal Atatürk'ün annesi tarafından, Mustafa Kemal Atatürk'ün evinde büyütülen, yetiştirilen, öğrenimi Mustafa Kemal Atatürk'ün istediğı doğrultuda ve koşullarda özel olarak yaptırılan Abdürrahim Tuncak, Mustafa Kemal ve ailesinin Akaretler ve Şişli'deki evlerinde, daha sonra Çankaya Köşkü'nde ve İzmir'de onla birlikte olduğu yıllardaki gözlemlerini ve anılarını, yalnızca Mete Akyol'a anlatmıştı. Abdürrahim Tuncak'la tanışması olayını “yaşamsal talihim” olarak niteleyen ve onun, Mustafa Kemal'le ilgili olarak anlattığı anıların bir bölümünü olsun yayımlama izni alabilmesini “mesleksel ödülüm” diyerek övünçle tanımlayan Mete Akyol, bu anıları şimdi “Bütün Dünya” okurlarıyla paylaşıyor. Abdürrahim Tuncak'ın anıların satırlarında olduğu denli, satır aralarında da yakın tarihimizin bugüne değin kaleme alınmamış birçok gerçeğıyle karşılaşacaksınız.

Lütfen sayfayı çeviriniz →

Abdürrahim Tuncak

Anlatıyor -7

*Kendisini Masalarına Davet Eden İngiliz
Generallere Mustafa Kemal Şöyle Haber Gönderdi:*

“Burada Evsahibi Benim, Onlar Benim Masama Gelsinler...”

31 Ekim 1918’de imzalanan “mütareke” sonucu Osmanlı İmparatorluğu birlikte savaştığı devletlerle birlikte Birinci Dünya Savaşı yenilgisini resmen kabul etmişti.

Mütarekenin imzalanması, karargâhı Adana’da bulunan Yıldırım Ordular Grubu Komutanı Alman Mareşal Liman von Sanders’in, “Türkiye cephesindeki görevinin” bitmesi demekti.

Liman von Sanders’ten bu görevi, Adana’ya çağrılan Mustafa Kemal Paşa devraldı.

Yıldırım Ordular Grup Komutanı Mustafa Kemal Paşa, savaşın sona erdiği ve düşman devletlerle anlaşma imzalandığını, bu göreve geldiği günün akşamı,

Sadrazam ve Başkumandanlık Genelkurmay Başkanı İzzet Paşa’nın gönderdiği telgraftan öğrendi.

3 Kasım 1918 tarihli kısa bir emirle de, 30 Ekim 1918 akşamı, Ege adalarından Limni’nin Mondros Limanı’nda imzalanan 25 maddelik mütarekenin bir örneğini aldı.

Onun Adana’da bu mütareke metnini aldığı gün, 3 Kasım 1918 günü, savaş sorumluları ve İttihat ve Terakki’nin önde gelen yöneticileri Talat Paşa, Enver Paşa ve Cemal Paşa, bir Rus gemisiyle, İstanbul’dan yurt dışına kaçıyorlardı.

Mustafa Kemal Paşa, mütareke koşullarını öğrendiği günden sonra, bir yandan işgal kuvvetlerinin çıkardıkları olaylarla uğra-

Benim Gazetecilik Günlerim

Mete Akyol

şırken, bir yandan da İzzet Paşa ile tartışmalarla dolu telgraf görüşmeleri yapıyordu.

Mustafa Kemal Paşa’nın Yıldırım Ordular Grubu Komutanlığı ve mütareke koşullarının uygulanması üstündeki savaşımı ancak bir hafta sürebildi.

7 Kasım 1918’de hem VII. Ordu’nun, hem de Yıldırım Ordular Grubu Komutanlığı’nın lağvedildiği bildirildi.

Mustafa Kemal Paşa, artık Harbiye Nezareti emrinde, “görevsiz” bir paşaydı.

Adana’da eşyalarını topladı.

13 Ekim 1918 günü Haydarpaşa Garı’na giren Adana treninden inip Haydarpaşa Rıhtımı’na yürüyen Mustafa Kemal Paşa, tam 55 parça düşman gemisinin kirlettiği bir İstanbul manzarasıyla karşılaştı.

Zafer bayraklarını İstanbul rüzgarıyla dalgalandıran bu gemilerin bir bölümü İstanbul Rıhtımı’na girmişler, ötekiler ise girmek üzereydiler.

“Geldikleri gibi giderler” sözünü Mustafa Kemal Paşa, işte o an söylemişti.

Şevket Süreyya Aydemir, “Tek Adam” adlı yapıtının 332’nci sayfasında Mustafa Kemal’in Haydarpaşa’dan karşı yakaya geçişini şöyle anlatmaktadır:

“13 Kasım 1918 günü Haydarpaşa’dan Köprü yakasına, bu gemiler kafilesini dolaşarak, onların zafer bayrakları altında güvertelere dizilmiş renk renk, çeşit çeşit bahriyeli saflarını seyrederek, kı-

yıları, rıhtımları dolduran sarhoşların haykırışları, kiliselerin çan sesleri arasında geçti.

“Haydarpaşa’dan Köprü yakasına geçebilen Mustafa Kemal Paşa’nın arkasında yaveri ile sokaklardan yol bulup İstanbul’un bir Müslüman mahallesi olan Beşiktaş’ta, Akaretler’de annesinin oturduğu eve varabilmesi oldukça zordu. Zaten evinde pek işi yoktur. Kararı evinde dinlenmek değildir: Köprüye çıkınca Beyoğlu’na yönelir ve Pera Palas Otel’ine yerleşir. Annesini, ondan sonra ziyaret edecektir.”

Abdürrahim Tuncak, bu olayı “evlerindeki açıdan” şöyle anlatıyor:

“Mustafa Kemal Paşa eve geldiğinde üzgün görünüyordu. Anne-me bazı açıklamalarda bulunmak ihtiyacını duymuş olmalı ki, neden Pera Palas’a yerleştiğini anlattı:

“**M**emleket bir badire içine düşürülmüştür. Bu badireden kurtarmak lazımdır memleketi’ dedi. ‘Ben şimdi İstanbul’da bazı kişilerle görüşmeler yapmak zorundayım. Bu görüşmelerini bu evde yapamam. Evimiz çok dar.. Bunun için önce genişçe bir ev bulup, oraya taşınmamız gerek. Böyle bir ev buluncaya kadar, ben Pera Palas’ta kalacağım. Çünkü görüşmelerime hiç zaman kaybetmeden başlamak istiyorum. Sık sık gelirim sana anneciğim...”

Mustafa Kemal Paşa, Pera Palas’ta kaldığı on gün içinde iki günde bir eve geliyor, annesiyle ablasıyla görüşüyordu.

“Çok sıkıntılı günler geçirdiği-

ni evde hepimiz biliyorduk; ama kendisi çok neşeli görünmeye çalışıyordu evde. Bir gün geldiğinde çok neşeli bir şekilde aneme takıldı:

“Ooooo... Dün gece neler oldu, bir bilseniz’ dedi ve annemin merak etmesi üzerine, bir gece önce olanları anlattı.

“Mustafa Kemal Paşa, ‘dün akşam’ Pera Palas lokantasında tek başına akşam yemeğini yedikten sonra, tam kahvesini ısmarlamak üzereyken, lokantanın şef garsonu gelmiş yanına:

“Affedersiniz muhterem Paşam’ demiş. ‘Biraz ilerideki masada İngiliz generaller oturuyorlar. Beni çağırdılar ve sizin kim olduğunuzu sordular. Ben de ‘Çanak-kale muzafferî Mustafa Kemal Paşa’ dedim. İngiliz generaller ‘Yaa, öyle mi?’ dediler.

“İngiliz generaller, şef garson aracılığıyla, Mustafa Kemal Paşa’yı masalarına davet etmişler:

“Masamıza buyursun, kahvemizi birlikte içelim’ demişler.

“Şef garson, İngiliz generallerinin önce bu sözlerini, sonra da kahve için masaya davetlerini söyleyince, Mustafa Kemal Paşa, garsona şöyle demiş:

“Onlara söyle, bizim geleneklerimizde daveti evsahipleri yapar. Onlar şimdi her ne kadar işgal kuvvetleri komutanları da olsalar, bu ülkede yine de misafirdirler. Burada gerçek evsahibi benim. Birlikte kahve içmek istiyorlarsa, geleneklerimize uysunlar, onlar gelsinler, evsahibinin masasında,

benim masamda, benim davetlim olarak içsinler kahvelerini...’

“Mustafa Kemal Paşa’nın bu sözlerini garson, olduğu gibi nakletmiş İngiliz generallerine.

“Mustafa Kemal Paşa annesine bir gece önceki bu olayı anlattıktan sonra katıla katıla gülmeye başladı:

“Adamların lokantadan bir çıkışları vardı ki görmeliydin, ane’ dedi.

“Mustafa Kemal Paşa birkaç gün sonra eve yeniden geldiğinde, aneme beklediği haberi de getirdi:

“‘Bir ev bulduk, ane’ dedi. ‘Tam istediğim gibi... Geniş bir ev...’

“Annemin sormasını beklemeden, evin nerede olduğunu da söyledi:

“‘Şişli’de’ dedi. ‘Bizim Dr. Rasim Ferit Bey buldu. Ben de gitim, gördüm, beğendim... Hem, Dr. Rasim Ferit Bey’in muayenehanesinin de yakınında bir ev... Seni görmeye daha kolay ve daha sık gelebilir...’

“Dr. Rasim Ferit Bey, Mustafa Kemal Paşa’nın aile dostu ve yakın arkadaşığıydı. Kalp hastası olan annemin tedavisini o yapardı...”

“Annem hasta olduğu için Ramazan’da oruç tutamazdı. Kur’an’ını okur, namazını kaçırmazdı; ama hastalığı nedeniyle oruç tutamazdı. Onun yerine ben oruç tutardım ve orucumu aneme satardım. Bir günlük oruç karşılığı bir kuruş alırdım. Bu paraları Ramazan boyunca biriktirirdim. Ramazan sonunda 30 kuruş ederdi. Bayram harçlığı olarak da 20 kuruş verirdi annem. Böylece

bayramda cebimde 50 kuruş olurdu. Soluğu İhlamur’da alırdım hemen. Bayram süresince salıncaktan inmezdim...”

“Doktorunun muayenehanesine yakınlığına karşın evin Şişli’de oluşunun, annemin yine de pek hoşuna gittiği söylenemez.

“‘Şişli’de her milletten insan oturur’ dedi. ‘Komşuluk hasreti çekeceğiz orada; ama önemli değil... Ben fırsat buldukça Beşiktaş’a iner, komşularımızın hatırlarını sorarım...’

“Annemin komşu hasreti çektiği Şişli’de ben de, arkadaş hasreti çektim.

“En büyük çocukluk eğlencem, evimizin karşısındaki kaldırımın biraz ilerisinde nöbet tutan İngiliz askerlerin, birbirlerine sert bir top fırlatıp bu topu tek ellerine giydikleri eldivenin avu-

cuyla tutmalarını seyretmekti.

“Hem nöbet tutarlar hem de nöbette böyle bir oyun oynarlardı İngiliz askerleri...”

“Şişli’deki evde bir başka eğlencem ise, evin dimdik merdivenleri boyunca kıvrılan dimdik trabzanlardan aşağı gizlice kaymamdı.

“Fakat bu eğlencenin tehlikeli bir yanı vardı. Kendi gördüğü zaman ya da evdeki hizmetkârlardan biri haber verdiği zaman anem çok kızar, beni karşısına alır, azarlardı...”

Gelecek Yazı: Abdürrahim’in karnesindeki yüksek notları görünce Mustafa Kemal Paşa, Fikriye Hanım’a özel bir görev verdi:

“Okula gidip, hocası Mahmut Bey’le bir görüş” dedi. “Abdürrahim bizim çocuğumuz diye acaba iltimas mı ettiler?”

Kendisine yeni bir köle satın almak isteyen bir adam, köle pazarında dolaşarak köleleri inceliyordu. Kölelerden birini beğenip pazarlık yapmaya başladığı sırada kardeşi yanına geldi. Adam kardeşine “Şu köleye sen de bir bak” dedi. “Satın almak istiyorum, ne dersin?”

Adam, kardeşinin “Çok güzel bir seçim yapmışsın” yanıtını duyunca köleyle ilgili bir görüşünü açıkladı ve “Bir kusuru var sanki...” dedi. “Güldüğü zaman dişleri çok çirkin görünüyor.”

Kardeşi adamın bu görüşünde haksız olduğunu söyledi:

“Sen onun dişlerini hiç görmeyeceksin ki” dedi ve ekledi:

“Adamcağız hem senin yanında çalışacak, hem de gülecek ha?•

Adamın biri, gözleri görmeyen bir dilenciye sadaka verirken, dilencinin kendi elindeki gazeteyi süzdüğünü görünce “Hani sen gözlerinin görmediğini iddia ediyordun” dedi. “Böyle bir durumda nasıl gazete okuyabilirsin ki...”

Dilenci pişkin pişkin yanıt verdi:

“Okuduğumu da nereden çıkarıyorsunuz” dedi. “Yalnızca fotoğraflarına bakıyorum.”•

Küçük çocuk, büyükbabasının mektup yazışını izliyordu. Birden “Bizim başımızdan geçen bir olayı mı yazıyorsun?” diye sordu. “Benimle ilgili bir öykü mü?” Büyükbaba yazmayı kesti, gülümsedi ve torununa şöyle dedi:

“Doğru, senin hakkında yazıyorum. Ama kullandığım kurşun kalem yazdığım sözcüklerden çok daha önemli. Umarım büyüdüğünde bu kalemi sen de seversin.”

Çocuk kaleme merakla baktı; ama özel bir şey göremedi. “İyi ama” dedi. “Bu kalem benim gördüğüm öteki kalemlerden hiç farklı değil ki...”

“Bu tümüyle nesnelere nasıl baktığınla ilgili... Bu kalemin önemli özellikleri var ve sen de bu özellikleri kendinde benimseyebilirsen dünyayla barışık bir insan olursun.

“Zaman zaman her ne yazıyorsam durmam ve kalemin ucunu açmam gerekir. Bu kaleme biraz acı çektirse de sonuçta daha sivri olmasını sağlar. Bu yüzden kimi acılara göğüs germeyi

öğrenmelisin, bu acılar seni daha iyi bir insan yapar.

“Kurşun kalem, yanlış bir şey yazdığında bunu bir silgiyle silmene her zaman olanak tanır. Yaptığımız bir şeyi sonradan düzeltmenin kötü bir şey olmadığını anlamalısın, aksine bu bizi adalet yolunda tutmaya yarayan en önemli şeylerden biridir.

“Kurşun kalemin en önemli bölümü, kalemin yapıldığı ahşabı ya da dışarı yansıyan biçimi değil, içerisinde yer alan kurşunudur. O yüzden her zaman kendi içine bakmalı, en çok onu korumalısın.

“Her zaman bir iz bırakmasıdır. Aynı biçimde sen de yaşamda yaptığın her şeyin bir iz bırakacağını bilmeli ve her hareketinin ayırıcında olmalısın.”•

Avrupalılar'ın kafasındaki Türk, kara bıyıklı, kara saçlı, kötü bakışlı, her yönüyle olumsuz bir insan tipi'di. Türkiye'nin bir Afrika ülkesi olduğunu sananlar bile vardı. Onlara göre açık tenli, sarışın ve renkli gözlü olmak sadece Hıristiyan beyaz uygarlığın temsilcisi Avrupalılar'a özgüydü.

Türkiye'yi Afrika ya da Arap Ülkesi Sanan Kültürlü (!) Avrupalılar

“Türkiye'nin başaramadığı işlerin başında ne gelir?” diye sorarsanız, “Tanıtım” yanıtını veririm. Türkiye'nin tanıtımını, uluslararası turizm fuarlarında bir stant açmaktan, yabancı ülkelere turizm büroları kurarak buralara dil bilmeyen insanları atamaktan, birkaç duvara Kapadokya, Pamukkale, Nemrut Dağı, Boğaz Köprüsü, Antalya gibi yerlerin posterlerini asmaktan oluştuğunu sanan bir anlayışa dayalı politika, uzun yıllardır başarılı olmadığı görüldüğü halde, ufak tefek değişikliklerle uygulamaya devam ediyor. Üstelik Türkiye'ye hiçbir getirisi olmayan bu yanlış anlayış için büyük bütçeler ayrılmakta, yalnızca zaman değil, başka yerlerde kullanılsa daha yararlı olabilecek kaynaklar da boşa gitmektedir.

İşte bu yazımda ülkemizin tanıtımına ilişkin düşüncelerimi ve yaşadığım olayları siz değerli okuyucularla paylaşacağım. Hemen bir uyarı yapayım: Yazım uzun olacağı için ilk bölümünü dergimizin bu sayısında, son bölümünü ise bir sonraki sayıda takdirlerinize sunacağım.

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

Üniversitede uzmanlık eğitimi yaptığım ilk yıllarda Avrupalılar'ın Türkiye konusundaki bilgisizliklerine ve önyargılarına tanık oldukça sinirlenir, söyleyecek söz bulamazdım. Üstelik bu bilgisizlik, üniversite öğrencisi ya da akademisyen düzeyinde olunca daha da dayanılmaz bir hal

alırdı. Bir gün canımıza tak dedi ve Paris'teki farklı üniversitelerde doktora çalışması yapan Avrupalılar'ın bu tutumundan rahatsız olan üç arkadaşımın biraraya gelerek, “Neler yapabiliriz?” sorusuna yanıt-

lar aramaya başladık. Sonuçta benim önerim kabul gördü.

Kendi olanaklarımızla lobi çalışması yapmaya ve Türkiye'yi doğru tanıtabilecek turistik geziler düzenlemeye karar verdik. Belki yardımları dokunabilir düşüncesiyle görüştüğümüz Türkiye'nin Paris'te görevli birkaç resmi temsilcisi ise, "Bırakın bu işleri, size mi kalmış lobicilik... Siz derslerinize çalışıp diplomalarınızı alın, memlekete dönün. Donkişotluğa gerek yok" türünden sözlerle, bize daha işin başında büyük bir moral verdiler. Bu durumda bize de başımızın çaresine bakmak kalıyordu.

Çalışmalarımıza kendi arkadaş çevresinden başlayacaktık. Önce üniversitedeki yakın arkadaşlarımızı her hafta birimizin evine davet edecek, Türk yemekleri hazırlayacak, ülkemizin zengin tarih ve kültürünü sergileyen fotoğraf ve tanıtıcı filmler gösterecektik. Bir süre sonra da, tatile düşkünlükleri ve yeni ülkeler tanıma meraklarıyla ünlü Fransızlar'ı, organizasyonunu yapacağımız Türkiye turlarına götürecektik. Arkadaş çevremizde bize güven duyduğuna ve sevdiğimize inandığımız için bu zor işe büyük bir hevesle soyunduk.

Bana göre "mavi yolculuk" Avrupalılar'a Türkiye'yi sevdirmenin en etkili yollarından biriydi. Ülkemizin kıyıları dışında dünyanın hiçbir denizinde bulunmayan, tarih ve arkeolojinin, maviyle yeşilin iç içe geçtiği doğa harikası koyları gezmek, oralarda yüzmek, geceleme, su altı arkeolojisinin

en güzel örneklerini göstermek için dalış yaptırmak, taze deniz ürünlerini sunmak Avrupalılar'ı kesinlikle etkileyecekti. Yıllardır "mavi yolculuk" rehberliği yapan biri olarak düzenleyeceğim turun olumlu sonuçlar doğuracağına olan inancım sonsuzdu. Tek sorun, arkadaşlarımı bu yolculuğa ikna etmekte.

Adım gibi biliyordum ki, bir kez o güzelim ahşap gulete binip denize açılınca tüm olumsuz düşünceleri değiştirmeye başlayacaktı. Ayrıca, tatil bütçesi öğrenci kesesine uygun olmalı, yolculuğun başından sonuna değin onlara eşlik etmeli, hanutçuların tacizlerinden ve turistlere yüksek fiyat uygulayan satıcılardan korunmalıydık. Kısacası hiçbir kötü izlenim edinmeyecekleri, tadı damaklarında kalacak bir "mavi yolculuk" yapmalarını sağlama-lydık. Yine biliyorduk ki, bu tatilin ardından Türkiye konusunda ne denli yanlışlıklarını anlayacak, ailelerinden başlayarak çevrelerindeki herkese ülkemizi anlata anlata bitiremeyecekler ve her fırsatta bu güzellikleri yaşamaya gelecek, yanlarında da mutlaka birilerini getireceklerdi.

Dağcı bir arkadaşımın sahibi olduğu ve daha sonra benim de yarı hissesini satın aldığım "Seher Yeli" adlı guleti bu özel organizasyon için kiralamaya karar verdim. Hemen arkadaşım Mustafa Kaptan'ı arayarak konuyu anlattım. Daha sezon başlamamış, tekneler suya bile indirilmemişken, Mustafa Kaptan bü-

yük anlayış gösterdi ve bir haftalık bir "mavi yolculuk" için çok uygun bir fiyat verdi. Kaptan, çok kısa bir süre içinde teknesini hazırlayıp denize indirerek bizi beklemeye koyulacaktı.

Tekne sorunu çözüldükten hemen harekete geçerek, Paris Nanterre Üniversitesi'ndeki arkadaşlarımdan yedi kişilik bir grup oluşturdum. Üç Fransız, iki Portekizli, bir İtalyan ve bir Alman'dan oluşan bu gruptakileri ikna etmek için tam bir ay boyunca dil döktüm. Ayrıca, kimi arkadaşların ailelerini de ikna etmek zorunda kaldım.

Yıldı en az iki kez Avrupa televizyonlarında gösterilen "Gece Yarısı Ekspresi" filminden etkilenen, Türk düşmanlığını kendilerine adeta meslek edinmiş Ermeni, Rum, Yunan, Kürt lobilerinin yalan ve iftira üzerine kurulu Türkiye karşıtı propagandasıyla zehirlenen Avrupalılar'ı küçük yaşlarından itibaren kafalarına yerleşen kalıpların dışındaki başka bir şeye inandırmak, iğneyle kuyu kazmaya çalışmaktan da zordu.

Öncelikle Ingrid adlı Fransız kız arkadaşımı ikna etmiştim. Ama arka Türkiye'de tatil yapmasını tehlikeli buluyordu. Ingrid'in ricası üzerine bir akşam evlerine gittim. Babasına göre ben öteki Türkler'den farklıydım. Paris'te yüksek öğrenim yapmış olmam nedeniyle Avrupa kültüründen etkilenerek uygarlaşmıştım. Yeri gelmişken hemen belirteyim, Fransız kızlarla evlenen arkadaşlarımdan bilirim, bir Türk'le evlenmeyi, ona yapılmış en büyük

iyilik olarak gören Fransız kızlar, bu evlilik sayesinde eşlerine Fransız vatandaşlığına geçme, Avrupa'nın uygar bir ülkesinde yaşamaya şansını verdiklerine inanır ve her fırsatta bunu söylerler. Beni evlerine davet eden çok iyi eğitim yapmış birçok Türk arkadaşımın Fransız eşlerinden, hatta Fransız akrabalarından bu yorumu duyar, arkadaşlarıma adına üzülürdüm.

Ingrid'in babası da bu düşünce de olanlardan biriydi. O, kızını Fransız sömürgeciliği sayesinde uygarlaştıklarını iddia ettiği Afrika ülkelerine gönderebilir; ama geri kalmış bir Arap-Müslüman ülkesi olarak tanımladığı, halkın vahşi ve barbar olduğu Türkiye'ye göndermezdi. Bu bilgilerini neye dayandığını sorarak, hiç görmediği bir ülke hakkında böylesine acımasız bir önyargı içinde olmaması gerektiğini söyledim. Aslında kızını ikna ettiğimi ve bu yolculuğa çıkacağını anlamıştı. Yine de benden, bir avukatın hazırlayacağı ve Ingrid'in Türkiye'de herhangi bir olumsuzluk yaşamaması durumunda sorumluluğu kabul edeceğimi ve tazminat ödeyeceğimi bildiren bir belgeyi imzalamamı istedi.

Böylesine saçma sapan bir isteği sırf iyi niyetimi kanıtlamak için hemen kabul ettiğimi söyledim ve ardından, kızının başına Türkiye'de ne gelebileceğini sordum. Babaya göre, kızı daha havaalanına inişte Türk polisi tarafından, uyuşturucu kaçakçılığı iddiasıyla tutuklanabilir, ortaçağdan kalma cezaevlerine atılabilir, işkence görebilirdi.

“Kızınızın uyuşturucu kullanmadığını siz de ben de biliyoruz, bu senaryoyu nasıl yazabildiniz?” diye sordum. Yanıtı çok komikti. “Gece Yarısı Ekspressi’ filmi görmediniz mi? Aynen böyle olabilir” dedi.

Yine babasına göre, bu olmasa bile kızı Türk kadınları gibi çarşafa bürünmek zorunda kalacak, biraz açık giyindiğinde ise tecavüze uğrayacaktı. Çarşaf konusunda böylesine kesin konuşmasının nedenini sorduğumda, “Televizyon kanallarında Türkiye’ye ilişkin haberlerde ve ülkende yapılan röportajlardaki kadın görüntülerini inkar edemezsiniz herhalde” dedi.

Aslında önemli bir noktaya dikkat çekiyordu. Fransız medyasında kullanılan görüntü ve fotoğraflar, haberin ya da röportajın içeriği ne olursa olsun, türbanlı ve çarşafli kadınlar, gecekondu, yıkık dökük binalar, ortasından pis suların aktığı sokaklar, yırtık, yamalı giysiler içinde kirli, burunları akan çocuklar, filmlerdeki kötü adam ya da tecavüzcü rollerinde bile görmeceğiniz kılık ve görünümdeki erkeklerden oluşurdu. Konu seçim sonuçları da olsa, teröre ilişkin bir haber de olsa, Ermeni iftiralari da olsa, bir uçak kazası ya da doğal bir felaket de olsa, Türkiye denildiğinde ekrana hep bu görüntüler getirilir, dergi ya da gazete sayfalarında bu türden fotoğraflar kullanılırdı. Ingrid’in babasının Türkiye hakkındaki düşüncelerini uzun uzadıya anlatmaya gerek yok. İnanın öteki arkadaşların aileleri de hemen hemen aynı düşünceleri ta-

şıyordu. Belki merak edersiniz diye söyleme gereği duyuyorum, Ingrid’in babası lisede matematik öğretmeni idi.

Lafı uzatmayalım, nice saçma sapan soruları yanıtlayıp, birtakım güvenceler de vererek ailelerin de olurlarını aldıktan sonra, 1996 yılının Nisan ayının ilk haftası uçakla İzmir’e, oradan da karayoluyla Bodrum’a gidecek, bizi burada bekleyen tekneye binerek Marmaris’e doğru bir haftalık “mavi yolculuk” a başlayacaktık. Bu organizasyonu en ince detayına değin yapıp arkadaşlarıma sundum.

Gruptaki dört kız arkadaşımız da, Türkiye’de denize girebileceklerine izin verilmeyeceğini, başlarını örtmeleri ve kapalı giyinmeleri gerektiğine inanıyordu. Erkeklerle aynı mekanlarda bulunmalarının da olanaksız olduğunu düşünen arkadaşlarıma ne anlatırsam anlatayım, tam ikna oldular derken yine aynı noktaya dönüyorlardı. Sonuçta, “Nasıl düşünüyorsanız öyle olsun; ama göreceğiniz ve yaşayacağınız karşısında öylesine şaşıracaksınız ki, cahilliğinizden ötürü utanacaksınız” dedim.

Ülkemin en iyi biçimde tanıtılması için bir haftalık bu gezi benim için çok önemliydi. Ayrıca, bu gezinin sonuçlarına göre çalışmalarımıza devam edip etmeyeceğimize karar verecektik. İlkbahar aylarında Bodrum ya da Dalaman havaalanlarına charter uçak seferi bulmak kolay değildi. Bu nedenle İzmir üzerinden Bodrum’a gitmenin daha doğru olacağını düşün-

düm. Uçak biletlerini aldım. Gruptan iki gün önce İzmir’e giderek bir minibüs kiralayacak, arkadaşlarımı havaalanında karşılayacak, karayoluyla Bodrum’a geçip, Bodrum Kalesi açıklarında demirlemiş tekneye binecektik.

Turizm acentesi sahibi bir arkadaşım, şirketine ait minibüsü şoförüyle birlikte hizmetimize verdi. Uçağın iniş saatinden bir süre önce havaalanına gittim. Grup, gümrük ve pasaport denetiminden herhangi bir sorunla karşılaşmadan çıktı. İlk kez Türkiye’ye gelen arkadaşlarım şaşkın ve tedirgindi. Minibüse bininceye dek gördükleri her resmi üniformalıdan sanki saklanmak istiyor gibiydiler.

Bodrum’a doğru yola çıkmadan önce gruba, İzmir’in Alsancak, Pasaport gibi bölgelerini göstermek, Kordon’da kısa bir tur attırmak istedim. Amacım, buralardaki çağdaş insan manzaralarına dikkatlerini çekmek, ülkemin imajının kafalarındaki farklı olduğunu anlamalarını sağlamaktı.

Çağdaş İzmir’in beni utandırmayacağından emindim. Nitekim Alsancak’tan Pasaport iskelesine kadar kafelerin önleri ve Kordon eğlenen, sohbet eden, yürüyüş yapan, Türkiye’nin çağdaş yüzünü yansıtan insanlarla doluydu. Şoförden yavaş gitmesini istedim. Arkadaşlarım pırıl pırıl bir güneş altındaki İzmir’de gördüklerinin şaşkınlığı içinde çevrelerine bakıyor, el ele gezen, sarmaş dolaş oturan gençleri birbirlerine gösteriyorlardı. Uzunca bir süre tek sözcük bile etmeden

onları izledim. Sonra da sordum: “Paris’teki insan manzaralarından farklı bir şey gördünüz mü?”

Fransız arkadaşım Cedric, “Burada ne kadar çok turist var. Sanki tüm turistler buraya toplanmış” dedi. Portekizli Maria ise, “Türkiye’ye geldiğimizden emin misiniz? Bu insanların çoğu Portekizliler’e benziyor, içlerinde sarışın olanlar da çoğunlukta. Burası Lizbon’un kimi semtlerini andırıyor. Türk mü hepsi?” diye sordu.

Aslında bu türden gözlem ve yorumları bekliyordum. Avrupalıların kafasındaki Türk, kara bıyıklı, kara saçlı, kötü bakışlı, her yönüyle olumsuz bir insan tipiydi. Türkiye’nin bir Afrika ülkesi olduğunu sananlar bile vardı. Onlara göre açık tenli, sarışın ve renkli gözlü olmak sadece Hıristiyan beyaz uygarlığın temsilcisi Avrupalılara özgüydü.

“Havaalanında hiçbirinize pasaport bile sorulmadan Türkiye’ye girdiniz. Çevrenizdeki Türk bayraklarını, Türkçe tabelaları görmüyor musunuz? Siz başka bir ülkeye geldiğiniz mi sanıyorsunuz?” dedim. İnanamıyorlardı.

Daha uçaktan iner inmez gördükleri, karşılaştıkları herşey kafalarındaki kalıpları zorlamaya başlamıştı. Bodrum’a girdiğimizde hava kararmıştı. Turizm sezonu başlamamış olmasına karşın, kent hareketliydi. Bodrum’un renkli sokaklarından geçerek kalenin yakınlarında demirlemiş teknenin bizleri almak için kumsala yanaşmış sürat botuna ulaştık. Kaptan arkadaşım Mustafa ve

miço Yaşar, Bodrum'da gördüklerinin etkisiyle şaşkınlığı daha da artmış grubun üyelerine sıcak bir karşılama hazırlamıştı. Arka güvertede sofraya kurulmuş, aşçıımız Ali Dayı'nın nefis yemekleri masayı donatmıştı. Karşımızda ışıl ışıl Bodrum ve kentin eğlence merkezlerinden yükselen müzik, gökyüzünde tüm parlaklığıyla ay, çarşaf gibi deniz, en duyar-sız insanı bile etkileyecek harika bir atmosfer oluşturuyordu. Yolculuktan çok şaşkınlıktan yorulmuş arkadaşlarım, kendilerine sunulan aperatifler için, "Alkollü içki yasak değil mi?" diye sorunca, katıla katıla gülmeye başladık. Konuklarımız içkilerini yudumlarırken bile tek sözcük söylemeden çevreyi izliyor, yaşadıklarını anlamaya çalışıyorlardı.

Yemek sırasında ise, içtikleri şarapların Türk markası olduğunu ve çok beğenerek yedikleri yemeklerin de Yunan mutfağına ait olmadığını anlatmaktan yor-

gun düşmüştüm. Konuştuklarımı zı Türkçe'ye çevirdikçe teknenin ekibi, gruptakilerin çarpık bilgileri karşısında hayrete düşüyordu. "Oğlum ben ilkokulu bile bitiremedim; ama bu arkadaşların benden de cahilmiş" diyen aşçıımız Ali Dayı'nın sözlerini çevirmemi isteyen arkadaşlara, "Turun sona erdiği gün söylerim" şimdi olmaz yanıtını verdim.

Keyifli bir yemekten sonra masaya deniz haritasını açarak, sabah erkenden demir alacağımızı, Datça Yarımadası'nın ucundaki antik kent Knidos'a gideceğimizi, rotamız nedeniyle Yunan karasularından geçerken, Kos Adası'nı da (İstanköy) yakından görebileceklerini anlattım. Ertesi sabahtan itibaren, bir hafta boyunca yaşayacağımız, Avrupalıların Türkiye'ye çarpık bakışını anlatacak bir komedi filmi için senaryo olacak türdendi. •

GurbuzEvren@butundunya.com.tr

İki kadın çok iyi anlaşmışlar, kısa sürede de sıkı fıkı dost olmuşlardı. Fakat ikisi de "kendinden çok başkaları hakkında konuşmayı seven" kişiler oldukları için bu dostluğun uzun süreli olmayacağı belliydi. Derken bir gün beklenen oldu ve kadınlardan biri içindekileri ortaya döktü:

"Bu denli boşboğaz olduğumu bilseydim, hiç dost olur muydum seninle" dedi. "Tüm maballeyi dolaşıp bakkımda neler anlatıyor muşsun. Hiç olmazsa ben senin gibi değilim."

Öteki kadın kendinden emin bir biçimde gülümseyip hemen yanıt verdi:

"Tabii ki benim gibi değilsin" dedi. "Senin evinde internetin var, çünkü..." •

Genç memur, sevgilisine çok değerli çiçeklerden oluşan bir buket göndermiş, buketi iliştiirdiği karta da şunları yazmıştı:

"En derin sevgilerim... Ve yarım maaşımla..." •

Nobel Ödülü'nü Alan Yazarın, Osmanlı Resim Sanatından Esinlenen Romanı

"İki dünya arasında suçluluk duygusu duymadan, kendi evimde gezinir gibi gezinirim."
Orhan Pamuk

Orhan Pamuk'un 49 dilde yayımlanan yapıtları ona yabancı ülkelerde "The Independent Award for Foreign Fiction" (1990), "Prix de la Découverte Européenne" (Fransa, 1991), "Prix France Culture" (Fransa, 1995), Prix du Meilleur Livre Étranger (Fransa, 2002), "Premio Grinzane Cavour" (İtalya, 2002), "International Impac-Dublin Award" (İrlanda, 2003), Ricarda Huch Preis (2005), "Le Prix Médicis Étranger" (Fransa, 2005), "Der Friedenspreis des Deutschen Buchhandels" (Almanya, 2005), "Prix Méditerranée Étranger" (2006) gibi ödüller kazandırdı. "Prospect" dergisi onu dünyanın 100 seçkin aydını arasında gösterdi. "Times" dergisine dünyanın en etkili 100 kişisinden biri seçildi. Son romanı-

nı ("Kar"), "New York Times Book Review", 2004 yılının en iyi 10 yabancı kitabından biri olarak değerlendirildi. 2006 yılında aldığı "Nobel Edebiyat Ödülü" de romancının yapıtına tüm dünyada gösterilen ilginin son basamağını oluşturdu.

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

Bu geniş ilginin bir nedeni onun yapıtının dünya romanına bir katkı getirmiş olması ise öteki nedeni de kendi ülkesinin tarihini, kültürünü, sanatını, yaşamını konu edinirken bu değerlerin evrensel değerler karşısındaki konumunu tartışmaya açmasıdır.

Orhan Pamuk'un yapıtlarında "Ben-öteki, birey-toplum, geçmiş-bugün, gelenek-modernite, Doğu-Batı" gibi karşıtlıklar ele alınır. Tüm bunlar, onun kişisel yaşamından, kendi çevresinden gelen verilerle birleşir. Sanat

yapıtının gizemli yapısı, sanatçının dünyası bu izleği kuşatır. “Benim Adım Kırmızı” romanı da böyledir.

Yapıtta Hicret’in 1000’inci yılında (Miladi 1591) İstanbul’da Osmanlı sarayı için kitap resimleyen nakkaşların dünyası, içlerinden birinin aile çevresinde olup bitenler, İslam minyatürüyle Batı geleneğinin beslediği resim sanatının karşılaştırılması söz konusudur

Romancının, konuyla ilgili açıklamaları arasında şu değerlendirmesi dikkati çeker:

“Bence bu kitapta temel sorun Doğu-Batı değil, nakkaşların çilesi, sanatçının derdidir. Sanat, hayat, evlilik, mutluluktur bu kitabın konusu... Doğu-Batı, arkalarda bir yerlerde gezinir.”

Bu yapıtında “arkalarda” kaldığını açıkladığı konu, Pamuk’un temel izleklerindedir:

“Bütün kitaplarım Doğu’nun ve Batı’nın yöntem, usul, alışkanlık ve tarihinin karışmasından yapılmıştır ve kendi zenginliğimi de buna borçluyum. Kendi rahatlığım, çift mutluluğum da buradan gelir, iki dünya arasında suçluluk duygusu duymadan, kendi evimde gezinir gibi gezinirim. Muhafazakârlar, köktendinciler benim Batı’yla kurabildiğim rahatlığı asla hissedemedikleri gibi, hayalperest modernistler de benim gelenekten rahat yararlanabilmemi hiçbir zaman anlayamaz.”

“Benim Adım Kırmızı” romanında minyatür sanatının özellikleri, Osmanlı minyatürcülerinin dünyası, bugün büyük çoğunluğu kitaplıklardaki, müzelerdeki elyaz-

malarının sayfalarını süsleyen minyatürler çok geniş yer tutar.

Minyatür, Batı resmine özelliğini kazandıran perspektife, gölgeye yabancı, hemen hemen yalnızca kitap sayfalarında yer alan bir resim türüdür. Uzaktaki figürle yakındaki aynı büyüklükte olduğu için günümüz resim izleyicisini hayli şaşırtır. Ama geçmiş zamanın yaşam biçimine, giyim kuşamına, törenlere tanıklıkta kulsursuzdur. Gözle görüleni düşüncede yaşatılanlar, gönülden geçenler, masallar, düşler besler. Figürlerin yerleştirilmesi ustacadır. Renk zenginliği, renklerin uyumu benzersizdir.

Orhan Pamuk’un çiçek bahçesini andırır minyatürlerin ayrıntılı betimlemelerine yer verdiği romanı, bir bakıma bu ata sanatına bir güzellemedir.

Batı’da perspektifi, gölgeyi kullanan, böylece gerçekliği aslına en uygun biçimde yansıtan resim sanatı karşısında Osmanlı minyatürü yok olup gitmiştir. Roman bu yenilgiye bir ağıttır:

“Bana sorarsanız bu kitap, en derinden, şu unutulmak korkusunu ve sanatsal unutulmanın korkunçluğunu anlatır. (...) Bu zarif gelenek gaddarca, tarihin acımasız gücüyle Batı resminin bambaşka bir gücü ve portre resminin çekiciliği yüzünden ve onların yöntemleri daha cazip geldiği için yok olup gitmiştir. Bu unutulmanın fecaati ve kederi üzerinedir kitabım aslında.”

Orhan Pamuk’un romanlarını yüceltip ödüllendirenlerin yanında

onları anlayıp kavrayamayan bir çoğunluk da vardır. Bu yapıtlara modern romanın ölçütleriyle değil postmodernist romanın özellikleri gözetilerek bakmak gerektiği kabul edilmektedir.

Postmodernist romancılar, “metinlerarasılık” denilen, başka yazarların yapıtlarını çeşitli düzlemlerde malzeme olarak kullanma özelliğinden bol bol yararlanır. Orhan Pamuk da minyatür sanatını bir dönüşüm dönemi içinde ele alan romanında, eski ustaların minyatürlerini uzun uzun betimlemiştir.

Konuyla ilgili şu açıklamaları yapar:

“Resimlerin, nakşın âlemi kitaba yansınsın istemişim. Üslup, kişilik sahibi olmak, başkalarından ayrı olmak konusundaki kimi düşüncelerimi okuyucu öğrensin, farkına varsın isterdim. Bu ikisinin bileşimini okuyucu sevsin isterdim. Özellikle resimleri tasvir ederken, kahramanların üslup, kişilik ve zaman üzerine akıl yormaları sırasında kendimi daha güçlü hissettim.”

“Bu kitabı, okuru o resimlerle ilgilendirmek kadar resimleri kelimelerle tasvir etmek için de yazdım.”

Yapıt, roman kişilerinin kendilerini, olup bitenleri anlattıkları kısa bölümlerden oluşmuştur. Enişte, Şeküre, Orhan gibi kişilerin konuştukları bölümler arasında At, Ağaç, Para gibi varlıklar da dile getirilir. Nakkaşların kullandığı başlıca renklerden olan Kırmızı’nın kendini anlattığı bölüm romana da adını verir.

Anlatılan olayların ekseni 3. Murat’ın Venedik Dodge’una armağan olarak göndereceği resimli kitabın

hazırlanmasıdır. Padişah saray nakkaşhanesindeki ustaların yüzyıllardır sürdürdüğü geleneksel yol yerine Batı sanatının izlediği yolun izlenmesini, o sanatla boy ölçüşen bir ürün verilmesini istemiştir. Nakkaşhanede yapılamayacağını kestirdiği bu işi, romanda Enişte diye anılan ustadan istemiştir. Enişte, kendi yetiştirdiği nakkaşlarla birlikte saraydaki meslektaşlarından gizli olarak kitabı tamamlamaya çalışmaktadır. Ancak giriştikleri işin alışık oldukları yoldan eni konu uzaklaşması yardımcı nakkaşları da şaşırtmaktadır. Gelenekten böylesine uzaklaşmayı kolay kolay kabul edemezler. Derken içlerinden biri öldürülür.

Enişte’nin çalışmalarını sürdürdüğü evinde, eşi dört yıldır savaştan dönmemiş güzel kızı Şeküre de iki küçük oğluyla birlikte yaşamaktadır. Şeküre’de gönlü olan, bu aşk acısı yüzünden bir görev alıp bir süre İran’da kalmış teyze oğlu Kara, cinayetin işlendiği günlerden hemen önce İstanbul’a dönmüştür. Eşinin artık öldüğü düşünülen Şeküre ile evlenmenin yolunu aramaktadır. Ancak o sırada Enişte de öldürülür.

Armağan kitap için çalışan öteki nakkaşlardan biri olduğu düşünülen katilin bulunması görevi, saray başnakkaşı ile birlikte çalışacak Kara’ya verilir. Katil, hazırlanan kitapta yeniliği benimseyemeyen, geleneğe en çok bağlı kalan biri olmalıdır!

Sonuçta romancı okurlarına katili gösterirken cinayetlerin amacı da açıklar:

Katil, Enişte'nin kitap için hazırladığı sonuncu resmi ele geçirme peşindedir. Çünkü burada Doğu yöntemiyle çizilen çerçevenin içinde padişahın Batı yöntemiyle çizilmiş portresine yer verilmesi tasarlanmıştır. Katil bu resim için, "Ne padişahımızın, ne eski üstatlara bağlı biz nakkaşların, ne de dinine bağlı Müslümanın kabul edeceği bir şeydi" diyecektir. Geleneğin sona ermesini, yerini yeniyi bırakmasını içinde yaşadığı dünya için bir çöküş saymaktadır:

"Padişahımızın nakkaşhanesinde artık Frenk tarzında nakşedilecek, bütün hayatlarımızı verdiğimiz usuller ve kitaplar yavaş yavaş unutulacak, aslında her şey bitecek..."

Nakkaşların dünyasında bunlar olup biterken yobaz Nusret Hoca'nın adamları kentte meyhaneler, kahvehaneler basıp insanları öldürmektedir:

"İstanbul'daki şarap ve fuhuş yuvalarını, kahvehaneleri temizleyip, Hazreti Muhammed'in yolundan çıkanları, tekke ayini diye musikiyle raks edip göbek atanları cezalandıracaklarmış. Din düşmanlarına, Şeytan ile işbirliği yapanlara, puta tapanlara, zındıklara ve resmedenlere sövdüler..."

Tarihsel dönemi kaynaklardan

inceleyerek zengin ayrıntılara ulaşan yazarın kendisine ve ailesine de bir ölçüde yapıta yer vermiş olması romanın ilginç yanlarındadır. Bu konuyla ilgili olarak şu açıklamaları yapmıştır:

"Benim Adım Kırmızı'daki ailenin yaşadıkları, sınırlı olarak benim yaşadıklarım üzerine kurulmuştur. Benim de annemin adı Şeküre, Şevket diye bir ağabeyim var. Kitapta bir de Orhan göreceksiniz. Bir dönem de babamız uzaktaydı. (...) Kitapta anlatıldığı gibi ağabeyimle çekişirdik. (...) Annem bize söz geçirmekte zorlanırdı."

16'ncı yüzyıl dünyasını, minyatür sanatını, Doğu-Batı çelişkisini ele alırken tarih, sanat, aşk, cinayet romanı nitelikleri taşıyan yapının bir aile romanı da olduğu gözlenmektedir:

"Kitabımın aslında bir kalbi var: Mutfak. Hayriye'nin hükmetmeye çalıştığı, bohçacı Ester'in gelip dedikodusunu yapıp karnını doyurduğu ve Şeküre'nin entrikalarını devam ettirebilmesi için yukarı kattan sürekli aşağı inip, sağa sola mektuplar, pusulalar yollayıp, çocuklarını azarladığı, hangi yemeğin nasıl yapılacağını söylediği, insanların bulunduğu yer. Mutfak ve ordaki eşyalar kitabımın ayaklarının yere bastığı yerdir."•

Polis arabası tüyler ürpertici bir frenle küçük bir çocuğun önünde durdu. Arabanın içindeki polislerden biri küçük çocuğa sordu:

"Bu yakınlarda bir uçağın düştüğünü gördün mü?" dedi. Çok telaşlanan küçük çocuk bir yandan sapanını gizlemeye çalıştı, bir yandan da kekeleyerek "Hayır, efendim" diyebildi ve ekledi:

"Ben yalnızca şu ilerideki şeyeyi vurmaya çalışıyordum."•

Göreceli bir kavram olan zaman, gerçekte var mıdır, yoksa ona bu adı insan mı vermiştir sorusunun tartışması yüzyıllardır sürüyor. Bir sözlükte zaman "Meydana gelen olayları sıralamaya yarayan başsız ve sonsuz soyut kavram" olarak tanımlanmıştır. Bu başsızlık ve sonsuzluk yaşayanlar içindir. Bu anlamda da zaman, yaşamın kendisidir. Daha dar bir çerçevedeyse insandır zaman...

Zaman

Sair Alphonse de Lamartine "Göl" adlı şiirine "Ebedi gecesinde bu dönüşsüz seferin / Hep başka sabillere doğru sürüklenen biz / Zaman adlı denizde bir gün, bir lahza için / Demirleyemez miyiz?" dizeleriyle başlar.

Ne yazık ki demirleyemeyiz. Göreceli bir kavram olan zaman, gerçekte var mıdır, yoksa ona bu adı insan mı vermiştir sorusunun tartışması yüzyıllardır sürüyor.

Bir sözlükte zaman "Meydana gelen olayları sıralamaya yarayan başsız ve sonsuz soyut kavram" olarak tanımlanmıştır. Bu başsızlık ve sonsuzluk yaşayanlar içindir. Bu anlamda da zaman, yaşamın kendisidir. Daha dar bir çerçevedeyse insandır zaman...

Doğulur, yaşanır ve ölünür. Zaman bu olaylar zincirini kuşatandır. Kimbilir belki de var olan herşeydir. Belki de bilincin bir yanılmasıdır. O ya da öbürü, umutlarımız, korkularımız, hırslarımız, şaşkınlıklarımız, kuşkularımız, be-

ğenilerimiz, nefretlerimiz ve insan olarak yaşadığımız ne varsa insanın var oluşundan buyana birimizden bir diğerimizin üzerine atlayarak gelmesi zamanın gücüdür. Bu gücü emirleri altına alanlar, bitişi olmayan noktalara ulaşı-

yorlar. Bu dünyadan göçüp gitseler bile, onlar zamanı yenmiş, zamanın üstüne çıkmışlardır.

Bir başka sözlükteki tanımı ise "Bir iş ya da oluşum içinde geçtiği geçeceği ya da geçmekte olduğu süre"dir diyor zaman için... Ancak müzeler bu tanımın dışındadır. Çünkü zaman müzelerde ölüdür.

Yaşamak... Bir sevgide, bir aşta yaşamak... Bir dost gönlünde açan

bir çiçekte, bir yağmur damlasında yaşamak... Her koşulda insanca yaşamak... Özgür ve bağımsız yaşamak... Kula kul olmadan yaşamak... Zaman değirmeninde horlanmadan, acılara ve gözyaşlarına boğulmadan kavgasız yaşamak...

Temel olan değerli bir yaşamı yaşamaktır. Zamana teslim olma-

Yaşamdan Gözlemler

Ali Naili Erdem

dan, kendi özgür iç dünyasını oluşturarak yaşamaktır istenilen...

Ne yazık ki bu yüce istek tüm uğraşlara karşın bütünüyle gerçekleşmiyor. Ve dahası insan varlığının sayılı ömründe, yaşamakla bitmeyecek denli uzun olan zaman, bir kalbi kırmayacak kadar da kısadır. Zaman kavramı için en büyük felaket onun değerini bilmemektir.

1976 yılının sonbaharında Budapeşte kentinde insanlar sabahın altısında işlerine gidiyorlardı. Biraz yorgun, biraz umutsuz ve biraz da bıkkın olsalar da gidiyorlardı.

Aynı yıl Rotterdam'da insanlar aynı saatlerde işlerine gitmek için sokaklardaydılar.

İki ayrı rejimin insanlarıydılar. Ama zamana teslim olmadan, zamanın önünde koşarak yaşamlarını sürdürmenin bilincindeydiler. Belki birinci kenttekiler isteklerinin dışında gidiyorlardı. Ama ikinci kentin insanları gelirlerinin yükseklğine, teknolojinin tüm nimetlerine sahip olmalarına karşın seve seve gidiyorlardı.

Gelişmiş ülkeler, gelişmiş insanlar gibi zamanın dişlileri arasında ezilmeden daha güzel bir dünya için ayaktadırlar. Yaşamak, düşünmek, hareket etmek ve ye-

nileşmekse eğer zamanın efendisi olmak gerek, kölesi değil...

Metafizik ürpertinin yörüngesindeki zaman ise, anlayış noktasının belli bir yörüngedeki hareketidir. Tıpkı mevsimlerin birbirini takip etmesi gibi... Bir başka deyişle başlangıcının bitiş, bitişin de başlangıç olması gibi... Ve kuşkusuz boşa geçen zamana en çok acıyan yaradandır.

Şair A. Karakoç, "Hakim Bey" adlı şiirinde "Gene tebir etme üç ay öteye / Bu dava dedemden kaldı hakim bey / Otuz yıl da babam düştü ardına / Siz sağ olun o da öldü hakim bey!" diyor. Sabrın duvarlarını bile delerek boşa geçen otuz yıl... Buna hangi can dayanır ve bu yılların hesabını kim verebilir?

Mevlana "Zamanı aşkla dolduranlar zamanı ölümsüz kılarlar" hikmetinde bulunmuş. Şair Yahya Kemal de "Bir uykuyu cananla beraber uyuyanlar / Ömrün bütün ikbalini vuslatta bulanlar" dizelerinde zamanın ölümsüzlüğünü nokt alıyor.

Zamanı, güzelin, mutluluğun emrine verebilenler zamanı elinden tutabilenlerdir. Ve Türkiye'de dört yüz bin kahvehanede öldürülen zamana acımamak, kahrolmamak olanaklı mı? Aslında ölen zaman değil, zamanı öldürdüğünü sananlardır. •

Genç ve güzel bir kadın, yakası göğüslerine değin açık bir elbise giymiş, boynuna da ucunda uçak bulunan bir kolye takmıştı. Yolculuk sırasında, karşısında oturan genç adam, durmadan kendisine bakmaya başladı. Genç kadın dayanamadı ve en sonunda "Uçağa mı bakıyorsunuz?" diye sordu.

Genç adam hemen yanıt verdi:

"Hayır efendim" dedi. "Alanımı seyrediyorum." •

İki bölümden oluşan bu dizimizde, insanlığın evrimine katkıda bulunan kişilerin önce, "insansal özelliklerini yansıtan yaşam öyküleri"ni sunuyor, sonra da ileriki sayfalarımızda, bu kişinin insanlığa katkısı açıklıyoruz.

Ünlü Besteci Korsakof'un Ders Verdiği Sanatçı

"Bestelerinde, kural tanımayan, yeni ritimler, yeni akorlar ve yeni bir müzik anlayışına tanık oldum. Aslında bu tip müzik benim onaylayacağım bir formatta değil, ama senin kişiliğine ve cesaretine sempati var. Bu nedenle, şayet sen de kabul edersen sana bestecilik, orkestralama dersleri vereceğim."

"Kendimi bildiğim yaşlardan anılarımda kaldığı gibi, soylu bir ailenin çocuğuna yakışır bir yaşam sürdürdüyümdü. Yabancı mürebbiyeler, eğitimimizle ilgilenen disiplinli öğretmenler, kurallar, yasaklar... Tüm bu sıkıcı yaşam içinde beni çok eğlendiren, babamın evde yaptığı çalışmalar. Babam, Petersburg ve Kiev operalarının ünlü bir bas solistiydi. Operadaki rolleri gereği şarkı söylüyor, odanın içinde ileri geri gidiyor, jest ve mimiklerle çeşitli hareketler yapıyordu. Ben de bunları merakla izliyorum ve bundan da büyük keyif alıyordum. Sonra da aynı hareketleri taklit ederek ailemi eğlendiriyordum. Babamın söylediği

aryaları bir ya da iki kez dinleyince ben de eksiksiz ve hatasız söyleyebiliyordum. Buna bir de hareketleri ekleyince herkes gülmekten kırılıyordu.

"Babam benim müziğe olan yeteneğimin ayırındaydı; ama müzisyen olmamı hiç istemiyordu. Soylulara yakışan bir meslek sahibi olmamı, örneğin hukuk eğitimi almamı istiyordu.

"Altı yaşındaydım okula başladığımda... Evdeki becerilerimi okulda da öğretmenlerime ve arkadaşlarıma gösteriyor, hem kendimi hem çevremdekileri eğlendiriyordum. Kısa zamanda okulun sevilen bir öğrencisi olmuştum. Bir gün okul müdürü babamı çağırıp benim gibi yetenekli bir oğlu olduğu için onu

İnsanlığa Adanan Yaşamlar

Yücel Aksoy

kutlamış. Gelecekte benim de ünlü bir müzisyen olacağımdan hiç kuşkusu olmadığını söylemiş ve beni müziğe yönlendirmesi için babama önerilerde bulunmuş.

"Babam okul müdürünün önerilerini uzun süre düşündükten sonra, benim müzik eğitimime ağırlık vermeye karar vermiş. Dokuz yaşındayken piyano dersleri almaya başladım. Artık yaşantım müzikti. Lise yıllarımda müziğe daha bilinçli eğilmeyi, daha sistemli çalışmayı öğrenmiştim. Eve geldiğim zaman hemen babamın kitaplığına gidiyor, en çok sevdiğim Çaykovski'nin yapıtlarını inceliyordum. Küçük beste çalışmalarım da ilk kez bu sıralardaydı.

"1900 yılında liseyi bitirdim. Yeni bir yüzyıla girerken üniversite yaşantım başlamıştı. Her ne kadar en büyük tutkum müzik olsa da, babamın dileğini yerine getirmek üzere hukuk fakültesine yazıldım; ama bir yandan da müzik çalışmalarım ağırlıklı olarak sürüyordu. Şans kuşunun bana bir şeyler hazırladığından emindim. Nitekim ünlü besteci ve müzisyen Nikolai Rimsky-Korsakof'un oğlu benim hukuk fakültesinde en samimi sınıf arkadaşım oldu. Evlerine rahatça gi-

rip çıkabiliyordum. Korsakof Ailesi'ne de kendimi sevdirmiştim. Bundan da cesaret alarak bir gün en güvendiğim birkaç bestemi kotuğumun altına sıkıştırıp Korsakof'ların evine gittim. Ünlü besteciden, bestelerime bakıp düşüncelerini söylemesini rica ettim. O da beni kırmadı ve incelemek için süre istedi. Birkaç gün sonra beni yanına çağırıp karşısına oturttu ve şunları söyledi:

"Bestelerinde, kural tanımayan, yeni ritimler, yeni akorlar ve yeni bir müzik anlayışına tanık oldum. Aslında bu tip müzik benim onaylayacağım bir formatta değil; ama senin kişiliğine ve cesaretine sempati var. Bu nedenle, şayet sen de kabul edersen sana bestecilik, orkestralama dersleri vereceğim."

"Kulaklarıma inanamıyordum. Büyük besteci, ünlü müzisyen bana ders verecekti. Önerisini elbette kabul ettim ve hemen derslere başladık. Zaman ilerledikçe Nikolai Rimsky-Korsakof ile aramızda öğretmen-öğrenci ilişkisini aşan, sağlam temellere dayanan muhteşem bir dostluk kuruldu. Ve bu dostluğumuz onun 1909'da yaşama veda etmesine değin sürdü."

Bu ünlü Rus asıllı bestecinin kimliğini ve yaşam öyküsünü merak ediyorsanız lütfen 120'nci sayfamıza bakınız. •

Öğretmen proteinler, karbonhidratlar ve yağlar konusunda uzun uzun bilgiler verdi, insanların beslenmesiyle ilgili açıklamalar yaptı. Konuyu bitirirken de öğrencilerine "Bu bilgiler ışığında insanlar için önemli olan gıdalardan üçünü hanginiz sayabilirsiniz?" diye sordu.

Haylaz bir öğrenci öğretmenin sorusuna hemen yanıt verdi: "Sabah kahvaltısı, öğlen ve akşam yemekleri, efendim..." •

"Patlamadan 30 saniye kadar önce, bulutlar tam o noktayı görmemizi engelledi, bu yüzden ateş topunun ilk evresini net biçimde göremedik. Çift katlı polaroid gözlükle doğrudan patlama noktasına bakıyordum. İlk algıladığım, çok güçlü bir ışığın tüm görüş alanımı kaplaması oldu. Bu yarım saniye kadar sürdü, sonra portakal rengi, şiddetli bir kor ateşi bulutların arasından yükseldi."

"Tanrı'm... Biz Ne Yaptık?"

"The New York Times", 26 Eylül 1945: "Atom Çağının Şafağı", William Laurence yazıyor: "16 Temmuz 1945, dağlık bölge saatiyle sabah tam 5:29:45'te, New Mexico'nun Alamogordo Bölgesi'nin 8 km. uzağındaki geniş, yarı-çöl arazide Atom Çağı başladı. Ve o anda yeryüzünün derinliklerinden gelen bir aydınlık, yalnızca bu dünyanın değil, birçok güneşin parlak ışığı gibi birlikte yükseldi..."

Yıllar sonra değişik kaynaklarda yer alan bilgiye göre, "Manhattan Projesi" kapsamında Alamogordo'da yapılan "Trinity" deneyinde, ilk atom bombasının patlamasına asker ve bilim adamlarından tanık olanlar, Tuğgeneral Thomas F. Farrell, Visctor Weisskopf, Cyril S. Smith, Maurice M. Shapiro, Robert Serber, Philip Morrison, Edwin McMillan, Kenneth Greisen, O. R. Frisch,

Enrico Fermi ve Luis Alvarez'di. Bu dehşet anının tanıkları, gördüklerini hemen o gün rapor olarak yazdılar.

Luis Alvarez, dünyanın ilk nükleer silah testini şöyle anlatıyor:

"B-29 uçağının pilotu ve yardımcıının arasında diz çökmüştüm. Patlamayı uçağın sol tarafındaki pilot penceresinden gözlemledim. Patlama noktasından yaklaşık 30-40 km. uzakta ve yerden tahminen 10-15 km. yükseklikteydik, aramız tümüyle bulutlarla kaplıydı.

"Patlamadan 30 saniye kadar önce, bulutlar tam o noktayı görmemizi engelledi, bu yüzden ateş topunun ilk evresini net biçimde göremedik. Çift katlı polaroid göz-

lülle doğrudan patlama noktasına bakıyordum. İlk algıladığım, çok güçlü bir ışığın tüm görüş alanımı kaplaması oldu. Bu yarım saniye kadar sürdü, sonra portakal rengi, şiddetli bir kor ateşi bulutların arasından yükseldi. Birkaç saniye

Köşeden Bucaktan

**Mehmet
Muhsinoğlu**

sonra küre biçiminde, ikinci bir kızıl top göründü.

“Uçağın hareketi bizi öyle bir pozisyona getirdi ki, birkaç saniye içinde gelişen ateş topunun bu olağanüstü görüntüsünü, bulutların arasından doğrudan doğruya görebildik. Bu ateş topu, yüzeyi eğri-büğürlü siyah çizgilerle bölünmüş, çok sayıda kızıl portakal rengi yamalarla kaplı, kaba dokunmuş, pürtüklü bir kumaş gibi görünüyordu.

“Birkaç saniye sonra bu ateş topu gözden kayboldu ve tekrar bir üçüncü ateş topu ortaya çıktı. Şimdi, bunların hepsinin iki farklı pozisyonda, içindeki yeni bir çukurdan çıkan aynı ateş topu görüntüsü olduğunu düşünüyorum.

“Bu ‘üçüncü top’ gözden kaybolduğunda ışığın parlaklığı hayli azaldı, 20 saniye kadar sonra da, duman bulutu yükselmeye başladı. İlk anda bir büyük elektrikli vantilatör tarafından şişirilmiş bir paraşüt gibi görünüyordu. Bulut tabakası arasından yarım küreye alttan bağlı, büyük bir mantara benzeyen görüntü çıktı ortaya... Yarım küre biçimindeki bu yapı, kırıksık ‘boylam çizgileri’ ile kutuptan ekvatora doğru ilerliyordu. Bir dakika sonra ekvatorial bölge, kutupla kısmen tepede birleşip, düz bir görüntü vermeye başladı.

“Birkaç dakika sonra da, yapısal simetri rüzgarın etkisiyle dağıldığında, farklı yükseklikte biçimlenen yeni yapıya geometrik bir tanım getirme olanağı kalmadı. Ortalama 8 dakika içinde bu yapı, bizim bulunduğumuz 7 bin metre

yükseklikten, yaklaşık 12 bin metreye daha yukarıda, ulaşabileceği en son yükseklikte bulutlarla birleşti.

“Uçakta şok dalgasını duyumsamadım; fakat pilot pedal aracılığıyla dümene yansıyan tepkiyi algılamıştı. Uçaktaki öteki yolculardan bir bölümü de, şok dalgasını hafif biçimde duyumsamıştı!..”

Atom Çağı’na giriş öncesi gelişen olayların en önemlileri, Yahudiler’e eziyet eden Nuremberg Yasaları’nın tüm şiddetiyle yürürlüğe girmesi (Eylül, 1935); Almanlar’ın, Ren Nehri’nin batısındaki Renanya eyaletine saldırması (Mart, 1936); Japonlar’ın Çin’i işgali (Temmuz, 1937); Almanya, Japonya ve İtalya arasında “Mihver Birliği”nin kurulması (Kasım, 1937); Almanya’nın, Avusturya’yı işgal etmesi (Mart, 1938) ve Almanya’nın, Çekoslovakya’nın Sudetler Bölgesi’ni ele geçirmesi (Eylül, 1938).

Tarihin bu kritik dönemecinde, uranyum bombası geliştirilmesiyle ilgili planlar, müttefikler arasında 1939 yılının ilk aylarında konuşulmaya başlanmıştı.

Bu arada, İtalyan göçmeni fizikçi Enrico Fermi, parçalanabilir materyallerin askeri amaçlarla kullanılmasını tartışmak üzere, ABD donanma yetkilileriyle Columbia Üniversitesi’nde buluştu.

Aynı yıl Albert Einstein, Başkan Franklin Roosevelt’e yazdığı bir mektupta, denetim altına alınmamış nükleer reaksiyonun (çekişkin zincir tepkimesi) kitlese yıkım silahı geliştirmekte bü-

yük potansiyele sahip olduğu teorisini destekliyordu.

Avrupa’dan Amerika’ya kaçan üç Yahudi bilim adamı, Albert Einstein, Leo Szilard ve Eugene Wigner, 2 Ağustos 1939’da Başkan Roosevelt’e gönderdikleri ortak mektupta, nükleer fizikteki gelişmeleri anlattılar. Üç bilim adamı, Nazi Almanyası’nın uranyumu kullanarak nükleer silah üretebilme olanağı üzerinde çalıştığı konusunda da başkan uyardılar. Roosevelt’in ortak mektup karşısında takındığı tavır, bu konuyu araştırmak üzere bilimsel danışma komitesi kurmak oldu. Başkan aynı zamanda İngiliz hükümetiyle görüşüp Almanlar’ın nükleer silah geliştirme çabalarını engelleme konusunu da gündeme getirdi.

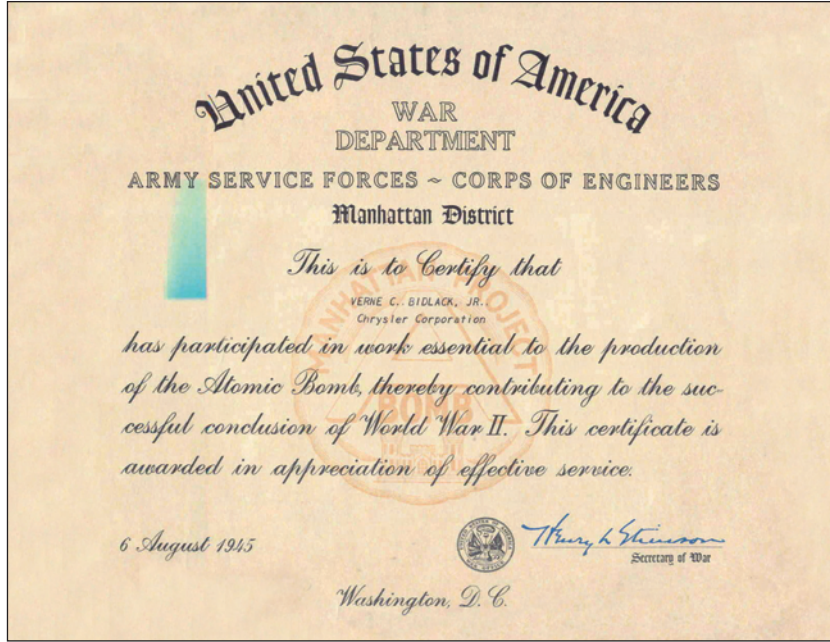
Mayıs 1940’ta Almanlar, atom araştırmalarında dünyanın önde gelen uzmanlarından Niels Bohr’un ülkesi Danimarka’yı işgal etti. Bu durum, Niels Bohr’un Nazi Almanyası için çalışmaya zorlanacağı endişesine yol açtı. İngiliz gizli servisinin yardımıyla, Bohr önce İsveç’e, oradan da Amerika’ya kaçırıldı.

İngiliz Başbakanı Winston Churchill ve ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt, Almanya’nın müttefiklerden önce atom bombası üretmesi olasılığından büyük endişe duyuyorlardı. Bu nedenle

Ağustos 1943’te, Kanada’nın Quebec Bölgesi’nde düzenlenen ikili konferansta, Alman Nükleer Planı’nın engellenmesi kararlaştırıldı.

Şubat 1940’ta federal hükümet, araştırma için toplam 6 bin dolar

Atom bombası üretiminde "emeği geçenlere" verilen sertifika

ayırılmıştı. Fakat ABD, 1942'nin ilk aylarında mihver güçleriyle savaş durumundaydı. Bu nedenle araştırmaya ayrılan kaynakların sınırlandırılmasından, Almanlar'ın nükleer silah geliştirebileceği korkusuyla vazgeçildi.

Kendisi de bir mühendis olan Tuğgeneral Leslie R. Groves, araştırmalar orada başladığı için "Manhattan Projesi" adı verilen ve "savaş kesin bitirecek atom gücünün nasıl ortaya çıkarılacağı" çalışmalarını yürütecek bilim adamlarını biraraya getirmekle görevlendirildi.

"Manhattan Projesi" ilk dönemde, çeşitli yerlerde yapılan teorik araştırmalarla yürütülüyordu. Bu çalışmalar arasında en önemli

gelişme, Enrico Fermi'nin Chicago Üniversitesi'nde, ilk fizyon zincirleme tepkisini başarıyla ortaya çıkarmasıydı. Ancak proje, 1943'te Robert J. Oppenheimer'in New Mexico çölündeki Los Alamos laboratuvarında yönetmeye başladığı "Y Projesi"yle kesin biçimini aldı. Hans Bethe, Edward Teller ve Enrico Fermi, Oppenheimer'le birlikte çalışıyorlardı. Kitlesel nükleer patlamayı başarmak ve işe yarar bir bomba üretip teslim edebilmek sorunuyla ilgili olarak, teori ve pratik burada biraraya geliyordu.

Sonuçta 16 Temmuz 1945 Pazartesi sabahı, Santa Fe'nin 193 km. güneyindeki Alamogordo hava üssünde ilk atom bombası patlatıldı. Bilim adamları ve kimi

önemli kişiler, 15-20 bin ton TNT'nin yıkıcı gücüne eşit, kavurucu patlamanın ortaya çıkardığı ilk mantar bulutunu gözlemlemek için, 10 km. uzakta yerlerini aldılar.

Bombanın yerleştirildiği kule, patlama sonunda buharlaşmıştı.

Sağlanan bu "başarı", önemli bir soruyu gündeme getirdi:

Atom bombası ilk olarak nereye atılacaktı? Esas hedef Almanya'ydı; fakat daha önce teslim olmuştu. Savaşa devam eden bir tek Japonya kalmıştı.

Atom bombasının kullanılmasına epik açıdan karşı çıkan Leo Szilard ve James Franck'ın hazırlayıp 70 bilim adamının imzaladığı ortak dilekçe, Franklin Roosevelt'in ölümü üzerine ABD'nin yeni Başkanı olan Harry S. Truman tarafından dikkate alınmadı.

Atom bombasıyla ilgili projeyi, işbaşına geldikten sonra bir danışmanından öğrenen Truman, bombanın Japonya'ya atılması emrini verdi.

İlk bombayı Hiroşima'ya atan USAF B-29 "Enola Gay" uçağının yardımcı pilotu Bob Lewis,

görüntü karşısında şok geçirdi:

"Biz şimdi ne kadar Japon öldürdük?.. Tanrı'm... Biz ne yaptık?.."

İkinci bombayı Nagasaki'ye atan USAF B-29 uçağının pilotu Charles Sweeney ise, farklı bir tepki gösterdi:

"Gerçek suçlu ve vicdan azabı çekmesi gerekenler, büyüklük düşlerini kendi halkına ihtirasla sunan diktatörlerdir."

Japonya, Hiroşima'ya atılan ilk bombadan sonra hemen teslim olmadı. 3 gün sonra, ikinci bomba Nagasaki'ye atıldı. 10 Ağustos'ta Japonya teslim oldu. İkinci Dünya Savaşı sona erdi.

Başlangıçta 6 bin dolar ayrılan "Manhattan Projesi"nin maliyeti, sonuçta 2 milyar dolara ulaştı. Toplam 4 bomba üretilmiş, her biri ortalama 500 milyon dolara mal olmuştu. Bunlardan "Gadget" (Aygıt), 16 Temmuz 1945'te deneme amacıyla Alamogordo'da patlatıldı, "Little Boy" (Küçük Çocuk), 6 Ağustos'ta Hiroşima'ya, "Fat Man" (Şişman Adam), 9 Ağustos'ta Nagasaki'ye atıldı. 4'ncü ve son bomba, ortalarda düşman kalmadığı için, elde kaldı!..•

m.muhsinoglu@gmail.com

Hasta derdini doktora anlatıyordu:

"Ne zaman hafifçe öne doğru eğilip kollarımı hafifçe arkaya doğru büksem ve bir yarım daire çizsem sol kolum kopacak gibi sızlıyor."

Doktor hastanın anlattıklarını dikkatlice dinleyip bir süre düşündükten sonra kafasına takılan soruyu hastasına da sordu:

"Peki, ama" dedi. "Tüm bu bereketleri neden yapıyorsunuz?"

Hasta hemen yanıt verdi:

"Doktor bey" dedi. "Pardesü giymenin başka yolunu biliyorsanız lütfen söyleyin ben de öğreneyim."•

1001 Güzel Söz

•Derleyen: Halil Can - *Bütün Dünya*•

•Hafif dertler konuşur, büyük dertlerin sesi çıkmaz.

Bernard Shaw

•İnsan gençliğinde öğrenir, yaşlılığında anlar.

Escehbach

•Kimi yıkılışlar, daha parlak kalkışların teşvikçisidir.

Shakespeare

•Başkalarının kusurlarını tartarken, parmağıyla terazinin kefelerine bastırmayan insan pek enderdir.

Baron Langenfauld

•Sahip olmadığı şeylere üzülmeyen ve sahip olduklarına sevinen insan akıllı bir insandır.

Epictotes

•Tümüyle onaylama reddetmenin kibar biçimidir.

Robert Lemble

•Dünyada herkes mutlu olmak ister; fakat sizi mutlu eden şey ne olduğunuz ne de ne yaptığınız değil, görüş ve duyusunuzdur.

Dale Carnegie

•Gerçek çok çıplaktır, insanları heyecalandırmaz.

Jean Costeau

•Yaşam olan yerde umut da vardır.

John Guy

•Dostumu severim; ama düşmanımı da... Dost gücümü, düşman görevimi gösterir.

Schiller

•En kısa yolculuklara bile küçük bir adımla başlanır.

La-Otse

•Düşünce rüzgar, bilgi yelken, insanlık da kayığın kendisidir.

W. Hare

•Çok dinlememiz ve az konuşmamız için, iki kulağımız ve bir dilimiz vardır.

Diyogenes

•Göz; ancak o bireyin bildiği kadarını görür.

Goethe

•İnsanın bilgisiz olduğunu bilmesi, bilime doğru attığı önemli bir adımdır.

Disraeli

•Başkalarının terbiyesizliğine karşı en iyi silah, bir insanın kendi terbiyesidir.

Lord Chesterfield

Derler ya, "At koşar baht kazanır". Oysa, ünlü şair Ümit Yaşar Oğuzcan böyle demiyordu, kupon doldurmaya başlamadan önce: "Apartman komşumuz Ali Amca ile Şükriye Teyze'nin isimlerini yarış tahminleri sunan dergilerin satır aralarında görünce ve de biraz da merakımdan başladım bu işe... Bu çok sevimli yakayı kaptırma ve bulaşıcı ortamdan kurtulma denemelerimde oldu. Ancak itiraf etmeliyim ki, başaramadım. Cazibe beni yeniden bulduğum noktaya fırlattı. Memnunum ve bir daba denemeyi de aklımın ucundan geçirmiyorum..."

Hipodrom Öyküleri

Türkiye Jokey Kulübü'nün yaptığı bir araştırmaya göre, halkımızın yüzde 21,7'si at yarışı oynama alışkanlığını sürdürüyor. Çeşitli

bülten ya da benzeri dergilerin sunduğu bilgilerle yüklü yarışseverlerin düşleri umut bulvarlarında bıkmadan tur atıyor yıllardan buyana... Derler ya, "At koşar baht kazanır". Oysa, ünlü şair Ümit Yaşar Oğuzcan böyle demiyordu, kupon doldurmaya başlamadan önce:

"Apartman komşumuz Ali Amca ile Şükriye Teyze'nin isimlerini yarış tahminleri sunan dergilerin

satır aralarında görünce ve de biraz da merakımdan başladım bu işe... Bu çok sevimli yakayı kaptırma ve bulaşıcı ortamdan kurtulma denemelerimde oldu. Ancak itiraf

etmeliyim ki, başaramadım. Cazibe beni yeniden bulduğum noktaya fırlattı. Memnunum ve bir daha denemeyi de aklımın ucundan geçirmiyorum..."

Oğuzcan'ı, Türkiye Jokey Kulübü'nün Basın Ödülleri Yarışması için düzenlediği gecede tanıtmıştım. Onu çok önceden zaten tanıyordum. Meraklıydım şiire, "Beni Unutma" ve "Dağ Başında Bir Avcı Kulübesi"ne dek uzanan şiirlerinin dizelerinde bir kez daha gezindim. Mutlu oldu. Sohbetimiz giderek yoğunlaştı. Ünlü şair yeniden anlatmaya başladı:

"Veli Efendi'ye gide gele çevrem de genişledi. At sahabinde jokeye, seysisinden yetiştiriciye dek... Bana büyük ilgi gösteriyorlardı. Doğrusu bu da hoşuma gidiyordu.

Sporun Dünyası

Metin Gören

Günün birinde at sahiple-
rinden biri yanıma geldi.
Şimdiye dek sayısız yarış
kazanarak atının doğum
yaptığını, yavru taya Ümit Yaşar
adını vermek için benden izin istedi.
Verdim, şimdi beklemedeyim...
Ümit Yaşar büyüyecek ve de
koşacak... Nice yarışlar kazanacak.
Şöhretimiz hipodromlarda da dilden dile
dolaşacak."

Bir dönem, aşkı dizelerinde en güzel tanımlayan şair ve bes-
tekârların esin kaynağı Ümit Yaşar
Oğuzcan, ne yazık ki, yavru tay
Ümit Yaşar'ın, büyüdüğünü de,
yarış kazandığını da göremedi.
Bir bahar sabahı, yeşilin tüm tonları
Veli Efendi'den İstanbul'a doğru
eyleme başladığında, sevenleri de
onu sonsuzluğa yolcu ettiler,
gözyaşları arasında...

Hacettepe ve Ankaragücü takımlarının bir dönem kalesini koruyan
Hikmet Ağabeyi'nde çok iyi bir yarışsever
olduğu biliniyordu, o yılların gelişmekte
olan başkentti Ankara'da... Hikmet Ağabey,
kendine özgü bir yöntemle atlarla ilgili
çalışmalar yapar ve önemli bilgiler alır.
Şimdilerde, Atatürk Kültür Sitesi'nin
bulunduğu alanda, bir başka tanımla eski
hipodromda, başkentliler heyecan içinde
geçen pazar günleri yarışarlardı,
dolmuş dolmuş... Hipodrom, piknik alanı
olurdu. Bir renk harmonisi eşliğinde
küçükten büyüye herkes, soluk soluğa
yaşanan heyecanı akşamın alacakaranlığına
dek sürdürürdü. Hipodrom kahramanlarıysa
yaşadıklarını, bir gün sonra yaşayamayan
arkadaşlarına bir öykü gibi anlatırlardı,
düş denizlerinde kulaç atarak...

İşte böylesine yaşanan pazar günlerinin birinde Hikmet Ağabey hepimizi
toplayarak hipodroma götürdü. Biz lokantada
yemeklerimizi sipariş ederken, Hikmet Ağabey
de, "Bugün çifti biz tutacağız" diyerek neşe
içinde gişelere doğru yöneldi. Çifte bahis,
iki yarışta birinci gelecek atları tahmin etme
üzerine kurgulanmış bir oyun biçimiydi.
Yemeklerimizi olabilecek en kısa sürede
bitirerek ve Hikmet Ağabey'in peşine takılarak
başlamak üzere olan yarış izlemeye koyulduk.

Yarış bitti, biz havalara sıçırıyorduk,
Hikmet Ağabey'in adına... Çünkü, ünlü
kalecinin oynadığı çiftin ilk ayağı tutmuştu.
Şimdi sıra ikincisindeydi. Hikmet Ağabey
koşulacak bu yarışta 8 numaralı ata oynamıştı.
İlk yarış kazanan 6 numaralı at, alınacak
ikramiyenin kapısını aralamıştı; ama ikinci
yarış daha önemliydi. Ve yarış Hikmet Ağabey'in
8 numaralı atı kazanamadı. 9 numaralı at
birinci oldu.

İçimize bir hüznün çöktü. Baba gibi
sevdiğimiz bu harika insanın yine düşleri
yıkılmıştı, Ankara Hipodromu'nun insan seli
arasında... Umutlarını taşıdığı pazar günü
bir zindan karanlığına bürünmüştü. Yirmi
kişilik grubumuz, sessizliğe gömülmüştü.
Biraz ileride kendi kendine konuşan Hikmet
Ağabey'in sesi duyuluyordu:

"Kardeşim adamlar 'Hikmet git 9 numaraya
oyna' dediler. Ben niye sekize oynadım bilemiyorum...
Şaşırdım kardeşim, böyle bir şanssızlık olmaz."

Hikmet Ağabey daha sonra bize işaret etti. Bu gidiyoruz anlamındaydı.
Hikmet Ağabey cebinden çıkardığı ve kendisine
yarış kaybettiren bir tomar bileti bir süre elinde
tuttu ve daha sonra hışımla yere attı.

Yer, işe yaramaz biletlerle doluydu.
Hafif esen rüzgar kağıt parçalarını savuruyordu.
Olay anından birkaç saniye geçti, geçemedi,
dönemin Şekerhâl takımı kalesini koruyan
Özcan, bağırarak uçuşan biletlerin üzerine
doğru koşmaya başladı. Hikmet Ağabey'den
biletleri toplamasını istiyordu. Şaşkın bir halde
biz de uçuşan biletleri toplamaya başladık.
Özcan, Hikmet Ağabeye "Yarış nasıl bitti?"
diye sordu. Yanıt, "Birinci ayak 6, ikinci ayak
9" biçimindeydi. Özcan biletleri gösterdi,
"Peki bunlar ne?" dedi. Gözlerimize
inanamıyorduk. Hikmet Ağabey'in gişe yet-

kilisinden 6-8 biçiminde istediği biletler
6-9 biçiminde koparılmıştı. At yarışlarında
şimdiye dek rastlanmayan bu ilginç olay,
bizim Baba Hikmet'imizin başına 1960'lı
yılların ilk diliminde tam 35 bin liralık bir
şans kuşu biçiminde konuvermişti. Bunun adı
bir anlamda mucizeydi. Olmaz, oldu. Kuşkusuz
en büyük ödül de Özcan'a verildi. Hikmet
Ağabey kendisine servet kazandıran kaleciye
harika bir düğün yaptı. Kazandığı paradan
herkese dağıttı, üçer beşer... Kendisi de
Bahçelievler semtinde annesiyle birlikte kirada
oturduğu evi yanındakiyle birlikte satın
aldı. Baba Hikmet'in yaptığı en büyük şeyse
evinin caddeye bakan tarafına ve herkesin
görebileceği bir yere pirinç bir levha
astırması oldu. Levha üzerinde ilginç bir yazı
vardı, bilmeyenlerin asla anlayamayacağı
bir yazıydı bu:

"Dokuz numaram benim"... •

Eşine doğum günü armağanı olarak etek almak isteyen adam bir mağazaya girdi ve tezgahardan yardım istedi:

"Afferdesiniz, bana yardımcı olur musunuz?" dedi. "Eşime doğum günü için bir etek almak istiyorum da..."

Tezgahtar, adama yardımcı olmak amacıyla onu çeşitli eteklerin bulunduğu reyona götürdü ve "Eşinizin bel ölçüsü nedir?" diye sordu.

Bir süre düşünen adam "Bunu anımsamıyorum ama..." dedi. "Size bir örnek verebilirim böylece bana daha rahat yardımcı olabilirsiniz."

Tezgahtarın "Buyrun efendim, sizi dinliyorum" demesi üzerine adam şu örneği verdi:

"Evlendiğimizde 55 ekran bir televizyonumuz vardı ve eşim onun önünden geçerken ekranın yalnızca yarısı kapanıyordu. Şimdiyse 70 ekran bir televizyonumuz var ve o önünden geçerken tüm ekran kapanıyor. İşte ben bu ölçüye uygun bir etek istiyorum..." •

aracı değil. Gençlere ve yaşlılara birçok yararı var. Yaşlandıkça zihinsel sağlığı korumak fiziksel sağlığı korumak denli önemli olur.

Hiçbir şey yapmadan oturuyor olmaktan kaslar güçsüzleşir, eğer uyarılmazsa bu durumdan beynin de aynı biçimde etkilenir. “Scrabble” gibi savaşıma yönelik oyunları düzenli olarak oynamak beynin güçlenmesini, konsantrasyonun sağlanmasını ve hafızanın taze tutulmasını sağlar.

“Scrabble”ın yaşlı oyunculara olduğu gibi çocuklara da yararı var. Oyun okullarda giderek daha fazla oynatılıyor; çünkü çocukların hecelemeyi ve sözcüklere ekler getirmeyi öğrenmelerine yardımcı oluyor. Çocuklar o denli eğleniyorlar ki bir şeyler öğrenmekte olduklarının ayırına varmıyorlar bile... Aile-

ler de bu durumdan hoşnut oluyor; çocukları televizyon karşısında daha az zaman harcıyor, sözcüklerle uğraşiyor ve dağarcıklarını artırıyorlar.

İngilizce dersleri verdiğim eğitim kurumuna geçen kış üçüncü sınıflara göstermek üzere İngilizce “scrabble” oyunumu götürdüm. Çocuklar oyunlardan ve çapraz bulmacalardan her zaman hoşlandıklarından, oyunun ilgilerini çekeceğini düşünmüştüm. Onlara oyunu büyüdüklerinde ve İngilizce’leri ilerlediğinde belki oynarlar düşüncesiyle tanıtmıştım. Yanılmıştım! Çocuklar tahtaya ve kitaplarına bakarak hemen İngilizce sözcükler oluşturmaya başladılar. Sözcüklerin tümünün yalnızca üç dört harften oluşması ya da sözcükleri başka bir yerden kopyalıyor olmaları hiç önemli değildi. Önemli olan beyinlerinin İngilizce-

ce düşünmeye ve İngilizce sözcükler oluşturmaya başlamasıydı. Hepsinden de güzeli, bu çok hoşlarına gidiyordu.

Ben “scrabble”ı çocukken ailemle oynamaya başlamıştım. İngilizce ilk oyunumu yirmi yıldan daha uzun bir süre önce aldım. Eşim ve ben ara ara “scrabble” oynardık. Türkiye’ye taşındıktan sonra da oynamaya devam ettik. Bir gün, ücretsiz olarak Türkçe “scrabble” oyunu dağıtan bir günlük gazete aldım. Türkçe “scrabble”ı oynamaya başladım; ancak deyim yerindeyse kafayı yedim! Türkçe düşünmekte o denli zorlandım ki başıma ağırlar girdi. Oluşturabildiğim en uzun sözcük yalnızca üç harfliydi. Ancak aşama aşama daha uzun sözcükler oluşturmaya başladım. Artık kimi zaman Türkçe sözcük dağar-

cığıma kendim bile şaşıyorum.

Eşim ve ben bir akşam İngilizce, bir sonraki akşam da Türkçe “scrabble” oynuyoruz. Oynamadığımız zamanlarda yaşamımızda bir şeyin eksikliğini duyumsuyoruz. Yıllar geçtikçe oyun tarzımıza uyan kendi kurallarımızı geliştirdik. Hiçbir zaman sıkılmadığımızı inanmıyorum. Harf birleşimleri hep farklı olduğundan, her oyun yeni sözcük ve stratejilerle eğlenceli bir durum alıyor.

Kimi zaman Türk arkadaşlarıma armağan olarak Türkçe “scrabble” veriyorum. Ancak son zamanlarda ayırına vardım ki birçok Türk çoktan bir “scrabble” sahibi olmuş bile. Amerika’da her üç evden birinde “scrabble” tahtası bulunuyor. Belki bir gün aynı şeyi Türkiye için de söyleyebiliriz. •

Çeviri: Pelin Hazar

CherylTanrıverdi@butundunya.com.tr

Temmuz SuDokuları

•Hazırlayan: Canan Onural - *Bütün Dünya*•

	2	7		4				
		3	1	5				
		1		6	7			
5				8	2	6	3	
			5	1				4
	4	6		3	9			8
	8	5			4	9	6	2
							7	
	7					1		3

Kolay

	5			8				
8				7			2	3
	2		9				4	
3								9
4				5				
5					3			
			7					5
			1				9	4
	1				2			8

Zor

CananOnural@butundunya.com.tr

Yanıtlar 94'üncü sayfamızdadır.

Bir Beyoğlu Sokağının Anatomisi:

Hani, Beyoğlu, Balıkpazarı'nda, sokağa taşmış masalarıyla ünlü lokantaların sıralandığı Nevizade Sokağı var ya, bu sefer işte ondan söz edeceğim.

Bu en çok 100 metre uzunluğundaki sokak, günümüzden elli, altmış yıl öncesinde, karşılıklı iki sıra Rum evlerinin sıralandığı, sessiz, sakin, biraz da renksiz bir sokaktı. Evlerin hemen hemen hepsinin cephesinde, dışarıya taşan cumbalar vardı. Cephesinden yer yer dökülen sıvalarının altından yılların

yorgunu tuğlaları gözükdü. Çoğu, girişin üstünde iki katlı, dışı kâgir, içi ahşap olan bu evler, dışarıdan da, içeriden de kasvetli görünüşlüydüler.

Nereden mi biliyorum? Lise öğrencisiyken, 1950 nüfus sayımında beni sayım memuru yapmışlardı da bu sokaktaki tüm evlere hep ben girip çıkmıştım.

Eskiden, İstiklal Caddesi'ne, Tokatlıyan Oteli'nin iki yanına açılan yan yana iki sokağın soldakine "Sol Sokak", sağdakine de "Sağ Sokak" denirmiş. Sonraları

Özlemin Tadı Başkadır

Eser Tutel

Sol Sokak'ın adı Solakzade Sokağı olarak değiştirilmiş, sağdaki de Balo Sokağı olup çıkmış.

Niçin mi “Balo Sokağı” denmiş? Yıllar önce, sanıyorum Sultan Mecid zamanında, ilk balo, bu sokaktaki bir binada verilmiş de ondan! Öteki ucundaki Sahne Sokağı ise, bugün Balıkpazarı diye bildiğimiz sokak... Eskiden adı Tiyatro Sokak'mış. Tiyatro denmesinin nedeni de, İstiklal Caddesi'ne açılan köşesinde, ünlü Naum Tiyatrosu'nun yer alması... Sultan Mecid, sık sık ta Dolmabahçe Sarayı'ndan maiyetiyle birlikte atla bu ünlü tiyatroya gelirmiş. Tabii, operalara, konserlere de... Yere kırmızı halılar serilir, çevre halkı iki sıra dizilir, padişaha saygıda kusur etmezlermiş. Bugün bu ünlü tiyatro binasının yerinde “Cité de Pera” var: Yani ünlü Çiçek Pasajı... İşte, sözünü edeceğim bu Nevzade Sokağı, Balo Sokağı ile Sahne Sokağı arasında kalan sokaktır.

Biz yıllarca bu Nevzade Sokağı'na açılan Kameriye Sokağı'nda oturmuştuk. Beş yıl boyunca ilkokula, hep bu Nevzade Sokağı'ndan geçerek gitmişim. Balo Sokağı'ndan girildiği zaman bu Nevzade Sokağı'nın sağ köşesindeki büyük yapı o yıllarda Beyoğlu Emniyet Amirliği'ydi. Kapısında bir polis memurunun, elinde silah nöbet beklediği bu binanın ne zaman önünden geçseniz, içeriye girip çıkan polisler görürdünüz. Sonra burası İmparator Oteli oldu. Bugün ise yetmişiki milletin bayraklarıyla süslü cephesinde kocaman “Hotel Interroyal” diye yazmakta!

Birkaç adım ilerisinde, Balıkpazarı'nın ünlü yumurtacı dükkanı vardı. Rum'du; kendisi de, yanında çalışan uzun boylu, aydınlık yüzlü, tıknaz yardımcısı da... Yalnız yumurta satardı! Kapısından içeriye daha ilk adımınızı atar atmaz burununuza keskin bir tahta ve saman kokusu dolardı. Bilmem ki kırılmamış yumurtanın kokusu olur mu? Ama “Tabut” denilen büyük ve uzun yumurta sandıkları, hep mis gibi çam kokardı. Tabii, kırılmasınlar diye yumurtaların aralarına bolca serpilmiş samanların da kendine özgü bir başka hoş kokusu vardı.

Balo Sokağı'ndan girilince sol kolda ise, sokak boyunca birkaç dükkan sıralanmıştı: En başta- ki gömlekçi Niko'nun dükkanıydı. Vitrininde, diktığı tiril tiril gömlekler, yanlarında yedek yakaları ve manşetleri, sol ceplerine sahibinin adlarının baş harfleri işlenmiş, sahibi gelip alıncaya değin sergilenirdi.

O zamanlar, kravat bağlanarak giyilen, yakasının iki ucuna dik dursun diye balenalar geçirilen bu gömleklere bizimkiler “Frenk gömleği” derlerdi. Biri “Mintan” demişti de, Annem, “Mintan, köylülerin giydiği gömlektir, buna ‘Frenk gömleği’ denir” diye düzeltmişti.

Sonra, bir araba tamirhanesi vardı. Çevredeki tek tamirhane... Çoğu kimse “Garaj” derdi buraya... Aslında, ancak tek bir arabanın zorlukla girip sığabileceği bu küçücük dükkanında her marka otomobil onarılırdı. Rum usta, “Ben ‘Ford’çuyum, Şavrole'den anlamam” demez; ister “Dodge”, ister “Oldsmobil”, hangi

marka, hangi model araba gelirse gelsin hemen içeriye çektirirdi. O zamanlar tamirciler arıza ne olursa olsun, önce aksaklığı onararak gidermeye çalışırlardı. Ancak zorunlu olursa parça değiştirirler, değiştirdikleri için de arabanın sahibinden bin kez özür dilerlerdi. Artık ön takım mı yapılır, delinmiş radyatör mü yamanır, karbüratör mü temizlenir, meksefe mi değiştirilir, ne yapmak gerekirse o yapılırdı.

Sabahleyin ben ilkokula giderken garaja bırakılan araba, akşamüstü okuldan dönerken bir de bakardım ki, teslim edilmeye hazır, sahibini bekliyor! Ama kimi zaman, arabanın her tarafının baştan sona sökülmüş olduğunu görürdüm. O zaman, tamirhanenin beton zeminini çeşit çeşit, biçim biçim kir pas içinde bir sürü parçayla dolardı. Yine de usta ne yapar eder, arabayı akşam olmadan sahibine teslim etmeye çalışırdı.

Birkaç bina ileride, kundura malzemesi satan bir dükkan vardı. Kapısı hep kapalı duran bu loş dükkanın vitrininde neler yoktu ki: Fransız köseleleri... Renk renk deriler... Ayakkabı kalıpları... Boy boy çekekler... Siyah ve kahverengi bağcıklar... Kutu kutu Nuget

ya da Fenerli marka ayakkabı boyaları... Cilalar... Sizin anlayacağımız, kunduracılıkta kullanılan her çeşit malzeme bu vitrinde sergilenirdi.

Ve, Sahne Sokağı'na açılan köşede de büyük bir manav... O zamanlar ananas gibi, kivi gibi,

Önce Beyoğlu Emniyet Amirliği, sonra İmparator, bugün de Interroyal Oteli...

mango, avokado gibi ağız tadımıza aykırı düşen tropik meyvelerin, değil kendilerini görmek, adlarını bile duymuş değildik!

Varsa, yoksa, elma, armut, kışları portakal, yazları salkım salkım üzümler... Bu büyük manavın tezgahında, mevsimine göre nefis Ferik elmaları, Yafa portakalları, Çavuş üzümleri, Kavak incirleri, Zekeriyaköy kirazları, Arnavutköy çilekleri ve de Bursa şeftalileri yer alırdı. Ama ne kirazlar, ne çilekler, ne şeftaliler, ne incirler!

O zamanlar bizim Balıkpazarı'nda yeterli boş yer olmadığından, geniş kavun-karpuz sergileri kurulamazdı. Kasımpaşa'ya inerken kırsal bölge başlar, işte kavun-karpuz sergileri de ancak oralarda kurulurdu. Yere yatak gibi eğrelti otları serilir; kavunlar, karpuzlar, kırkağaçlar, topatanlar, özenle bir kenara üst üste yığılırdı. Sergi sahibi kavunlarının karpuzlarının başından ayrılmaz, geceleri oracıkta yatarak sabahlardı. Eee, ne yapsın ki? "Mal canının yongasıdır" demişler!

Bizim Balıkpazarı manavlarında ise ancak meraklısı için bir kenarda birkaç Tekirdağ karpuzu ile birkaç topatan ya da Kırkağaç kavunu bulundurulurdu, hepsi o kadar! En güzeli de, altından geçirilmiş ipe tavandan sarkan spiral yaylara asılmış kış kavunlarının, şöyle bir elle dokunulunca, kendiliğinden inip inip kalkmalarını seyretmekti.

Sokağın karşı köşesi ise, Yorgo'nun balıkçı dükkanıydı. Yorgo'nun, yaz kış, sırtından kalın bir yün kazak, başından yün kukulata, önünden muşamba önlük, ayaklarından da takur tukur tahta saboları eksik olmazdı! Kışın kar yağdığı zaman, sırtına bir

de kalın gocuk geçirirdi Yorgo Efendi. Balıkçı dükkanlarının cepheleri hep açık olduğu için, insanın içine işleyen nemli soğuga gün boyunca dayanmak, öyle herkesin harcı değildi.

Yalnız balıkçılar mı? Zerzevatçılar da, manavlar da hep açıkta çalışmak zorundaydılar. Kaldı ki, balıkçı dükkanlarının taş zemini her zaman ıslak olurdu. İnanın, hiç de kolay iş değildi, kışın ayazında çavalyelerdeki balıklara sık sık su serpmek, buz gibi musluk suyunun altında balık ayaklamak, onları müşterinin isteğine göre değişik biçimlerde kesip kesip dilimlemek, sonra da kat kat gazete kağıtlarına sararak müşteriye vermek!

Özellikle kış aylarında, balıkçı tezgahlarında en azından yirmi-beş, otuz balık çeşidini birden sayabilirdiniz! Kış aylarında, yalnız Yorgo'nun dükkanında değil, tüm öteki tezgahlardaki balıkların çeşitliliği karşısında şaşır kalmamak elde değildi:

Bırakın lüferleri, palamutları, levrekleri, kalkanları; kırmızıya boyalı yuvarlak tablaları aydınlatan yüzellişer mumluk ampullerin çığ ışığında, dipdiri ispariler, istrongiloslar, eşkinalar, kırılancıklar, iskorpitler, çınakoplar, minakoplar, izmaritler, istavritler ışı ışı yanardı. Midyesi, tarağı, pavyurası, karidesi, kerevidesi, tekesi de cabası... Bir başka kenarda da, kocaman kışkaçlı, nah iki, üç karışık canlı canlı istakozlar kıpır kıpır kıpırdanırlardı!

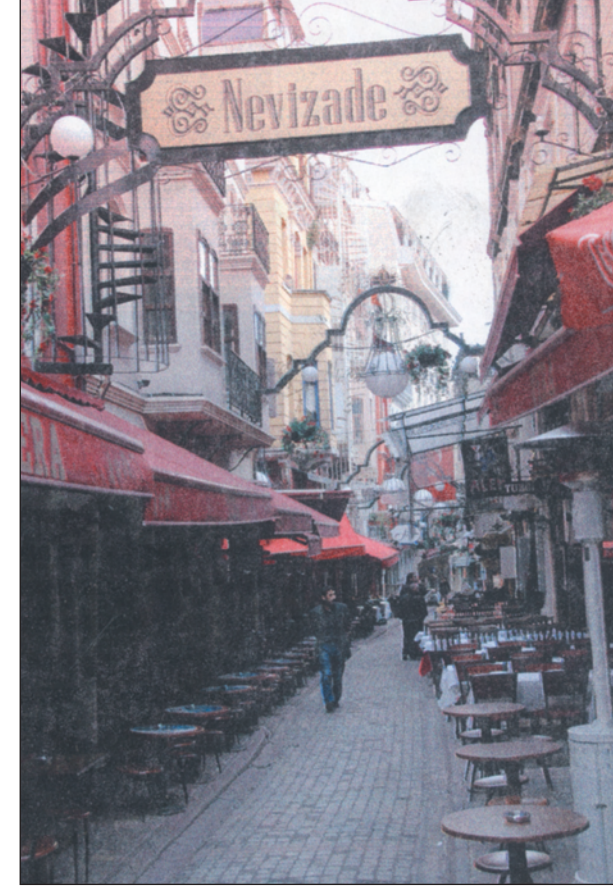
Nevizade Sokağı'ndan çan sesi hiç eksik olmazdı. Çünkü sokağın

hemen gerisinde büyük bir Ermeni kilisesi vardı. Bırakın ayinlerde, yortularda, Noel'de, Paskalya'da değişik biçimlerde çan çalınmasını, saat başlarında da çan çalınarak günün ilerleyen zamanı bildirilirdi. Zaman zaman üst üste üç kez çan çalındığını duyunca, "Aaa, kilisede cenaze var!" derdi annem. "Allah taksiratını affetsin!"

Sözünü ettiğim kilise, Gregoryen Ermeni cemaatinin ünlü Üç Horan yani "Kutsal Üçlük" kilisesiydi ve Sultan II. Mahmud döneminin yapılarındandı. Asıl adı "Sürp Yerortutyun" olan bu kilise, Nevizade Sokağı'nın hemen arkasındaydı ve vakıf binaları ve de akar dükkanlarıyla hayli büyük bir alana yayılmıştı. 19'uncu yüzyılda, hep büyük mimarlar yetiştirmiş olan ünlü Balyan Ailesi'nin fertlerinden Hassa Mimarı Garabet Balyan ile H. Serveryan ve Hamamcıbaşı Minas Ağa tarafından yapılmıştı.

Nevizade Sokağı'ndaki lokantaların çoğu, buraya, az ilerideki Krepen Pasajı'ndan gelmişlerdi. Krepen Pasajı, Balıkpazarı'nda, Nevizade Sokağı'nın bilemediniz yüz metre kadar ilerisinde, bugünkü Aslı Han'ın olduğu yerdeydi. 1870'teki büyük Beyoğlu yangını

nından sonra Crespın adlı bir Yahudi ailesi tarafından yaptırılmıştı. Tramvay Caddesi'nden, yani Meşrutiyet Caddesi'nden bu pasaja girince sola açılan daracık geçit sizi Duduodaları Sokağı'na çıkartırdı. Yok, eğer düz giderseniz, kendi-

*Sahne Sokağı yönünden
Nevizade Sokağı...*

nizi Balıkpazarı'nda, yani Sahne Sokağı'nda bulurdunuz.

Bu Krepen Pasajı, uzun yıllar boyunca, gözlerden uzak, ancak

bilenlerin devam ettiği meyhanelerin bulunduğu sessiz, sakin bir pasaj olarak kalmıştı.

Aslında, önceleri bu geçitte iğne, iplik, ibrişim, düğme, kopça, astarlık bez gibi terzi malzemesi satan dükkanlar çoğunluktaymış. Sonra buradaki dükkanlara kundura levazımatçıları gelip yerleşmiş, tüm Beyoğlu'ndaki kunduracıların malzemelerini sağladıkları bir merkez durumuna gelmiş.

Pasajın adı, Batı dünyasında kunduracıların hamisi ve piri sayılan Aziz Krepen'den (Saint Crépin) geldiğini söyleyenler de vardı. 1934'te yer adlarının Türkçeleştirilmesi kampanyası sırasında adı Krizantem Geçidi olarak değiştirilmişse de, bu ad nedense tutmamış, hiç kimse bu adı kullanmamıştı.

Derken, Krepen Pasajı'nda içkili lokantaların açılmaya başlamasıyla bu kez de ayakkabıcılar (daha önceleri terzi malzemesi satan dükkanlar gibi) birer ikişer başka yerlere taşınmak zorunda kaldılar. Krepen Pasajı'nda açılan meyhanelerin en ünlüleri Yorgo ve İspro Kardeşler'in İmroz, Bayram Aydındoğan'ın Neşe ile Triandafilo (Gül) adlı olanlardı. Müdavimleri öğleye doğru birer, ikişer bu pasaja gelirler, her zamanki masalarına otururlar ve ufaktan ufağa demlenmeye başlarlardı. Masadan masaya sürdürülen sohbetler saatlerce uzayıp gider; araya şakalar, tartışmalar karışır, böyle zaman ilerler, artık neredeyse akşamcılarının gelme saati yaklaşmıştı. Derken, öğrencilerle akşamcılar karışırlar, sohbeti daha da koyuturlardı. Anladığımız gibi, ha-

zır yiyen, daha çok işi, gücü olmalarının yeri idi.

Az ileride Çiçek Pasajı'ndaki birahanelerin çoğunlukla gençlerin, esnafın, çalışan kesimin devam ettiği yerler olmasına karşılık, Krepen Pasajı'ndakiler, dedim ya, çoğunlukla zamanı bol olan işret erbabının yeri idi. Yanılmıyorsam, 1970'lerde Nevizade Sokağı'na gelip yerleşen ilk içkili lokanta, Lefter'in Meyhanesi oldu.

Krepen Pasajı nedense gözden düşmeye başlayınca 1981'de mal sahibi tarafından boşaltılarak yıkıldı. Yerine Aslı Han yapıldı. Günümüzde Aslı Han'da çoğunlukla ikinci el kitapçılar ile "efemera" malzemesi, yani, eski kartpostallar, eski paralar, eski biletler, eski resimler satan esnaf yerleşmiş bulunuyor. Yerlerinden edilen içkili lokantalar da birer ikişer Nevizade Sokağı'na taşındılar.

Nevizade Sokağı, şu sıralarda sayıları yirmiyi aşan lokantalarıyla tarihinin altın çağını yaşıyor. Kış aylarında kapalı salonda demlenenler, yaz gelince içkili sohbetlerini kaldırımın üzerine çıkarılmış masalarda devam ettiriyorlar. Sık sık turist gruplarının da bu havaya katılıyor. Midyecisi, bademcisi, lotaryacısı, çalgıcısı, çiçekçisi ve her türden seyyar satıcıları ile Nevizade Sokağı yaklaşık onbeş yılı aşkın bir zamandan buyana meraklısına canla başla hizmet etmekte...

Daha da uzun yıllar hizmet edecek gibi gözüküyor. •

EserTutel@butundunya.com.tr

Sanılanın tersine robot sözcüğü bilim, teknik ortamında değil, bir tiyatro oyununda doğdu. Düşünce ve gerçekleştirme girişimleri çok eski olmasına karşın adını yüzlerce yıl sonra ünlü Çekoslovak tiyatro yazarı Karel Çapek'in 1920 yılında yazdığı "RUR", "Rossum's Universal Robots" (Rossum'un Evrensel Robotları) yapıtında ilk kez yer aldı. Karel, insan yapısı, insan benzeri "mekanik işçi" anlamında kardeşi Josef'in önerisi doğrultusunda kökeni eski Slav dillerinde kölelik demek olan "Rabota"ya uzanan robot sözcüğünü kullandı.

“Robot”

Bulmacalarda, yarışmalarda “İnsan biçiminde ve metalden vb. yapılan programlanınca belirli bir işi ya da çeşitli işleri yapabilen, fabrikalarda tehlikeli işlerde insan yerine kullanılan, elektrikle çalışan otomatik aygıt”; “Bilimkurgu filmlerinde görülen insana benzeyen, konuşan, yürüten; ama duyguları olmayan makine insan”; “Kendi aklını ve istencini kullanmaksızın başkalarının buyruğuyla iş gören kimse”; “Duygusuz kimse”; “Durmadan çalışan kimse” soruları sorulduğunda pek çok ülkede yanıt “Robot” olur.

Sanılanın tersine robot sözcüğü bilim, teknik ortamında değil, bir tiyatro oyununda doğdu. Düşün-

ce ve gerçekleştirme girişimleri çok eski olmasına karşın adını yüzlerce yıl sonra ünlü Çekoslovak tiyatro yazarı Karel Çapek'in

1920 yılında yazdığı “RUR”, “Rossum's Universal Robots” (Rossum'un Evrensel Robotları) yapıtında ilk kez yer aldı. Karel, insan yapısı, insan benzeri “mekanik işçi” anlamında kardeşi Josef'in önerisi doğrultusunda kökeni eski Slav dillerinde kölelik demek olan “Rabota”ya uzanan robot sözcüğünü kullandı. 25 Ocak 1925 tarihinde Prag Ulusal Tiyatrosu'nda ilk kez sahnelenen yapıt 1927 yılında Türkçe'ye “Aleşümül Suni Adamlar Fabrikası” adıyla çevrildi.

Çapek'in oyununda biliminsanı Rossum (Çekçe: Akıl) yapay parçalar kullanarak insan eti ve kemiğine benzer parçalardan bir yaratık üretir. Biyolojik ve elektrikselsel yöntemlerle yaratığı kendi kendine iş görebilir duruma getirir. Oğlu mühendis Rossum da bu robotların seri üretimini yapan fabrika kurar. Tüm iş-

Evrensel Kültür

Songül Saydam

ler, insana benzeyen bu makinelerce yapılır. Yeryüzünde herşey yoluna girer. İnsanlar çalışma zorunluluğundan kurtulur.

Yaptığı işi çok beğenen Bilgin Rossum daha üstün, insanlar gibi duyan, duyuları olan robotlar yapma düşüncesine kapılır. Eski ürettiği robotlar insana oldukça benzeyen; ancak üreyemeyen yaratıklardır. Rossum akıl ve ruh sağlığı bozulunca insana, insanlığa hizmet için yapmayı düşündüğü robotları birer kusursuz savaşçıya dönüştürür. Düşünen robotlar bir süre sonra tüm işleri kendilerine yükleyen insanlara karşı ayaklanmaya karar verir. Bir robot-insan karşıtlığı doğar. Robotlar dünyayı ele geçirir. Rossumlar fabrikayı kapatmak ister. Robotlar dost düşman ayırmaksızın tüm insan soyunu yok eder. Rossum bu durum karşısında bir çözüm bulmaya girişir. Oyunun başında robot insana, oyunun sonunda insan robota dönüşür. Birbirine âşık, ellerinde ve başlarında defne yapraklarından oluşan çiçeklerle Primus ile Helena adlı robotların sahneden inmeleriyle oyun mutlu sonla noktalanır: İster insan, ister robot olsun her sorunun çözümü ve temeli sevgidir.

“Pinokyo” ve “Frankenstein”den buyana yazarların derinden ilgilendiği bir konuyu ele aldı, Çapek. İnsanların kendi ürünlerinin nasıl kendilerine yabancılaşarak onları yok etmeye yönelebileceğini irdeledi. Robotu yaratan insanın türettiğinin kölesi olması durumuna benzer sayısız ör-

nek vardır. İlk akla gelen para, uyuşturucu, sigara, televizyon, bilgisayar, internet gibi... Kimi zaman insanın kendisi, toplum, yaşam da robotlaşır. “RUR”dan sonra 1924 yılında “Karakik” adlı bir roman daha yazdı, Çapek. Atomun parçalanması, ilk atom ve hidrojen bombalarının üretilmesi ve nükleer silahlanma yarışını, gelecekteki tehlikelerini yıllar önce dile getirdi. Atom enerjisini keşfeden insanlığın nasıl kendi buluşu üzerindeki denetimi yitirdiğini anlattı. Çok geçmeden edebiyattan sonra sinema da robotları keşfetti. Robotlara adı konulmadan ilk yer veren film sinemanın babası George Melies’in 1897’deki “Gugusse et L’Automate”ti. Robotlar ilk kez beyazperdede Fritz Lang’ın 1926’da çektiği “Metropolis” filminde görüldü. Bilimkurgu romanları ve filmleri aracılığıyla robotlar her zaman yanibaşımızda oldu: “Oz Büyücüsü”, “Altı Milyon Dolarlık Adam”, “Uzay Yolu”, “Yıldız Savaşları”, “Blade Runner”, “Terminatör”, “Robocop”...

Robot sözcüğünü Çapek kazandırdı; ancak bilimkurgunun ünlü adı Isaac Asimov sevdirdi. 1940 Eylülünde yayımlanan “Yeni Oyun Arkadaşı” adlı öyküsünde çocukları seven ve onlara bakabilen bir robotu “Robbie”yi anlattı ve ünlü robot yasasının birinci maddesine ilk kez bu öyküde yer verdi. Daha sonra bunu sürdürdü. Asimov robot yasasını ünlü bilimkurgu yarıncısı John V. Campbell’e anlattı. Robot yasalarını John V. Campbell ile birlikte düzenledi:

•Yasa 1: İnsanlara zarar veremez ya da hareketsiz kalarak bir insanın zarar görmesine neden olamaz.

•Yasa 2: Önceki yasalara aykırılığı olmadan, insan tarafından verilmiş emirlere uymak zorundadır.

•Yasa 3: Önceki yasalara aykırılığı olmadan, kendisini korumak zorundadır.

Asimov yıllar sonra yeni bir yasa daha ekledi. Birinci yasanın da önüne koyma zorunluluğundan dolayı bu yasaya “Sıfır yasası” dedi:

•Yasa 4: İnsanlığı incitemez, insanlığın zarar görmesine izin veremez.

Robot tarihinin kökleri mitolojidedir. Zeus, Girit’e nöbetçilik etmesi, yabancıardan koruması için “programlanan” tunç vücutlu dev Talos’u Avrupa’ya armağan eder. Talos günde üç kez adayı turlar. Adaya demirlemek isteyen yabancı gemileri ve denizcileri taşta tutar. Bir yabancı gördüğünde hemen ateşine girer, kızıl kor biçimine gelir. Sonra koşar yabancıyı kucaklar diri diri yakardı. İlk robot kum saatinin sifon ilkesine dayalı olarak geliştirilen bir tür saatiydi. Robot sözcüğünden önce (Yunanca, Autos: Kendi Matos: Düşünce, istem, irade) “kendinden iradeli şey” anlamına gelen “otomat” kullanıldı. Otomasyon kavramını ilk ele alan Aristoydu:

“Eğer her araç kendi işini görebilseydi, insan eline gereksinim duymadan mekik kendi dokuyabilse, lir kendi çalabilseydi, yöneticilerin elemanlara gereksinimi kalmazdı.”

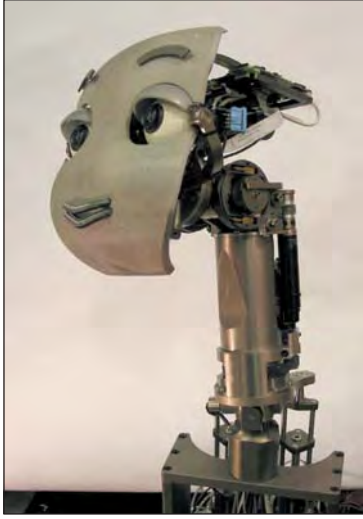
Bugün sibernetiğin ve bilgisayarın ilk adımlarını atan, ilk robotu yapıp çalıştırdığı kabul edi-

Robot sözcüğünü ilk kez Çekoslovak tiyatro yazarı Karel Çapek kullandı.

len, gerçek anlamda robotun öncüsü Cizreli Ebul-İz’di. “Cezeri” olarak da bilinen bilgin Diyarbakır’da Artuklu sultanlarının himayesindeydi. Cizreli Ebul-İz’in robotlarla ilgili resimlerle bezeli bir

kitabı vardı. Bugün bir kopyası Topkapı Sarayı Müzesi kitaplığında bulunan bu yapıtında hizmetçilerin kendisine abdest suyu dökmelerinden rahatsız olan Artuklu hükümdarı Nasıreddin Mahmud için bu işi yerine getirecek robot adamlar ve robot tavus kuşları yaptığını sultanın, bu robotların döktüğü suyla abdest aldığını yazıyor.

meye başladı. Avcılıkta ve savunmada kullandığı taş önce kaleme günümüzde ise tuşlara doğru yol aldı. Eğlence, çocuklar için üretilen düşlerin, doğaya öykünmenin ürünleri oyuncaklar büyüdü. Oyun alanlarından yaşamın içine geçen robotlar her geçen gün biraz daha etkin ve önemli işlerde şimdilik sessiz sedasız çalışıyorlar, ilerliyorlar.

Ilkel robotlar insan ya da hayvan hareketlerini taklit eden mekanik oyuncaklardı. Kimi zaman aldatmacalar da oluyordu. 1769 yılında Wolfgang Von Kempelen'in satranç oynayan robotu oldukça ilgi çekti. Ancak bir sonra içine yerleştirilen bir çücenin yönettiği anlaşıldı.

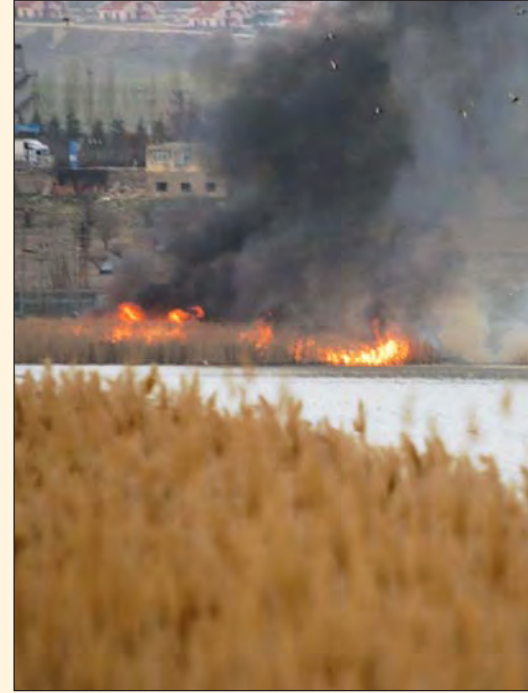
Bilgin Edward Fredkin, "Tarihte üç büyük olay vardır. Bunlardan ilki evrenin oluşumudur, ikincisi ise yaşamın başlangıcıdır. Bu ikisiyle eşdeğer önemli olan üçüncüsü ise yapay zekânın ortaya çıkışıdır" diyor.

Düşler, oyun ve oyuncağın tarihi yapay zekâyâ gidişin tarihidir. İnsanoğlu ilk önce MÖ 700 bin yıllarında alet kullandı. 350 bin yıl sonra insanlık önemli bir adım daha attı ateşi ele geçirdi. Aradan 330 bin yıl daha geçti. İnsanoğlu bu kez barındığı mağara duvarlarına resimler çiz-

Durmadan ve yorulmadan 7 gün 24 saat, insana göre daha hatasız ve hızlı çalışabilme, çalıştıkları yerin ışıklandırılmasına, iklimlendirilmesine gerek duyulmaması nedeniyle bugün dünyada bir milyon aşkın endüstriyel robot çalışıyor. Tehlikeli, ağır, sabır gerektiren hassas, insana sıkıntı verecek düzeyde tekrarlı işlerde montaj, boyama, taşıma, elektronik devre dizme, yükleme-boşaltma, paletleme, döküm, sızdırmazlık sağlama, su jetiyle kesme, kaynak yapma, paket ayırma, sınıflandırma gibi işlemlerde, ev işlerinde, deniz dibinde yüksek basınç altında, yüksek sıcaklıkta, Uzay'da, Ay'da, Mars yüzeyi gibi elverişsiz ortamlarda, hatta insan vücudunun sığamacağı genişlikteki havalandırma borularında, kan damarlarında robotlar kullanılıyor. •

SongulSaydam@butundunya.com.tr

Ankara'da bir özel hastanede beyin cerrahisi olarak görev yapan Doç. Dr. Kamil Öge, 1983 yılında başladığı amatör fotoğrafçılığında şimdi "kuş avlamak" amacıyla yararlanmaktadır. Bu bölümde, Doç. Dr. Kamil Öge'nin Ankara Mogan Gölü çevresinde "avladığı" kuşlarla ilgili yazı ve fotoğraflarını bulacaksınız.

Yanmış Kentin Delikanlıları

Lütfen sayfayı çeviriniz →

Pasaklı, kimbilir hangi avın peşinde dolaşmış, üstü başı toz toprak içinde penceresinden bize bakıyor.

Yanmış Kentin Delikanlıları

Mart ayına uyan nefis ve güneşli bir pazar gününe sabah saat altı sularında Ankara'nın Gölbaşı beldesinde yirmidört saat açık bir fırında başlamıştık, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyesi ve kuş gözlemcisi iki can dost ve biz iki beyin cerrahı... Fırının gece nöbetçisi bizi pazar sabahı orada buluşup suboreği yememizden tanır ve hep torpil geçerdi, o gün de öyle oldu. Daha sonra hep birlikte Mogan Gölü'nün güneydoğu kıyısına,

Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin yaptığı Mogan Park'ın karşısına düşen sazlık kıyıya, kuş gözlemeye ve fotoğraf çekmeye gittik.

Giderken yolun başındaki metruk "kukumav evimize" uğrayıp, sevgili kukumavımıza "Günaydın" dedik. Bu kukumav sanırım ülkemizde fotoğrafı en çok çekilen kukumavdır. Kukumavlar ülkemizde en sık rastlanan baykuş türlerinden biridir. Anadolu'nun hemen her köyünde yerleşik bir türdür. Bej-kızıl kahverengi tüyleri, sütlü kahverengi başı ve

benekli beyaz kaşlarının arasına uzanan alın tüyleri vardır. Ama ila ki sarı kocaman gözleri...

Beni hep Ankara Koleji'ndeki ortaokul yıllarıma götüren o erdemli bakışlı gözleri... "A vise old owl, lives in an oak" sözleriyle başlayan şiire... Geçen yaz yavrularını çıkarıp uçurmalarına tanık olmuştuk, ben "Pasaklı" adını koymuştum; Pasaklı'ma "Günaydın" dedik.

Mogan gezimiz OD-TÜ'de aldığımız bir kuş sayım uygulaması eğitimiyle devam etti. Eymir Gölü'nde geleneksel balık ekmek molasından sonra Mogan Ana'nın çekiciliğine dayanamayarak kur yapan bahrileri seyretmek için tekrar sazlığımıza döndük. Her biri 2-3 kilo ağırlığındaki dev teleobjektiflerimizle bahrileri rahatsız etmeden, kur danslarını seyrettik, görüntüledik. Keyfimize diyecek yoktu, taa ki uzaktan şiddetli bir "Poff" sesini duyup sazlıklardan yükselen siyah dumanı görene değin...

Yine geçen yıl, ondan önceki yıl ve daha öncekilerde olan başına gelmişti Mogan Ana'nın... Birileri, hangi amaca hizmet ediyorlarsa, sazları yakmaya başlamışlardı. Hem de kuşların tam yuva kurup üremeye hazırlandıkları mevsimde... Hem de eski Pers Tanrısı Ahuramazda'nın Kış ve Ölüm Tanrısı Angramanyu'yu yenip doğaya canlanma emrini verdiği sırada...

Ve bu yangınlar ardi arkası kesilmeden bir ay boyunca devam etti. Kimi yerlerde göl kenarındaki kuruluşları suçladık kendi aramızda, kimi yerlerde dikkatsiz ve kültürsüz piknikçileri... "Çocuklar yakmıştır" dedik kimi yerleri; çünkü bir amacı yoktu o yanan yerlerin... Ama bu bahar Mogan Ana'nın su filtreleri, yaşam verdiklerine temiz su sağlayan karaciğerinin büyük bir bölümü yok edildi, her kim tarafından ve her ne nedenle olursa olsun.

Sazlar, tarihin ilk su arıtma araçları, çok güçlü su temizleme özelliğine sahip bitkilerdir. "Typha" ya da hasır sazları, hemen her gölde görmeye alıştığımız hızlı büyüyen mevsimlik bitkilerdir. Mıdas'ın sırrını rüzgarla yedi düvele duyurmuşlardır; ama sudaki kirliliği hızla içlerine çekip metabolize ederek göllere ve göllerde yaşayan canlılara temiz su ve yuva yeri sağlarlar. Çok hızlı çoğalırlar, hızla yeşerirler.

Oluşturdıkları büyük biyolojik kütle, yararlı bakterilerin organik kirlilikleri hızla yok etmelerini sağlar. Tabana yayılmış kökleri ise öteki bitkilerden çok daha fazla miktarda ve hızlı, azot ve fosforlu kirleticileri ortamdaki uzaklaştırır.

Peki ya kuşlar? Yalnızca bahar sabahı güneşin doğuşunu, havaların ısınmasını mı müjdeli? Birkaç tane tavuk bir günde dönümlerce arazideki keneleri temizler, yaprak katili tırtılları yer, danaburunlarını yok eder. Kaç kez ağzında akrep-

**Konuk
Yazar**

**Doç. Dr.
Kamil Öge**

le, danaburnuyla, dev örümceklerle fotografladık o minik, mutluluk veren dostlarımızı...

Kuşların olmadığı bir ortamda doğal denge nasıl hızla böceklerle doğru kayar bir düşünsenize. Kırım Kongo kanamalı humması-nın, kuş gribi nedeniyle köylerde

larını düşünmek bile istemiyor insan... Her tarafta gıvıl gıvıl böceklerin kaynadığı bir piknik alanı düşleyin örneğin. Doğada her canlı, doğanın dengesi için var ve bir tanesinin zincirden çıkarılması dengeyi çok kötü yönde etkileyebiliyor. Kuşlar gösterme-

Mavigerdan (buğdaycıl) yanmış kentte bir fare çevikliği ile yerde dolandı durdu. Daha sonra gagasıyla yerden bir şey alıp bize doğru yaklaştı, örümceğini bize gösterip pozunu verdikten sonra afiyetle yedi.

arazide serbestçe dolaşan tavukların yok edilmesine bağlı, kene popülasyonundaki artışa bağlayan düşünceler doğa dostları arasında çok konuşuldu. Danaburnu savaşımında kuşlar yerine çiftçilerin kimyasalları kullanma-

den doğal dengede çok önemli bir rol oynuyorlar.

Kuşlar, Darwin'e esin kaynağı olmasalardı kesinlikle bir başka gözlemci dehaya doğal seçilim konusunda esin kaynağı olacaktı. Göç dönemlerinde

hep bir yarış halinde olurlar; çünkü ilk varan, en elverişli ve en iyi yeri seçme hakkına sahiptir. Bu da daha güçlü, daha güzel bir dişi tarafından beğenilme şansı demektir. Bu yarış, bu ev yapma dönemi, bu eş seçme, beğenme, beğenilme dönemi hep bahar ay-

evinden vurur her yıl Mogan'da...

Yanık kent, bizim kuş gözlem parkurumuzda nisan ayı içinde yakılmış yaklaşık 100 metrelik bir sazlık alandır. Bu alanda üç pazar günü fotoğrafını çektiğim kuşlar ise "yanmış kentin delikanlıları"dr. Toplam 8-10 saatlik bir süre-

Kuşçular arasında "Zorro" denilen kızıl sırtlı örümcek kuşu yanmış kentin bir başka konuğuydu. Yanmış kentin sazları üzerinde durup yerde dolaşan örümcekleri tarayıp avını arıyordu.

larındadır. Tıpkı Darwin'in söylediği gibi, güçlü olan, akıllı olan, güzel olanın doğada yaşamda kalma, üreme ve soyunu devam ettirme şansı çok daha fazladır. Sazlık yangınlarının işte tam bu sırada olması, kuşları tam can

de yüz metreye beş-altı metrelik bir alanda fotografladığım türlerin çeşitliliği Mogan sazlıklarının nedenli çeşitli kuş türüne ev sahipliği yaptığının bir örneğidir. Yazımda bu türlerden ancak kısıtlı bir bölümüne, yalnızca fotoğraflarını

çektiklerime yer verebileceğim.

Göç sırasında yanmış kentte konaklayan kuşlar içinde en nadir türlerden biri mavigerdandır. Kış aylarında Kuzeydoğu Afrika ve Hindistan'a giden mavigerdan yaz göçü sırasında Anadolu sulak alanlarını kullanarak kuzey ormanlarına ve

kuşlardır kuyruksallayanlar. İncecik uzun bacakları üzerinde kuyruklarını bir yukarı bir aşağı sallayarak yerde dolanıp dururlar. İnsanlardan pek korkmazlar, belirli bir mesafeye kadar yaklaşmanıza izin verir; ama aranızdaki mesafeyi hep korurlar.

Bıyıklı kamışçın merakla bize bakıyor. Kafası sazlardaki değişikliklerle karışmış, elimizdeki kocaman gözün ne olduğunu merak ediyor ve değme akrobatlara taş çıkaran bir denge gösterisi sergiliyor.

sulak alanlarına gelir. Bu yolculuğu sırasında Anadolu sulak alanları önemli konak noktalarıdır.

Mavigerdan yanımızdan ayrıldıktan sonra yanmış kente sarı kafalı kuyruksallayan ve sarı kuyruksallayan geldiler. Hem izlemesi hem fotograflaması çok zevkli

Yanık sazların dipleri bir cins sutavuğu olan bataklık su yelvelerine ev sahipliği ediyordu. Su yelveleri, üstün kamuflaj özellikleri ile saz diplerinde dikkat çekmeden avlanan kuşlardır. Yanmış kent, bataklık su yelvesi için değişik bir ortam oluşturdu. Her za-

man güvenle dolaştığı yerlerde yine aynı rahatlıkla dolaşmasını ve avlanmasını sürdürdü.

Mogan Ana yaralarını sarıyor, yavrularına bereketini sunuyor. Her sabah gün doğumuyla göl üzerindeki nem yavaş yavaş kayboluyor, periler diyarı bir kuş cennetine dönüyor. Göl kıyısında binbir türlü ördek, batağan, sakarmek, saz tavuğu, balıkçılar, çulluklar, düdükçünler, kumkuşları, kız kuşları dolaniyor. Biliyorlar ki, biraz sonra insanlar gelecek, o zaman gölün daha uzak bölümlerine gidecekler. Küçük ötücüler, bıyıklı baştankaralar, çulha kuşları, her tür kamışçın ve bülbül sazların derinliklerine dalacak, birkaç kızıl şahin tüm azametleriyle göl üzerinde devriye geçecek, deliceler yuvalarına yine gayretle çer çöp taşıyacaklar. Mogan Ana yeni bir güne başlayacak, yanmış kentte yuvaları yok olanlar ise

gelecek yılın umuduyla, bu yılın yalnızlığını yaşayacaklar. Darwin bulutların üzerinden hüznle bakacak, teorisini kurarken, insanoğlunun

Alaca balıkçıl bir kamuflaj ustasıdır. Yanmış kentte yeni umutlar, yeni saz filizleri yeşermiş, sazlar kaybettikleri yavrularına gelecek yıl yeni yuva yerleri oluşturmak için hızla yazı girmeye çalışıyorlar.

parmağını düşünemediğinin ayırđına varacak bir kez daha...

Mogan Ana yeni bir güne daha başlayacak...•

Doğan Aksan

Türkçenin Bağımsızlık Savaşını

Son 75 Yılda Türkiye Türkçesi

Bütün Kitapçılarda...

Bilginizi Denetleyin

•Hazırlayan: Diyar Mahmutoğlu - *Bütün Dünya*•

- 1** Aralarında “Yağmur Kaçağı”, “Sisler Bulvarı”, “Elde Var Hüzün”, “Ben Sana Mecburum” gibi şiir kitaplarının ve “Fena Halde Leman”, “O Karanlıkta Biz” gibi romanların ve düşünce yapıtının yazarı kimdir?
 - a) Özdemir Asaf
 - b) Orhan Seyfi Orhon
 - c) Cahit Külebi
 - ç) Attilâ İlhan
- 2** Mitolojide, Apollon’un saldırısından kaçarken ansızın toprağa saplanıp ağaç olan genç kız kimdir?
 - a) Metis
 - b) Afrodite
 - c) Defne
 - ç) İo
- 3** “Batı Cephesinde Yeni Bir Şey Yok” adlı birçok kuşağın beğeniy-le okuduğu, savaş karşıtı ünlü romanın yazarı kimdir?
 - a) Heinrich Böll
 - b) Erich Maria Remarque
 - c) Günter Grass
 - ç) Jerz Kosinski
- 4** Rus edebiyatının klasiklerinden “Savaş ve Barış”adlı yapıtın yazarı kimdir?
 - a) Dostoyevski
 - b) Cernişevski
 - c) Tolstoy
 - ç) Turgenyev
- 5** Ünlü ressam İbrahim Balaban, genç yaşta cezaevine düşen bir çobandı. Cezaevinde ressam olan Balaban, resim eğitimini kimden aldı?
 - a) Orhan Kemal
 - b) Necip Fazıl Kısakürek
 - c) Kemal Tahir
 - ç) Nâzım Hikmet
- 6** Âşık Veysel üzerine ilk belgesel filmi çeken ünlü yönetmen kimdir?
 - a) Lütfü Akad
 - b) Metin Erksan
 - c) Bilge Olğaç
 - ç) Atif Yılmaz
- 7** “Kuşlar”, “Vertigo”, “Sapık” gibi unutulmaz korku ve gerilim filmlerinin yönetmeni kimdir?
 - a) Alfred Hitchcock
 - b) Victor Fleming
 - c) Luis Bunuel
 - ç) Sergio Leone
- 8** Tuttuğu herşeyin altın olmasıyla ödüllendirilmiş; ama bu yüzden yaşamı cehenneme dönmüş olan mitoloji kahramanı kimdir?
 - a) Tantalos
 - b) Sysphos
 - c) Midas
 - ç) Herakles
- 9** Zekâsı ve kurnazlığıyla ünlü; ama saçtan yoksun Türk halk

Bilginizi Denetleyin

öyküleri kahramanı kimdir?

- a) Karaođlan
- b) Keloğlan
- c) İncili Çavuş
- ç) Teyyo Pehlivan

10 Mimar Sinan'ın doğduğu il aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Sivas
- b) Van
- c) Tokat
- ç) Kayseri

11 Çorum'da Hitit Uygarlığı yapıtlarının sergilendiği büyük açık hava müzesi hangisidir?

- a) Kuruçay Höyüğü
- b) Karatepe
- c) Alacahöyük
- ç) Hattuşa

12 Batılılar'ın Anadolu yarımadasına verdiği ad hangisidir?

- a) Küçük Asya
- b) Orta Doğu
- c) Akdeniz
- ç) Yakın Doğu

13 "Kuş Gölü" olarak da bilinen gölümüz hangisidir?

- a) Sultan Sazlığı
- b) Beyşehir Gölü
- c) Abant
- ç) Manyas Gölü

14 "Cirit" ne üzerinde yapılan bir spordur?

- a) Sopa
- b) At arabası
- c) At
- ç) Çayır

15 "Aziz İstanbul" kimin kitabıdır?

- a) Yakup Kadri Karaosmanođlu
- b) Yahya Kemal Beyatlı
- c) Tefik Fikret
- ç) Ahmet Haşım

16 "İstanbul'u Dinliyorum" adlı şiir kimin yapıtıdır?

- a) Orhan Veli Kanık
- b) Oktay Rifat Horozcu
- c) Melih Cevdet Anday
- ç) Yahya Kemal Beyatlı

17 1789 yılı hangi büyük tarihsel olayın yaşandığı yıldır?

- a) Ekim Devrimi
- b) Fransız ihtilali
- c) Güneş sisteminin keşfi
- ç) Merceğin bulunması

18 "Kuğu Gölü" aşağıdaki bestecilerden hangisinin yapıtıdır?

- a) P. İ. Çaykovski
- b) A. Borodin
- c) J. S. Bach
- ç) W. A. Mozart

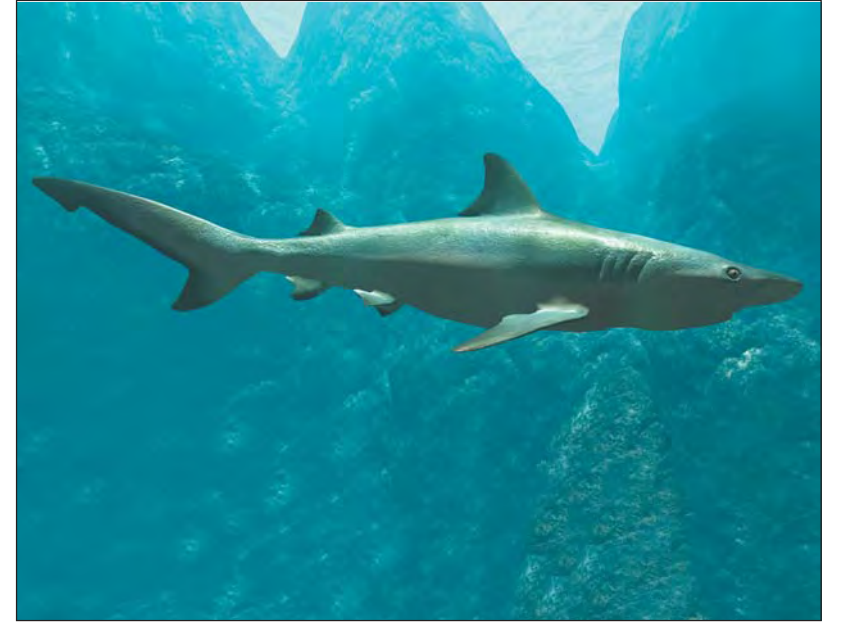
19 "Endülüs Bölgesi" hangi ülkededir?

- a) Portekiz
- c) Cezayir
- ç) İspanya
- ç) İtalya

20 Kurtuluş Savaşı kahramanlarından "Sütçü imam" hangi ilimizde direniş başlatmıştır?

- a) Gaziantep
- b) Adana
- c) Şanlıurfa
- ç) Kahramanmaraş

Yanıtlar 116'ncı sayfamızdadır.

Köpekbalığının Radyatörü

"Radyatör" sözcüğü, sakıncalı bir biçimde ısınan düzeni (sistemi) soğutan, olağan duruma getiren yardımcıya denir. Soğutucu yardımcı yapılar, bir iş ya da ardi ardına birçok iş yapan alet veya aygıtın yükselen ısılarını belli düzeylerde tutarak çalışmalarını sağlar. Örneğin, araç motorlarının kısa sürede soğutulmaları yani belli ısı sınırları arasında işlemleri için radyatöre yani bir soğutma düzenine gereksinimleri vardır.

Isınma, çalışan her düzende görülür. İnsanların organları çalışmaları için vücut ısı yükselir.

Bu ısyı yararlı düzeye indirmek için su içilir ya da terleyerek buharlaşma sağlanır ki yükselen sıcak hava yerine serin hava geleceğinden soğuma olur. Yaz günlerinde dinlenme yerlerini sulayıp buharlaşma sağlayarak serinleme yöntemi, insanlık denli eski ve yaygındır.

Hayvanlar Arasında

Erdoğan Sakman

Fakat çoğu hayvan bunu yapamaz; çünkü terlemezler. Ancak fil gibi vücuduna su atan hayvanlar vardır. Kimileri de su birikintileri içinde bir süre yatarak serinler yani aşırı derecede yükselen vücut sıcaklığını düşürürler. Sıcak ülke ormanlarında yaşayan kaplanlar böyle serinler. Su bulunmayan yer-

lerde filler kulaklarını yelpaze gibi sallayıp serinlemeye çalışırlar. Yağmursuz geçen kurak havalarda çoğu hayvan güneş ışınlarını geçirmeyen postlarına güvenir. Kimi canlılar postları üzerinde az ve çok ısınan yana yana şeritler oluşturmuşlardır. Açık renk daha az ısı emdiğinden koyu renkli yerle aralarında hava akımı oluşur. Tıpkı serin yerden sıcak yere yönelen akımlar gibi... Bu da zebralarda (*Equus zebra*) olduğu gibi hayvanı serinletir.

eder; çünkü yüze me kesesi olmadığından yüzmezse dibe batar. Isının yükselmesi, hareketlerinin ağırlaşmasına ve kuşkusuz birçok avın kaçıp uzaklaşmasına neden olur. Milyonlarca yıldır denizlerde dolaşan köpekbalıkları yaşadıkları deneyimlerle kimi organlarında değişiklikler yaparak bu sorunu çözmüşlerdir.

Köpekbalıklarının sırt yüzgeçleri vücuda diktir. Daha balık su yüzeyinde görünmeden bu yüzgeç bir periskop gibi yükselerek balığın varlığını haber verir. Bu yüzgeç baş tarafı doğru dik, kuyruk yönünde eğridir. Dolayısıyla kuyruk yönünde yüzgeç yüzeyi daha geniştir. Bu eğri yönde toplayıcı kan damarları bulunur. Daha geniş bir yüzeyde yer aldıklarından daha bol hava (oksijen) ile daha sık karşılaşır. Bu, ısınmış pis kanın soğumasını kolaylaştırır. Bu da sonuçta vücudun soğumasını ve balığın istediği hareketleri kolay yapmasını sağlar.

Köpekbalığında ısınan bedenin geniş bir bölümünün dışarıdaki havayla karışıp soğuması düzeneyle insan yapısı araçların radyatör aracılığı ile soğutulması arasında temelde bir fark yoktur. Bu balıklar milyonlarca yıldır denizlerde dolaşarak vücut soğutma sorununu insanlardan çok önce çözmüşlerdir. Bu yüzden insanlar çözemedikleri sorunlar için doğadan yardım almalıydılar. •

Suda yaşayan hayvanların da vücutlarını soğutma gereksinimleri vardır. Fakat kimi hayvanlar vücut iriliği yüzünden aldıkları oksijenle vücutlarını soğutamazlar. Bunların arasında köpekbalıkları (*Selachii*) önemli bir yer tutar. Köpekbalıkları sürekli olarak denizde avlanamazlar. Deniz dibine inemezler; çünkü vücut eksenine dik kuyruklarının alt bölümü (parçası) dipteki engellere çarparak zarar görebilir. Deniz içindeki canlılar da yüzeye oldukça yakın yüzer. Bunlardan dolayı köpekbalığı oldukça çok çalışarak, kırılırsalar bile sürekli arkadan yenileri gelen dişlerini geçirip başını sağa sola sallayıp parçalayacağı avı deniz yüzeyine yakın sularla bulur.

Suyun içinde olmakla birlikte durmadan hareket etmesi, vücut ısınıp yükseltir. Sürekli hareket

Unutamadığım Anım

“Unutamadıkları anı”larını, paylaşmak isteyen okurlarımızın kaleme alacakları ve 600-800 sözcük tutarındaki anılarından her ay birini bu sayfada yayımlayacağız. Başına “Unutamadığım Anım” notunu eklemenizi rica ettiğimiz yazılarınızı, Mimosza 4/9, D: 1, 34750, Ataşehir, İstanbul adresine mektupla, (0 216) 456 2729 numaraya faksla ya da butundunya@butundunya.com.tr adresine e-postayla gönderebilirsiniz.

Geç Kalmış Bir Teşekkür

•Eray Yaşar - *Bütün Dünya*•

Siz olmasaydınız yapamazdım hocam... Siz olmasaydınız ben bugün yazdıklarımın değerli olduğuna inanmaz ve bu yazıyı yazamazdım. Benim için sıradan bir 14 Haziran, sıradan bir mezuniyet töreni olurdu. Elimde diplomam, arkamda boş bir okul hep aklımda kalacak; ama zamanla uzaklaşacak öğretmenlerimi hafızama alıp gidecektim.

Ama siz kalacaktınız aklımda, hiç silinmeden, hiç eskimeden, hiç yaşlanmadan, saçlarınız hiç uzamadan hep aynı, hep anımsadığım gibi... Siz benim ilk okurumdunuz, yazdıklarım kompozisyon da olsa, girişi sonda, sonucu en başta da olsa zevkle okuyan tek kişiydiniz. Kendi yazdıklarına ağlarken bana sarılıp bunu gerçekten anlayabile-

cek en yakınım, yüreğimdeki yanığına ortağımdınız.

Sucu çocuğun olduğu reklamdaki müzik vardı arka planda... Herşey daha önce olduğu gibi yapılacak; bizler diplomamızla, çocukluk kırıntılarımızla, gözlerimizin saklamaya çalıştığı gözyaşlarımızla ayrılacaktık, veda edecektik okulumuza, size...

Sonra sizi gördüm kürsüde, tanıdığım sözcükler, duyumsadığım duygular dökülüyordu dudaklarınızdan... Çok sonra anladım derste hıçkırıklara boğularak, gözümdeki sisten ortalığı göremeden yazdığım yazımı okuduğunuzu... Diyordunuz ki, “Bir maskeli balonun ortasındayım, herkes yabancı, baktığım her yüz bana uzak”. Bunlar benim korkularımdı, bunlar sizinle çok önce paylaştığım gözyaş-

larım, en derinlerde biriktirdiğim endişelerimdi. Beni kürsüye davet ettiniz, tamamlamamı istediniz kalan bölümü, “Teşekkür olarak demiştiniz, “Bu zamana değin her şeyimize koştığı için jest yapalım dedik” demiştiniz. Bu teşekkür değildi Melahat Hoca'm, bu benim kendimi en değerli duyumsadığım andı, bu arkamda sapaşağlam durduğunuzun kanıtıydı, bu sizin bana saygı duymayı öğretmenizdi ve bu “Bir öğretmen nasıl o-

lur?” sorusunun en açık yanıtıydı.

O an size sarıldığımda, milyonlarca kez teşekkür etmek, bunun benim için ne denli anlamlı olduğunu, yüreğinizi bölüştüğünüz için ne denli mutlu olduğumu söylemek istemişim; ama gözyaşları hep böyle anlarda yumruk olup kalır ya insanın boğazında benim de öyle olmuştu hiçbir şey söyleyememişim. Belki şimdi bir şeyler söylemeyi başarırım diye teşekkür etmek istedim, lütfen kabul edin. •

Bir uçak kazası sırasında ünlü bir keman virtüözü ıssız bir adaya düşmüştü. Kolumun altında da hiçbir zaman yanından ayırmadığı kemani tabii...

Biraz sonra yedi tane aslan kükreye kükreye virtüöze doğru yaklaşmaya başladı. Bu durumu gören virtüözün aklına parlak bir fikir geldi. Kemanını kaptığı gibi başladı çalmaya... Müzik se-sini duyan aslanlar çevresinde halka olup kımıldamadan onu dinlemeye başladılar.

Fakat birden başka bir yerden çıkagelen bir aslan önce virtüözün üzerine atladı, iki pençe darbesiyle yere serdi, sonra da onu iki lokmada yuttu.

Virtüözü sakın sakın dinleyen aslanlardan biri çok sinirlendi:

“Adamı niçin yedin?” dedi. “Ne güzel çalıyordu...”

Virtüözü yiyen aslan bir yandan ağzını temizlerken bir yandan da arkadaşına yanıt verdi:

“Biraz daha yüksek sesle konuş” dedi. “Kulaklarım çok az duyuyor, biliyorsun.”•

“Temmuz SuDokuları”nın Yanıtları...

6	2	7	9	4	3	8	5	1
4	9	3	1	5	8	7	2	6
8	5	1	2	6	7	3	4	9
5	1	9	4	8	2	6	3	7
7	3	8	5	1	6	2	9	4
2	4	6	7	3	9	5	1	8
1	8	5	3	7	4	9	6	2
3	6	2	8	9	1	4	7	5
9	7	4	6	2	5	1	8	3

Kolay

1	5	4	3	2	8	9	7	6
8	9	6	4	7	1	5	2	3
7	2	3	9	6	5	8	4	1
3	7	2	8	1	4	6	5	9
4	8	9	6	5	7	1	3	2
5	6	1	2	9	3	4	8	7
6	4	8	7	3	9	2	1	5
2	3	5	1	8	6	7	9	4
9	1	7	5	4	2	3	6	8

Zor

Bu yazıyı yazmak için kalemi elime aldığımda ben size bunları değil, yıllarca arayıp sormadığımız yakınlarımızı anlatmayı düşünüyordum. Hani “Hangi birini arayayım? Lise arkadaşlarımı mı, diğer arkadaşlarımı mı, büyükannemi mi, annemi, babamı mı, teyzelerimi mi, yeğenlerimi mi, öğretmenlerimi mi?” deriz ya... Onlardan söz edecektim. Doğrusu, ne Carnegie ne de genel sekreter aklımdaydı.

“Parçala, Yut”

“B ir sorunu çözemiyorsan onu parçala, parça parça çöz” sözünü galiba lise yıllarında ve galiba Dale Carnegie'nin bir kitabında okumuştum. Daha sonra da çok eskilerin bir Birleşmiş Milletler genel sekreterinin buna benzer bir sözünü duydum. Genel sekreter devletler arasındaki anlaşmazlıkların çözüm biçimlerini anlatıyor ve şu örneği veriyordu:

“Bir trafik kazasında uzlaşmak isteyen taraflar suçu önce kendileri dışında bir yere atmayı başarmalıdır.”

“Nereye mi? Örneğin belediyeye... ‘Bu yollar böyle olmasaydı bu kaza da olmazdı’ diyerek işe başlayabilirler. Sorunları, birbirimize kızmadan, sakinlik içinde çözenin ilk koşulu, konuyu tartışmaya hazır olmaktır. Sonra da, ağır ağır, gerçeklere dönme aşaması gelecektir.”

Benzer örnekler birleştirildi-

ğinde şu ortaya çıkıyor. Büyük sorunların çözümü küçük müştereklikler yaratmakla başlıyor. Yapay da olsa suçluyu bizim dışımızda aramaya başlayarak sonunu parçalamış ve ilk parçasını da çözmüş oluyoruz. Tabii çözüm sonuçta birisine ya da birilerine gelip dayanacaktır ve o, “Olmaz” derse olmayacak, “Olur” derse olacaktır.

Olsun... Baştan reddetmeyle sonuçlanacak bu çözüm daha mı emin? Hiç değilse burada bir umut var.

Emperyalist devletlerin uyguladığı “parçala, yut” yöntemi de aynı temele dayanmıyor mu? Tüm yutulanlar, önce küçük küçük parçalara

bölünerek yutulmuyor mu? Yutmak için ekmeği, elmayı, portakalı, muzunu önce küçük küçük parçalara ayırmıyor muyuz? Ve karnımızı doyurma sorununu böylece çözmüyor muyuz? Önce bütünü parçalıyor, sonra da parçaların çö-

Sadi Bülbül

zümünden bütünün çözümüne gitmiyor muyuz? Analitik düşünce de bundan başka bir şey değil mi?

Trafik kazası örneğinde suçu önce belediyeye atmak, büyük sorunu parçalamanın bir çeşididir. İlk parça, “birbirini reddetmeden bir anlaşma ortamı yaratmak”tır ve örnekte belediye tarafların adeta bir “can simidi” ya da bir “arabulucu”su olmaktadır. Başka aracı ve arabulucular da bulunabilir. Örneğin bir aşamada “kader”e de sığınabilir. “Bu kazanın olacağı varmış” demek ne sakınca olabilir?

Bu yazıyı yazmak için kalemi elime aldığım da ben size bunları değil, yıllarca arayıp sormadığımız yakınlarımızı anlatmayı düşünüyordum. Hani “Hangi birini arayayım? Lise arkadaşlarımı mı, diğer arkadaşlarımı mı, büyükanemi mi, annemi, babamı mı, teyzelerimi mi, yeğenlerimi mi, öğretmenlerimi mi?” deriz ya... Onlardan söz edecektim. Doğru-

su, ne Carnegie ne de genel sekreter aklımdaydı.

Aranmayanlar, aranmadıkça daha da büyüyen ve büyüdükçe çözümleri güçleşen bir sorun oluyordu. “Her gün demiyorum, her hafta demiyorum. Hiç değilse her ay, çoktandır arayamadığımız yakınımızı, bir aile büyüğümüzü arasak ve gönlünü alsak, bir yılda oniki insanı sevindirmiş olmaz mıyız?” diyecektim. Uzun zamandır arayamadığımız yakınlarımızın sayısı 12’den fazla olacak değil ya... Böylece bir yılda, 20-30 yılın birikmiş sorununu çözmüş olmayacak mıydık?

Bunu yine aynı yöntemle yapabiliriz: “Hangi birisi” demeden... Ve bu kez de sorunu, aylara parçalayarak... Hem sonra bize sitem edenlere mazeret mi bulamayacağız? İki araba çarpıyor ve onlar kusuru belediyenin bozuk yollarına atabiliyorlarsa, arama ve ziyaretteki masum gecikmelerimiz için bizim sığınacağımız hiç mi “belediye” olmayacak? Ya da ilçe, köy, kasaba, mahalle, mezra?•

Hayvanat bahçesini dolaşmaya gitmişti. Çeşitli hayvanların bulunduğu kafeslerin önünden geçerken bir köşede düşünceli ve üzgün olduğu her halinden belli olan bir bekleyle karşılaştı. Onun bu durumunu merak eden ziyaretçi “Niçin bu denli üzgün ve düşünceli duruyorsunuz?” diye sordu. “Yoksa bir şeye mi canınız sıkıldı?”

Bekçi “Evet” diye yanıt verdi. “En büyük filimiz öldü.”

Ziyaretçi iyice meraklanmaya başladı ve bu kez “Onu çok mu seviyordunuz?” diye sordu.

Bekçi “Hayır” anlamında başını iki yana salladı ve üzgün olusunun nedenini ziyaretçiye şu sözlerle anlattı:

“Hayır, onu çok sevdiğimden değil” dedi. “Filin gömülmesi işini bana verdiler.”•

*Biri Karanlıkta Yol Gösterir,
Öteki Hataları Örtür.*

El Feneri ve Daksil

Evde, çantamızda, elimizin altında bulunması yararımıza olan işlevsel aletlerden biridir el feneri... Gerek benim duyduğumuzda yokluğu bizi karanlığa hapsedip başımıza büyük işler açabilir!

El feneri geliştirilene değin insanoğlu taşınabilir aydınlatıcı olarak ateşten yararlanıyordu; bu her koşulda işe yarayan bir çözüm değildi. El fenerinin oldukça basit bir düzeneği olsa da, elektrik bataryasının icadına değingeliştirilmesi olanaklı değildi.

Başarılı mühendis ve mucit Joshua Lionel Cowen gerçek tutkusu olan trenlere daha çok zaman ayırabilmek için işini bırakmıştı. Çeşitli icatları olan Cowen saksıdaki çiçekler için dekoratif ışıklandırma olarak, ampul ve kuru pilden oluşan metal bir tüp yapma fikrini pil üreten “Ever Ready” şirketinin sahibi Conrad Hubert ile

paylaştı. El fenerinin icadına katkısı burada sona eren Cowen, en sonunda asıl düşünüyü gerçekleştirdi: Oyuncak treni 1900 yılında geliştiren kişi kendisiydi. Öteki icatlarında olduğu gibi oyuncak treni de aslında başka bir şey

icat etmeye çalışırken tasarlamıştı. Amacı mağazasının vitrinini süsleyecek yuvarlak ray düzeni üzerinde çalışan pilli bir oyuncak araç yapmaktı. Oyuncak trenini tanıtmak için vitrinde sergilediği modele ilgi aslından daha fazla olunca “Lionel Model Trains” şirketini kurdu.

Asıl adı Akiba Horowitz olan Hubert 1856 yılında Minsk, Rusya’da doğmuş, 1891 yılında

Amerika’ya gelerek adını Conrad Hubert olarak değiştirmişti. Cowen’in farklı bir amaç için geliştirdiği fikirle yola çıkan Hubert ile elektrikli taşınabilir lambanın patentini alan mucit David Misell 1898 yılında metal tüp, ampul ve

**Ne Nedir,
Nasıldır?**

**Pelin
Hazar**

THE "EVER READY" ELECTRIC FLASH LIGHT.

FULLY PROTECTED BY U. S. LETTERS PATENT.
No. 617,592, granted Jan. 10, 1899.
No. 29,939, design patent, granted Jan. 3, 1899.

We have already taken proceedings against
JOHN S. MEADE,
35 West 94th St., N. Y. City,
AND
ACME ELECTRIC LIGHT CO.,
1609 Broadway,
for infringing on our patents, and we shall
prosecute to the full extent of the law
ALL infringers, whether Manufacturers,
Sellers or Purchasers.

CAUTION: See that every flash
light bears our trade-mark,
"EVER READY."

MANUFACTURED SOLELY BY THE PATENTEES,
AMERICAN ELECTRICAL NOVELTY & MANUFACTURING CO., 255 Centre Street,
NEW YORK.

*"Ever Ready" şirketinin el fenerini halka
tanıtmak için yayımladığı bir gazete ilanı*

pilden oluşan, üzerinde bir açma kapama düğmesi bulunan el fenerini yaptılar ve icatlarına 1899 yılında patent aldılar.

Bir mucit olan Misell çalışmakta olduğu şirket batınca 1897'de Hubert'in şirketinde çalışmaya başlamıştı. Tanınmış pil üreticisi "Ever Ready", Conrad Hubert'in şirketi "The American Electrical Novelty and Manufacturing Company"nin devamıydı. 1902 yılından itibaren üretilen el fenerlerinin kapaklarında "Ever Ready" markası yer alıyordu. 1906 yılında markanın adı "Eveready®" olarak değiştirildi. 1910 yılı dolaylarında nikel kaplı tüplerin kullanılmaya başlanmasıyla ve tungsten telli ampulün geliştirilmesiyle bu alanda büyük gelişmeler oldu. "Eveready"nin "Eveready'nin 101 Kullanımı" adlı broşürüne göre el feneri gerekli bir alet, "Hava akımında titremeyen, rüzgarda sönmeyen ve bir parmak hareketiyle çalıştırıla-

bilen, herkesin gereksinim duyacağı türden bir ışık"tı. Silindir biçimindeki el fenerlerini New York polisine dağıtan Hubert, kullanıcıların memnuniyet belirlen tümcelerini "Eveready" fenerleri için hazırlanan ilk broşürde kullanmıştı.

El fenerinin mucidi kimi kaynağa göre Cowen, kimine göre ise Hubert... Fikri ortaya atan ve aletin saksıdaki çiçekleri aydınlatmak için kullanılabileceğini belirten kişi Cowen, geliştirilerek tek başına kullanılabileceğini öngören kişi Hubert'ti. Ancak alete gerçek biçimini veren ise Misell'di!

Kendisi küçük işlevi büyük aletlerden biri olan el fenerini tek bir kişinin icadı olarak değil de ortaklaşa geliştirilen icatlardan biri olarak düşünmek en doğrusu!

Daksilin mucidi ünlü müzik grubu "The Monkees"ın üyesi Michael Nesmith'in de annesi olan 1924 Dallas doğumlu Bette Nesmith Graham.

İkinci Dünya Savaşı sona erdikten hemen sonra küçük çocuğuyla ortada kalan Graham, daktiloyla stenografi öğrendi ve yönetici sekreteri oldu. Eşinden ayrılmıştı, oğlunun ve kendisinin geçimini sağlamak için ek iş arıyordu.

Işyerinde yazı hatalarını düzeltmek için tüm sayfayı yeniden yazmaktan daha kolay ve etkili bir yöntem bulabileceğini düşündü. Ressamların tuval üzerinde düzeltmek istedikleri bölümleri boyayla kapattıklarını anımsadı. Yazıyı kapatacak ve belgelerin rengiyle örtüşecek bir renk oluşturmak için birkaç kimyasalla sulu boyayı mutfak çırpıcısıyla uygun kıvama getiriyordu. Yazarken yaptığı harf ve sözcük hatalarını kendi geliştirdiği yöntemle kapatan Graham, düzelttiği yerleri patronunun ayırına varmadığı gördü. Şirketin öteki çalışanları da onun bu yeni icadını satın almaya başladılar.

1956 yılında Kuzey Dallas'taki evinde "Mistake Out" adlı bir şirket kurdu. Mutfağını bir laboratuvara dönüştürdü. Uygun kıvama gelen ve denemeden geçen boyalar oğlu Michael ve arkadaşlarının da yardımıyla şişelere doldurulu-

yor ve müşterilere satılıyordu. Graham gündüzleri sekreterlik yapıyor, geceleri ise kendisine iyi kazanç getireceğini umduğu daktilo işini sürdürüyordu. Ancak, hafta sonları da çalışmasına karşın az para kazanıyordu. O günlerde işten çıkarılınca ek işine, biraz da zorunluluktan, daha çok zaman ayırmaya başladı. Bir süre sonra işleri açıldı. Yaratıcı fikri, 1967'ye geldiğinde, milyon dolarlık bir işe dönüşmüştü.

Bette Nesmith Graham, yaptığı yazı hatalarını düzeltmek için daksili geliştirdi.

Evinde kurduğu şirketi 1968 yılında ayrı bir binaya taşıdı; üretim süreci otomatikleşen ve ondokuz çalışanı olan "Mistake Out"ta aynı yıl bir milyon şişe daksil satılmıştı. Adı "Liquid Paper" olarak değişen şirket 1975 yılında Dallas'ta genel merkezine taşındı. Dakikada beş yüz şişe daksil üretilebiliyordu, çalışan

sayısı iki yüzden fazla olmuştur. 1976 yılında yirmibeş milyon şişelik üretim, bir milyon dolarlık gideri olan reklam kampanyası ve net birbuçuk milyon dolar kazançla Graham düşündeki başarıyı elde etmişti.

Bette Nesmith Graham paranın bir sorun için çözüm değil, çözüm için araç olduğuna inanıyordu. Kadınların geçinebilme

yolları bulmalarına yardımcı olmak amacıyla iki vakıf kurdu. Şirketini "Gillette Corporation" a 47,5 milyon dolara sattıktan altı ay sonra, 1980 yılında yaşama veda eden Graham gereksinimine akıllıca çözüm üreten kadın mucitlerden biri olarak tarihteki yerini aldı. •

PelinHazar@butundunya.com.tr

Baba, oğlunun sürekli telefonla konuşmasından hiç memnun değildi. Oğlu o kadar uzun zaman telefonla konuşuyordu ki, kendisinin telefonu kullanması olanaksız duruma geliyordu.

Baba, bu durumu bir gün yakın bir arkadaşına anlattı ve ondan akıl istedi:

"Acaba ne yapabilirim de bu durumu engelleyebilirim?" diye sordu.

Arkadaşı şu öneride bulundu:

"Telefonu duvarda yüksekçe bir yere as" dedi. "O zaman ayakta durmaktan yorulacak ve konuşmayı kısa kesecektir."

Birkaç gün sonra adam, kendisine akıl veren arkadaşına rastladı. Arkadaşı "Nasıl bulduğum çözüm işe yaradı değil mi?" diye sordu.

Adam üzgün üzgün başını salladı:

"Hayır, dostum, hayır" dedi. "Üzgünüm ki oğlumun bacakları da çenesini denli güçlüymiş..." •

İki kardeş bir kayık kiralamış ve balık avına çıkmıştı. Bir süre kürek çekerek açıldılar, sonra da oltalarını denize atarak beklemeye başladılar. Aradan yarım saat geçmişti ki, kayık balıklarla dolmuştu. Bu durum üzerine ağabey, kardeşine döndü "Ahmet" dedi. "Buraya bir işaret koy da yarın burayı bulmamız kolay olsun."

Akşama doğru kıyıya döndüler. Karaya çıkarlarken Mehmet kardeşinden işaret koyup koymadığını öğrenmek istedi.

Ahmet yanıt verdi:

"İşareti koydum" dedi. "Sandalın ucuna tebeşirle bir çarpı işareti yaptım."

Bu yanıtı duyan ağabey çok sinirlendi ve bağırmağa başladı:

"Hiç böyle işaret koyulur mu?" dedi. "Yarın aynı sandalı kiralayabilecek miyiz bakalım?..." •

Tıklama

G eçenlerde bir film izledim. İncelazca adı "Click", yani bizim dilde "Tıklama". Adam Sandner başroldeydi. Yaşamında hep standart Amerikalı'yı oynamış bu "Adam"ın filmlerine genellikle gizli bir alt konu saklanır. İzleyicisine göre ortaya ya çıkar, ya çıkmaz. Çıkarsa ortalığı darmaduman eder, neye uğradığınızı şaşırır. "Hoş ve boş" bir salon komedisi biçiminde başlayan ve uzun süre böyle devam eden bu film de bana aynı oyunu oy-

nayıverdi. Bittiğinde suçluluk kompleksinden başım ağrıyordu.

Konu basitti. Yaşamın hızı içinde kendini bir çalışma makinesine çeviren bir "Adam", eşinin

ve çocuklarının isteklerine zaman ayıramadığı gibi, onların isteklerini haksız bularak günde 48 saat çalışmaya çalışmaktadır. Bu arada her evi kuşatan uzaktan kumanda aygıtları onun da canına tak ettirdiklerinden, herşeyi denetleyebilen birinin peşine düşer. Yorgunluktan harap ve bitap bir durumda girdiği bir mağazada

Ali Murat Erkokmaz ve "Çocukları"

iki dakikalığına kendini bir yatağa atar ve o sırada gözüne üzerinde “Ötesi” yazılı bir kapı ilişir. Gिरer ve aradığını bulur. İlginç kılıklı bir tezgahtar ona herşeyi; ama herşeyi denetleyebilen bir uzaktan kumanda armağan eder.

“Adam” kısa süre içinde bu aletin insan yaşamını da denetleyebildiğinin ayırına varır. Kavgaları hızla ileri sararak, bö-

zel olan; ama zorunlulukla atlanan bölümlerin de onun yaşamından çıkmasına neden olur. “Adam” hızla yaşlanır. Arada babasının ölümünden, kendi boşanmasına değin herşeyi atlayıp geçmiştir. Kısacası yaşamı kırıpıla kırıpıla kuşa dönmüştür. Filmin devamını anlatmak etik olmayacağından ve verdiğim zarardan ötürü yapımcılardan özür dileyerek yaşamın değerini anlamak isteyen herkese bu filmi öneririm. (“Şiddetle öneririm” diyecektim; ancak ben şiddete karşı bir insanım...)

Geriye dönüp kendi yaşamımı projeksiyon makinesine taktığımda bıkmadan, usanmadan aynı hatalara düştümü dehşetle görmekteyim. Çılgın bir koşu içinde, asansöre yönelirken beğenmediğim merdivenin her bir basamağında neler kaçırdığının hiçbir zaman bilincinde olamadım. İyi ya da kötü, yaşam bir

lüm atlayarak yaşamaya başlar. Artık trafikte beklemek yerine, o zamanları hızla geçerek serbest yola çıkmayı, uzun çalışmalarını paslayarak sonuç gününe ilerlemeyi yeğler. Ama ne yazık ki, bu alet onun tercihlerini öğrenir ve “Adam” ne zaman sıkışık trafiğe çıksa, onu hemen biraz sonraya, trafiğin açık olduğu ana taşır. Başta eğlenceli görünen bu yöntem, arada, yaşanması gereken ve gü-

“yaşananlar” zinciridir. İnsanı insan yapan da yine o yaşanan iyi ve kötülerdir. Bunun ayırına vardığımda artık kırklı yaşlara gelmişim. Gençlik heyecanları beni yaşam otoyoluna sürüklerken altımda hep hızlı bir araç vardı. Yürümek bana göre değildi sanki...

Güney’e giderken yiyeceklerimizi yanımıza alır, bastırırız gaz... Ne kadar erken varırsak sanki o kadar iyiydi. Deli gibi araba

polis sireninde akıl Bodrum, Marmaris sularında bastır gitsin.

Çocuklarım büyürken de ben çalışıyordum. Oysa onların zamanlarından da hırsızlama yaparak çocukluğumu bir daha, bir daha yaşayabilirdim. Onların duyguları benimkileri yontabilir, zenginleştirebilirdi. Gerçi kendime çok da haksızlık etmeyeyim, onlarla çok zaman geçirdim, birlikte karton oyuncaklar ürettik, eğlendik; ama benim bencilliğim sanki

sürerken yolda ıskaladığımız onlarca güzelliğin ayırında bile olmazdık. Güney’e gitmekse, yöntem bu olmalıydı sanki. Oysa her bir köşeye gizlenmiş onlarca, yüzlerce duruş noktası vardı ve bunları göremiyordum. Küçük kır lokantaları, kuzular, inanılmaz manzaralar, tanışılması gereken yaşlı, tonton köylüler, bahçelerden uzanan domatesler... Ayak pedalda, göz yolda, kulak

tüm zamanlarımın onlarla geçmesi gerekiyormuşcasına yoğun...

Okul dönemlerimiz, neredeyse boşa geçen zamanlar... Dört duvar bir odada, bizden çok çok yaşlı birinin söylediklerini ezberlemeye çalıştığımız, tek yönlü veri akışıyla donanmış robot zamanlarımız... Konuşmak yok, sola sağa bakmak yok, alternatif ya da sivri

fikirler üretmek yok. En önemli gülme yok. Ciddi olmak koşul... Dinle, not al, ezberle ve sana sorulduğunda aynılarını tekrar edebilir.

Edebil ki seni adamdan say-sınlar yoksa hepsini bir daha yuttururlar sana, ta ki sen onların tam istedikleri gibi bir robot olana değin. Yoksa iskartaya çıkarırsın. Toplum seni aş-ğalar. Okuldan ayrılmak zorunda

çük çöreklerle ailece kıkırdamak varken tüm bireyler kendilerine düşen görevleri yapabilmek için yaşamın pencerelerini kapatıp kli-mayı çalıştırarak taze hava, serin oksijen aldıklarını sanıyorlar.

Odamın penceresinden sırasıyla ağaç tepeleri, Moda İskelesi, yelkenlerle bezenmiş Moda Koyu, Fenerbahçe burnu, adalar ve ma-vi bir gökyüzü üzerinde uyuyan yumak yumak, beyaz beyaz bu-

kalan, bugün yaşamları alt üst olmuş Bill Gates, Steven Spielberg gibi biri olursun.

Oysa öğretmenlerin tıkladıkları yaşam seninki... O odalara tıklıldığına kimbilir neler kaçırıyorsun yaşama ilişkin. Ne Katmandu rahipleri var gördüğün ne de yavru-layan geyikler... Uzay mekiği yerine sırana ve sandalyene bakmak-la yetinmek varken senin neyine o odanın dışında akıp giden dün-ya... Evde annenin hazırladığı kü-

lutlar görünmekte... Bir takvim yaprağından fırlamışçasına insanı büyüleyen bu manzaraya karşın yüzüm bilgişler ekranında, ellerim tuşların üzerinde aklım bu yazıda... Kimbilir neler kaçırıyorum camdan dışarı bakmamakla...

Çoğu zaman defterimizi kağıdımızı kapıp soluğu Kemal'in Yeri'nde alıyoruz. Eşim Deniz'in inanılmaz bir uyum gücü, genç yaşına karşın yaşamına nasıl bakması gerektiğini bilen büyümüş de küçül-

müş bir aklı var. Kemal'in Yeri, Moda'nın en keyifli köşelerinden biri. Yemyeşil çitlembik ağaçlarının altında, serçeler avcunuzdaki simit kırıntılarını pıtır pıtır kaçırırlarken çalışmak, yalnızca iş yapmak anlamına gelmiyor. Ruhunuz zenginleşiyor. Denizden gelen pat pat sesleri, bir balıkçı sandalının resme kattığı ayrı bir güzelliği size duyuruyor. Yaşam orada, size bakıyor. Tek yapmanız gereken duyularınızı oraya yöneltmeniz...

bile yaşamını doya doya, ileri geri sararak yaşayamamıştır.

Yanılmıyorsam Yahya Kemal Beyatlı'nın "İnsan alemde hayal ettiği müddetçe yaşar" diye bir sözü var. Kulağa çok hoş ve doğru gelen bir tonu var bu sözün. Ama biraz düşündüğünüzde, biraz eksik olduğunu görebilirsiniz. Hayal etmenin yetmemesi, sanallıktan gerçekliğe dönüşmesi daha doğru değil mi? Okyanus dalgalarını yaşamamış bi-

Yaşam çok; ama çok çabuk geçip gidiyor. Atatürk'ümüz resimlerinde bana ne kadar yaşlı görünürdü. Onlarca savaşı kazanıp, Türkiye'yi bu durumuna getirebilmek için önünde bir yığın zaman vardı gibi gelirdi. Oysa ne kadar geçmiş meğerse. Ve ne kadar az zamanda ne kadar büyük işler başarabilmiş. Ve tüm bu işleri yaparken kimbilir neler kaçırmış.

Yaşam insana bir takım roller yüklüyor ve bu yüzden de görüş açınızı kısıtlıyor. Mustafa Kemal'in de gerek savaş meydanlarında koştururken, gerek mecliste çalışırken, çevresinde akıp giden trilyonlarca güzellikten yoksun kaldığı kuşkusuz. Arada bir dinlenme adı altında kendine ayırmaya çalıştığı küçük zaman dilimleri eminim sık sık "Paşam, bir sorun var" diye bölünüp gitmiştir. O büyük insan

rinin onları düşleyerek algılayabilmesi olanaklı mı acaba?

Birkaç gün önce Bodrum'da kaldığımız otelin hemen yanbaşındaki bir arsada bir at gördük. Kahverengi bir araba atı... Ön ayakları birbirine bağlanmış öylece duruyor. Biraz dikkat edince yerde mini mini bir tay olduğunu gördük. O gün doğmuş. Ayağa kalkmaya çalıştı, dizleri tutmadı ve devrildi.

Tekrar kalktı, dengesiz bir biçimde titreye titreye annesine sokuldu, meme emmeye çalıştı. Bu sahneyi ne kadar düşleyebilirsiniz? Yaşamadan, koklamadan, elinizi sürmeden, çevreyi duymusamadan yeni doğmuş bir tayın ayağa kalkma çabalarını ne kadar duymusayabilirsiniz ki?

Tabii, “İyi dersin”, “Hoş dersin” dersiniz de “Nasıl olabilecek bu güzelikleri kaçırmamak?” diye soracaksınız. Ben de size tipik bir politikacı edasıyla “Güzel bir soru” deyip başka sorularla harmanlayıp yanıt vermemeye çalışacağım. Yok, şaka, şaka, kesinlikle öyle yapmayacağım.

Ben dahil kimsenin bu yanıtı tam olarak bilmediğini düşünüyorum. Ne var ki, bilmemek çözüm üretebilmek için bahane değildir. İşte size kendi çözümümü aktarıyorum.

Bu dans, karşınızda bir ayna varmış gibi kendinize bakarak bir soru sormakla başlar. Bu soru “Ben ne istiyorum?”dur. Çok zor bir sorudur ve altın puan değerindedir. Buna yanıt aramayanlar ya da bu soruyu düşünmeyenleri kurt kapar.

Yaşam boğuntusu gibi görünen bu hain ve virütik kurt, kaptıklarının yaşamlarını dilediği gibi yönlendirmeye başlar. Denetimi kaybeden zavalılar, organizmik yaşamlarını sürdürebilmeyi “yaşamak” sanarak zamanlarını doldurup efendi efendi toprak altına girerler. Bu nedenle bu soru çok; ama çok önemlidir.

Sorunun yanıtı sizin başlangıç noktanızdır.

Her gün değişebilir, bu nedenle de korkmaya gerek yoktur. İki temel katmana gereksinimi vardır: “Merak etmek” ve “çaba harcamak”. Bu ikisi olmadan ileri gitmek olanaksızdır. Merak etmek, bir arabanın gaz pedalı, direksiyon gibi denetim gereçlerine benzer. Sizin hareketlerinizi denetler. Ama çaba harcamak aracın benzinidir, yakıtıdır ve bu olmadan istediğiniz kadar direksiyon çevirin, hiçbir yere varamazsınız. Hayat aracı ne iterek vurdurulabilir, ne de ite ite bir yere varılabilir. Çaba koşuldur.

Bu katmanlar da sağlanınca, yaşam size kapılarını açacaktır. İnsan, mutlu olduğu ortamlarda yaşamıyorsa, hiç yaşamamış sayılacağı varsayımından hareketle, ilk soru olan “Ben ne istiyorum?”un yanıtı sizi mutluluk tabelalarına yönlendi-

recektir. Oradaki seçeneklerin yarlarında “olanak”, “beceri”, “zaman değerlendirme”, “bilgi” gibi kutucuklar içeren formlar vardır. İşte, bu formları dürüst bir biçimde doldurabilirseniz, yaşadınız. Tüm yapacağımız o kutucuklara tıklamak. Evet yalnızca tıklamak.

Yaşamınızı sizin kutucuklarınıza tıklayarak daraltan tüm yaşam canavarlarına karşın kendi kutucuklarınızı kendiniz tıklayın. Kendi yönlendirmenizi kendiniz yapın. Okuldan aşka, iş dünyasından hükümet seçimlerine değin herşey sizin bir tükünüze bakıyor. Kaçırdıklarınız ve kaçıracağınız güzellikler, çağırduğunuz ve tutsağı olduğunuz ejderhalar hepsi bu tıklarla gelip gidiyorlar.

Yalnızca bireyler mi? Toplumlar da aynı tıklamalarla yaşayabilecekleri güzelliklere karşın kan emen canavarların tutsağı olmu-

yorlar mı? Bilime inanan liderler, savaşa inanan cahillere birkaç tık farkıyla yenik düşüyorlar mı? O savaşlarda ölen gencecik insanlar, toplumsal tıklamaların tutsağı değiller mi?

Tıklamak yaşamımıza bilgilerle daha da yakından girdi. İnternette tutun da en küçük yazı yazmaya kalksak birkaç tıkla halletmiyormuyuz işimizi? Tıklamak yönlendirmek değil de nedir? Şimdi “A” yazmak istiyorum, o halde “A” tuşuna tıklamalıyım. Şimdi de “B”. Ya şimdi? Bir film izlemek istiyorum O da birkaç tıkla halloluyor.

Bilgişlerdeki tıklamakla yaşam içinde tıklamak arasında ne fark var? Belki de tek somut fark, bilgişlerde en azından bilinçli olarak tıklıyoruz.

Neden yaşamımızda da bilinçli bir biçimde tıklamayalım?•

AliMuratErkorkmaz@butundunya.com.tr

Falci geleceğini öğrenmek amacıyla kendisine gelen genç adama yorumlarını yapıyordu:

“Gördüğüme ve anladığıma göre...” dedi. “Siz kırk yaşına değin zengin bir kişi olamayacaksınız.”

Genç adam bu yorumla büyük bir düş kırıklığına uğradı; ama hiç sesini çıkarmadı. Kırk yaşından sonra ne olacağını da merak ediyordu çünkü:

“Peki sonra ne olacak?” diye sordu. “Kırk yaşından sonra zengin olabilecek miyim?”

Falci umutsuzca kafasını salladı ve sözlerini şöyle sürdürdü: “Üzülme” dedi. “Kırk yaşından sonra bu yaşantınıza alışmış olacaksınız.”•

Öğretmen sınıfta “Demirle bakır açıkta kalırsa oksitlenir ve paslanır” dedi. “Peki şimdi siz söyleyin, altınla gümüş açıkta kalırsa ne olur?”

Öğretmenin bu sorusuna öğrenciler hep bir ağızdan yanıt verdiler: “Çalınır, öğretmenim...”•

Üniversitede okurken, bir yılbaşı gece-sini teyzemlerle birlikte geçirmiştım. Masadaki herkese, yaşamda en çok ne istediği sorulmuştu. “Son moda marka bir blucin” demiştım. Benden başka hiç kimsenin bu tür bir isteği olmamıştı ve ben çok şaşırmıştım.

Okuldan sonra harika bir adamla evlendim, yaratıcı bir iş yaşantım oldu ve dünya güzeli bir kız dünyaya getirdim. Yeni yıla doğru eşim aniden hastalandı, başlarda grip olduğunu sandık. Yüksek ateşi, bulantısı vardı, kusuyordu, soğuktan ya da sıcaktan titreme nöbetleri geçiriyor, kasları ağrıyordu. Onu yatağa yatırıp, tıbbi öğütlere kulak verdim. Herkesin dediği, onun da birçok insan gibi grip salgınına yakalanmış olduğu ve bol bol sıvı içerse kısa süre içinde iyileşeceğiydi.

Tam beş gün boyunca, ona elimden geldiğince iyi bakmaya çalıştım. Yatakta bile oturamayacak denli zayıftı ve yediği herşeyi çıkarıyordu, ona kaşık kaşık içirdiğim çorbayı bile... Bir anda ter içinde kalıyordu ve üzerindeki nemli pijamalarını ve çarşafları değiştiriyordum. Yarım saat sonra soğuktan titremeye başlayınca, üzerini kalın battaniyelerle örtmek zorunda kalıyordum.

Onu zorla doktora götürmek dışında –bunu yapmam gerekirdi biliyorum– herşeyi yapmıştım; ama eşim doktora gitmeyi kesinlikle reddediyordu. İçin için korkmaya başlamıştım; onu hiç bu denli hasta görmemişim. Bu ne olduğunu bilmediğimiz hastalığın, üç yaşındaki kı-

zım ve bana bulaşacağından korkuyordum. Beş aylık hamileydim ve böylesine ağır bir hastalığı kaldıramayacağımı biliyordum. Elimde sürekli, çamaşır suyu dolu bir leğenle geziyor ve eşimin elini sürdüğü herşeyi siliyordum, kapı kollarını, telefonu... Ve zorunlu bir karantina uyguluyordum: Kızımı babasının odasına sokmuyordum ve geceleri kızımın odasında uyuyordum.

Yılbaşında kız kardeşimin evine davetiydik. Babamla annem, bizlerle birlikte olabilmek için, kilometrelerce uzaktan gelmişlerdi. Kız kardeşim bu kadar çok insanı ağırlamak için günlerce uğraşmış olmalıydı ve gitmeyecek, bu daveti berbat etmek istemiyordum. Kendimi suçlu duyumsayarak, eşimi tek başına hasta yatağında bırakmıştım, tabii sürekli sıvı alması gerektiğini sıkı sıkı öğütledikten sonra...

Ertesi sabah, kaçırdığı akşamı ona anlatmak için yanına oturdum. Konuşmasında gariplikler olduğunu sezdim, eşim sanrı görmeye başlamıştı. Günlerdir bastırma çalıştığım korkum, bir anda su üstüne çıktı: Ölmesinden korkuyordum. Çılgınlar gibi, acil serviste çalışan bir doktor arkadaşımı aradım.

Arkadaşım eve geldiğinde, eşime baktı ve bana, “Kaç gündür rengi bu denli sarı?” diye sordu.

“Sarı mı?” O ana değin ayırđına varmamıştım. Oysa rengi kesinlikle bir “post-it” denli sarıydı. Sarı, “Sarılık” demekti, “Hepatit” yani, belki de karaciğerin iflasi...

Doğrudan acil servise geldik. Sonraki 12 saat içerisinde, durumu, kötöden ağıra geçti. Yaşamsal organları, birer birer iflas ediyordu. Tansiyonu aşırı düşük, nabızı ise korkunç yüksekti.

Akşama doğru her daldan bir uzman, eşimin yatağının başında toplanmışlardı, neredeyse her organ için farklı bir uzman: Kalp, akciğer, böbrek, kan. Bana nazikçe, hastalığın nasıl başladığını ve geliştiğini sordular, 44 yaşında sağlıklı ve güçlü bir adamın neden aniden hastalandığını bulmak için ipuçları arar gibiydiler.

Bu zeki uzmanların bakışlarından, eşimin organlarındaki bu çöküşün nedenini anlayamadıklarını sezinliyordum. İçimdeki panik yükseliyordu, ya onu kurtarmayı başaramazlarsa?

Koridora çıktığımızda, dahiliye uzmanı yanıma gelip, benimle konuşmaya başladı. Anlayış dolu bakışlarını karnıma çevirmişti. Eve gidip uyumam gerekiyordu.

Evimiz karanlık ve boştu. Kız kardeşim, kızımı gece kalması için evine almıştı. Kendimi korkunç derecede yalnız duyumsayarak, kızımın yatağına kıvrıldım ve pelüş maymununa sıkıca sarıldım. Çok huzursuz uyudum, saat başı uyanıp hastaneyi aradım.

Tan ağardıktan kısa bir süre sonra giyinip, bitkin bir durumda hastaneye gittim, yanıma yatağının yanına koymak üzere kızımızın çerçevesi bir fotoğrafını almıştım. Eşim, kızının o ışık saçan gülümsemesini görmekten ölemezdi!

Beynimde Çiçeklerin Açtığı Gece

•Katherine Gregor -
Reader's Digest•

O gün, yavaşça yeniden yaşama dönmeye başladı. Bir hafta hastanede kaldıktan sonra, toparlanması için de bir ay boyunca evde dinlenmesi gerekti. Hastalığının nedeninin, bir dizi testin sonucunda, hayvanlardan bulaşan bir bakteri olduğu anlaşıldı. Leptospirosis, idrar yoluyla ya da bakterinin bulaştığı toprak ya da suyla temastan bulaşabilirmiş; ama ender görülen bir hastalık-mış. Bakterinin nasıl bulaştığını hâlâ bilmiyoruz.

Bir ay sonra, eşim işe döndü. Tümüyle iyileşmişti, hastalığı onda hiçbir hasar bırakmamıştı ve görünüşte yaşamımız ve aile hayatımız eski durumuna dönmüştü; ama böyle bir kriz atlatmak bizi değiştirmişti, özellikle de beni...

Onun ölebileceğinden korkarak uyuyamadığım o gece, bana bu ilişkiye ne denli derinden bağlı olduğumu göstermişti. Onüç yıl boyunca eşimi kaybedeceğimi bir an bile düşünmeden rahatça yaşamıştım, oysa aniden bana verilmiş olan bu ar-

mağanın elimden alınabileceği korkusuna kapılmıştım.

Geçen yılbaşında, eşimin geçirdiği ölüm tehlikesi hâlâ aklımızdan silinmemişti. Bu yıl her zaman olduğu gibi, tüm aile biraraya geldik. Kocaman masanın çevresinde, tam 26 kişiydik. Yeni bir gelenek başlattım. Herkese, üzerlerine yeni yılda en çok neyi istediklerini yazmalarını istediğim birer renkli kağıt dağıttım. Sonra da mum ışıklı masamızın çevresinde oturup, kağıtlarda yazılanları yüksek sesle okuduk. Sıra bana geldiğinde, bu kez blucinler hakkında konuşmadım.

Gece yarısı uykumdan uyanıp, eşime dokunabiliyorum. Şarkı söyleyip, bir yandan da kızımızı kucağına almış dans ederken ona gülümseyebiliyorum. Bebeğimizin sarı bukleleriyle oynayabiliyor ve yüreğim sızlamadan, onun tıpkı babasına benzediğini düşünebiliyorum. Ve yüreğimde sonsuz bir sevinç duyuyorum...

Çünkü artık sağlığın, mutluluğun değerini öğrendim. •

Çeviri: Aylin Yengin

İki arkadaş, bir balığın cinsiyetinin nasıl ayırt edileceği üzerine uzun uzun tartışmalarına karşın bir sonuca varamadılar. Sonunda gidip bir balıkçıya sormaya karar verdiler.

Balıkçı "Ben de bilmiyorum" dedi "Ama şu karşığı konağın aşçısına gidip bir sorun, o size yardım edebilir; çünkü benden sık sık balık satın alır."

Aşçı da bu soruya yanıt veremeyince "Durun" dedi. "Gidip bizim paşaya bir danışayım..."

Konağın hizmetçisi içeriden seslenerek, "Neden paşaya soracaksınız ki..." dedi. "Paşanın bu konuda bir uzmanlığı mı var?"

Aşçı, temizlediği balıkları bir tavaya dizerken hizmetçiye yanıt verdi.

"Bence de bilmez ama..." dedi. "Onun dediği dediktir." •

En son ne zaman sevdiğinizize "İyi ki varsın, seni çok seviyorum!" dediniz? Lütfen, listeyi hazırlayıp "Yarın ararım" demeyin; çünkü yarına ertelediğiniz bir şeyi, daha ertesi güne de erteleyebilirsiniz rahatlıkla... "Doğru zamanda ararım" ya da "Doğru zamanda söylerim" diye de düşünmeyin. Tek doğru zaman var: Şimdi!

İyi ki Varsın, Seni Seviyorum!

A kşam bilgisayarımı açıp gelen iletileri okumaya başladım. Posta kutusundaki iletilerin çoğu dostlarımın paylaşmak istedikleri güzel yazılar, sunumlar, resimlerdi. İçtenlikle yazılmış birkaç okur iletisini daha sonra yanıtlamak için ayrı bir dosyaya koydum. Sırada yine bir dostumun gönderdiği, yüzümde gülcükler oluşmasına neden olan, gündeme uygun bir fıkra vardı. Dudağlarımdaki gülümseme izleri kaybolmadan sıradaki iletini tıkladım.

Gönderen ad hiç yabancı gelmiyordu, biraz düşününce aylar önce, hatta belki de bir yıl önce bana yazan bir okurum olduğunu anımsadım. Dikkatle bakınca iletinin yalnız-

ca bana değil, hiç tanımadığım başka adlara da gönderildiğini gördüm. "Dostları ile paylaşmak istediği güzel bir sunum ya da yazı olmalı" diye düşünerek iletini açtığımda hiç beklemediğim, sessiz bir çığlıkla karşılaştım.

Okuduğum satırlar bir tokat gibi yüzüme çarptı ve beni derinden sarstı.

İletide "Neredesiniz, hiç sesiniz çıkmıyor, tamam size 'Mektup yazın' demiyorum, eskiden ne güzel mektup yazılırdı; ama teknoloji mektubu ezip geçti. Bir teselli buldum mektubun ölümünden sonra, 'Mektup geç geliyordu, insanlar postaneye gitmeye eriniyordu, hiç değilse bilgisayarda oturdukları yerde bir şeyler yazıp birbirlerini mutlu ederler' dedim; ama

Yaşamdan Yansımalar

**Nuray
Bartoschek**

ner'de? Her gün büyük bir merakla posta kutumu açıyorum 'Bugün birisi mutlaka mail atmıştır' diye; ama içinde yalnızca 'Merhaba' yazan bir ileti bile yok. Sanırım artık kimse kimseyi özlemiyor; ama şu nu bilin ben hepimizi özleyorum.

“Unutmayın konuşmak, görüşmek ayrı; ama içinde duygularınızın bulunduğu iletiler almak daha ayrı, hepimizi seviyorum. Postayla, mektuptan vazgeçtim ileti bekleyen arkadaşınız, yeğeniniz, kuzeniniz Ezgi'yi yazıyordu.

İletiyi bir kez daha okuduktan sonra yanıtlanacak okur iletileri dosyasına koymadım. Nedenine gelince, bu ileti benim için bir dakika daha ertelenemeyecek denli acil yanıtlanması gereken, öncelikli bir iletiydi. Ezgi'nin iletisini tekrar tekrar okudum ve düşündüm.

Böyle bir yalnızlığın içinde kaybolan insanların sayısının hiç de azımsanmayacak ölçüde olduğuna inanıyorum. Ezgi'nin iletisi aslında kalabalık bir yalnızlığın çığlığıydı.

Yoğun yaşam tempomuz içerisinde, yanibaşımızdaki en sevdiğimiz insanları bile görmeden, duymadan yaşadığımızın ayırına varmak gerçekten üzücü... Ezgi, iletisinde "Unutmayın konuşmak, görüşmek ayrı; ama içinde duygularınızın bulunduğu iletiler almak daha ayrı, hepimizi seviyorum" diyor. Konunun özü bu tümcede gizliydi. Birbirimizle görüşemememiz ya da konuşmamamız değil sorun. Asıl sorun duygularımı-

zı yeterince paylaşamamak... Daha dün akşam birlikte gülemek yemek yediğiniz bir dostunuzun ertesi gün yaşamına son verme girişiminde bulunduğunu duyduğunuz an gerçek tüm acımasızlığıyla çarpıyor yüzünüze. En son ne zaman görüştüğünüz değil önemli olan, en son ne zaman gerçek anlamda dinlediniz, iç dünyasına girebilmek için çaba gösterdiniz, onu anlamaya çalıştınız, hatta bırakın ayrıntılarda kaybolmayı, en basiti ve en önemlisi en son ne zaman elinizi dostunuzun omzuna koyarak "İyi ki varsın, seni seviyorum" dediniz?

Kimi zaman yazılı ve görsel iletişim araçlarında okuyor, izliyoruz. Yaşamına son veren gencin ailesi sonsuz bir acı içinde "Aslında herşeye sahipti, onun için elimizden gelenin en iyisini yapmaya çabaladık, hiçbir zaman, hiçbir şeyden sitem etmezdi, mutlu bir çocuktuk, neden böyle bir şey yaptı anlayamıyoruz" diye acı içinde kıvraniyor, "Neden?" sorusuna yanıt bulmaya çalışıyorlar.

Bakıyorsunuz anne, baba çok iyi eğitilmiş, sosyal olanakları oldukça iyi bir aile. Belli ki çocuklarını en iyi okullarda okutmak, mutlu etmek için ellerinden geleni yapmışlar...mı acaba? Maddi anlamda tüm gereksinimleri karşılanmış olabilir; ama çocuklarının iç dünyasında oluşan kasırganın şiddetinden haberleri bile olmamış.

Sabahları evden çıkarken aceleyle yanağa kondukları öpücükler "Akşama görüşürüz!"ler ya da "Elbette o istediğin ayakkabı-

yı alabilirsin"ler yeterli mi sevgimizi ifade etmek için...

Duyguların paylaşımı ertelendikçe belli ki yaşamın can damarında, bir yerlerde bir tıkanıklık oluşuyor zamanla...

Ben kendi listeme bakıyorum usulca ve birden paniğe kapılıyorum. Çok sevdiğim; ama uzun zamandır aramayı, yazmayı ertelediğim dostlarımla listesi her geçen gün uzamakta...

Ezgi'nin iletisini okuduğum akşam bilgisayarın başına otururken kimseye iki satır yazacak zamanım olmadığını düşünüyordum. Niyetim hızlıca gelen iletileri okumak ve bilgisayarı kapatmaktı.

Ama sevgili Ezgi içtenlikle yazdığı iletisiyle beni öylesine sarstı ki, derin bir uykudan uyandırdı. O akşam ilk iletiyi Ezgi'ye yazdım ve zaman zaman kendisine yazacağıma söz verdim.

Sonra sırayla uzun zamandır arayamadığım dostlarıma telefon ettim, dostluklarının benim için ne denli önemli olduğunu, kendilerini ne denli özlediğimi, yaşantımızın yoğun olmasının duygularımızı paylaşmamıza engel olmasını gerektiğini dile getirdim.

Akşam yemeğinden sonra televizyonu ve bilgisayarı kapatıp eşime ve kızıma "Haydi birlikte oyun oynamaya ne dersiniz?" dedim. Kızımın uyku saatine dek hep birlikte güldük, oyunlar oynadık. Kızımı yatağına yatırıp yanağına "iyi geceler" öpücüğünü kondururken kızım kollarını sıkı sıkı boynuma doladı ve "Anneciğim, iyi ki varsın, seni çok seviyorum!" dedi.

O gece son zamanların en huzurlu uykusunu uyudum.

Şimdi sıra sizde... Kendinizi savunmak için gerekçeler sıralamadan dürüstçe bir bakın bakalım sizin listeniz ne denli uzun?

En son ne zaman sevdiğinizle "İyi ki varsın, seni çok seviyorum!" dediniz?

Lütfen, listeyi hazırlayıp "Yarın ararım" demeyin; çünkü yarına ertelediğiniz bir şeyi, daha ertesi güne de erteleyebilirsiniz rahatlıkla... "Doğru zamanda ararım" ya da "Doğru zamanda söylerim" diye de düşünmeyin.

Tek doğru zaman var: Şimdi!

Az önce büyük bir tartışma yaşamış olabilirsiniz sevdiğiniz kişiyle, bu sevdiğiniz söylemenize engel değil, hatta bundan daha doğru zaman olamaz. Bugün, hatta hemen şimdi yanınızda duran eşinize, dostunuza, çocuğunuza, sevgilinize sarılın ve "İyi ki varsın, seni seviyorum!" deyin ve onların şaşkın; ama mutlu bakışlarının tadını çıkarın.

O nların anlatmasını beklemeyin, siz kendi coşkularınızı, heyecanlarınızı, endişelerinizi, mutluluğunuzu, mutsuzluğunuzu sevdiğinizle paylaşın ve deneyimlerinizi bana da yazın.

"Sevgi paylaşmaktır" sözünün gerçekliğine hep birlikte tanık olalım. Bu arada yazdığı içten satırlarla hepimizi derin bir uykudan uyandıran Ezgi'ye buradan tekrar teşekkür ediyorum. Ezgi'ciğim, iyi ki varsın, seni seviyorum!•

NurayBartoschek@butundunya.com.tr

Yaz mevsiminin ortalarında olduğumuz bugünlerde bir adı da “Barbekü” olan mangal yakma “operasyonu”na özellikle tatil yörelerinde sıklıkla rastlanmaktadır. Okurumuz Yılmaz K. Kazancı bir mangal yakma “operasyonu”nunda, bir erkeğin “çekmek zorunda olduğu” olaylar dizisini ayrıntılı biçimde şöyle sıralamaktadır:

- Erkek mangalı ve mangal kömürünü çıkartır, ateşi yakar.
- Kadın ızgarayı temizler.
- Kadın bakkala gider.
- Kadın kasaba gider.
- Kadın fırına gider.
- Kadın salatayı ve sebzeleri hazırlar.
- Kadın pişirilecek etleri hazırlar.
- Kadın, etleri bir tepsi üzerine, gerekli malzemeler, baharatlar, vs. ile dizer.
- Kadın temiz ızgarayı ve hazırladığı tepsiyi, mangalın başında elinde içeceğiyle dikilen adama getirir.
- Adam etleri ızgaranın üzerine yerleştirir.

Mangal Yakma “Operasyonu”

Yılmaz K. Kazancı -
Bütün Dünya•

- Kadın içeri geçip, masayı hazırlar.
 - Kadın sebzelerin pişmesini denetler.
 - Kadın tatlıyı hazırlar.
 - Kadın tekrar dışarı çıkar ve eşine etin yanmakta olduğunu haber verir.
- Adam çok pişmiş eti ızgaradan alır ve kadına verir.
 - Kadın tabakları çıkartır, masaya dizer.
 - Adam içecekleri bardaklara doldurur.
 - Kadın masayı toplar, kahve hazırlamaya gider.
 - Kadın kahve ve tatlı ikram eder.
 - Yemekten sonra, kadın masayı toplar.

- Kadın gider bulaşıkları yıkar, mutfağı toplarlar.
- Adam mangalı olduğu yerde bırakır; çünkü içinde hâlâ yanan kömürler vardır.
- Adam eşine bugün mutfak işi yapmamaktan dolayı mutlu olup olmadığını sorar.
- Adam eşinin şaşkın bakışları karşısında, kadınları mutlu etmenin olanaksız olduğu kararına varır. •

Yirmi yıl önce geçimimi taksicilik yaparak kazanıyordum. Bir keresinde, saat sabaha karşı 02:30’da bir yolcu aldım; adrese vardığımda, giriş katındaki bir pencerede görülen tek ışığın dışında tüm bina kapkaranlıktı. Bu koşullar altında, çoğu taksi şoförü bir iki kez korna çalar, bir dakika bekler, sonra çeker giderdi. Fakat ben, taşıma aracı olarak yalnızca taksiye bağlı pek çok insanla karşılaşmıştım.

Eğer çevrede tehlike kokusu yoksa, her zaman kapıya giderdim. “Bu yolcu belki de benim yardımına gereksinim duyacak biridir” diye düşünürdüm kendi kendime. Onun için kapıya gittim ve çaldım, “Bir dakika” diye yanıt verdi zayıf, yaşlıca bir ses. Yerde bir şeyin sürükleyerek çekildiğini duyabiliyordum.

Uzun bir aradan sonra, kapı açıldı. Önümde 80’li yaşlarda, ufak tefek bir hanım duruyordu. Sanki 1940’ların filmlerinden çıkmışçasına, emprime

Bir Taksi Yolculuğu

•İnternet Yayını -
Bütün Dünya•

bir elbise giymişti ve başına da ön tarafına tül tutturulmuş yuvarlak bir şapka takmıştı. Yanında küçük, plastikten bir valiz vardı. Daire sanki içinde yıllardır hiç yaşanmamış gibi bir görünüme sahipti. Tüm eşyalar çarşaflarla örtülüydü. Duvarlarda saat, süs eşyası ya da tezgahın üzerinde kap kaçak yoktu. Köşede, içi fotoğraf ve cam bardaklarla doldurulmuş bir karton kutu duruyordu.

“Çantamı arabaya dek taşırsınız?” dedi. Valizi arabaya götürdüm, sonra kadına yardım etmek üzere döndüm. Koluma girdi ve yavaşça arabaya yürüdük. Nezaketimden ötürü teşekkür edip duruyordu. “Bir şey değil” dedim ona. “Ben yalnızca anneme nasıl davranılmasını istiyorsam yolcularıma o biçimde davranmaya çabalıyorum.”

“Ah, ne kadar iyi bir çocuksun sen” dedi. Arabaya bindiğimizde, bana adresi verdi, sonra, “Kentin içinden gitmemiz olanaklı mı?” diye sordu.

“O yol kestirme değil” diye yanıt verdim hemen. “Benim için fark etmez” dedi. “Acelemin yok. Güçsüzler yurduna gidiyorum.”

Dikiz aynasından baktım. Gözleri parlıyordu. “Ailemden kimse kalmadı” diye sözünü sürdürdü.

“Doktor çok fazla zamanım kalmadığını söylüyor.”

Yavaşça uzanıp taksimetreyi kapattım. “Hangi yoldan gitmemi istersiniz?” diye sordum.

Ondan sonraki iki saat boyunca kentte dolaştık. Bana bir zamanlar çalıştığı binayı gösterdi. Yeni evlendiklerinde eşiyile birlikte oturdukları mahallede gezindik. Arabayı, genç kızlığında dansa gittiği bir zamanlar balo salonu olan mobilya ambarının önünde durdurmamı istedi. Arada bir belirli bir binanın ya da bir köşenin önünden geçerken yavaşlamamı rica edip, gözlerini karanlığa içine dikerek, hiçbir şey söylemeden öylece oturup baktı.

Güneşin ilk ışıkları ufukta belirilmeye başlamıştı ki, aniden “Yoruldum, gidelim artık” dedi.

Sessizlik içinde bana vermiş olduğu adrese gittik. Sütunlu girişi olan alçak bir binaydı, hastaların iyileşmek için gittiği sağlık evlerine benziyordu.

Araba durur durmaz, iki hademe yanıma geldi. Merak ve dikkatle kadının her hareketini izliyorlardı. Onu bekliyor olmalıydılar. Bagajı açarak küçük valizini

kapıya götürdüm. Kadın tekerlekli iskemleye oturtulmuştu bile.

“Borcum ne kadar?” diye sordu, çantasına uzanarak. “Borcunuz yok” dedim.

“Geçiminizi sağlamanız gerek” diye yanıt verdi.

“Başka yolcular var” dedim. Neredeyse hiç düşünmeden eğildim ve onu kucakladım. Bana sınıksı sarıldı.

“Yaşlı bir kadına küçük bir mutluluk yaşattınız” dedi. “Teşekkür ederim.”

Elini sıktım, sonra loş sabah ışıklarının içine yürüdüm. Arkamda bir kapı kapandı. Bir yaşamın kapanış sesiydi bu.

O vardiyamda başka bir müşteri almadım. Amaçsızca, düşüncelerimde kaybolmuş dolaştım. Günün geri kalan bölümünde hemen hiç konuşmadım. Ya o kadincağız öfkeli bir şoföre ya da vardiyasını bitirmek için acele eden bir şoföre rast gelseydi? Ya ben yolculuğu reddetseydim ya da bir kez korna çalıp sonra da çekip gitseydim? Şöyle bir yenden gözden geçirdiğimde, aklıma yaşamımda bundan daha önemli yaptığım bir şey gelmedi. •

Gönderi: Aylın Yengin

“Bilginizi Denetleyin”in Yanıtları...

- 1) Attilâ İlhan •2) Defne •3) Erich Maria Remarque •4) Tolstoy
- 5) Nâzım Hikmet •6) Metin Erksan •7) Alfred Hitchcock
- 8) Midas •9) Keloğlan •10) Kayseri •11) Alacaböyük
- 12) Küçük Asya •13) Manyas Gölü •14) At •15) Yahya Kemal Beyath
- 16) Orban Veli Kanık •17) Fransız İhtilali •18) P. İ. Çaykovski
- 19) İspanya •20) Kabramanmaraş •

Ünlü fotoğraf sanatçısı Sıtkı Fırat, objektifiyle sizi Türkiye'nin dağlarına ve ovalarına, taribine ve bugününe... Özetle, “havasına suyuna, taşına toprağına” götürüyor, sonra da size, o an karşınızdaki görüntünün neresi olduğunu soruyor. Onun, “Bir Başkadır Benim Memleketim” başlığı altında sunduğumuz fotoğraflarını izlerken size, hem bir bilmece çözümlenirken hem de sizi bir sanat fotoğrafları sergisinde gezdirmeyi amaçlıyoruz. Bu arada Türkiye'nin, belki de ilk kez göreceğiniz yörelerini keşfedecek, hiç kuşumuz yok, bir kez daba hayranlıkla şöyle diyeceksiniz:

Bir Başkadır Benim Memleketim

Sıtkı Fırat

“Bir Başkadır Benim Memleketim”

a) Meriç Nehri b) Kızılırmak c) Yeşılırmak ç) Aras Nehri

Lütfen sayfayı çeviriniz →

a) Boğazköy b) Kız Kalesi c) Yeşilhisar ç) Gökmedrese

a) Gökçeada b) Bozcaada c) Büyükada ç) Heybeliada

a) Trabzon b) Gümüşhane c) Rize ç) Bayburt

Stravinsky için müziğine gösterilen tepkiler önemli değildi. Müziğin eğlenmek ya da zevk için değil, düşünmek için dinlenmesi görüşündeydi. Aslında, melodisiz müziğin yaratıcısı olarak ünlenen bestecinin yapıtlarını çalmak oldukça zordu. Çalan kendisi bile olsa...

Melodisiz Müziğin Yaratıcısı:

Igor Fyodorovic Stravinsky

Yaşamından kısa bir kesiti 55'inci sayfamızda verdiğimiz Rus asıllı besteci Igor Fyodorovic Stravinsky, 17 Haziran 1882'de, Petersburg yakınlarında Oranienbaum'da doğdu. Dedeleri, Polonya'da geniş arazileri olan sayılı zenginlerdendi. 19'uncu yüzyılın hemen başında Rus çarı aileyi soyluluk unvanıyla taçlandırınca, Stravinsky'ler Petersburg'a yakın Oranienbaum'a gelip yerleştiler. Igor'un babası Fyodor Ignatiyevic Stravinsky'nin sesi çok güzeldi. Şarkı söylemek onun için sanki soluk almakla eşdeğerdi. Delikanlılık dönemine geldiğinde herkesi büyüleyen davudi bir sesi oluştu. Babası da gelişmelere karşı çıkmadı ve oğlunun iyi bir müzik eğitimi almasını sağladı. 1876 yılında Petersburg Saray Operası'nın açtığı sınavı kazanan Fyodor Ignatiyevic, başarılı müzik yaşamını sürdürüp kısa zamanda ünlü bir bas solist oldu. Operada göreve başladıktan kısa bir süre sonra, çar ailesinden, büyük toprak sahibi zengin bir ailenin müziksever kızıyla evlendi. Igor, Stravinsky Aile-

si'nin üçüncü erkek çocuğu olarak doğdu. Yaşamının bundan sonraki bölümünü 55'inci sayfamızda aktarmıştık.

Bir yandan yoğun müzik çalışmalarını sürdürürken bir yandan da hukuk fakültesini bitirmek için çaba harcıyordu. Sonunda 1905 yılında fakülte bitti; ama hiç bu meslekle ilgili çalışma yapmadı. Onun yaşamı artık tümüyle müzikti.

1906 yılında kuzeni Yekaterina Nossenکو ile evlendi. 1907 yılında oğlu Theodore, ertesini yıl da kızı Ludmilla doğdu.

Çok sevdiği öğretmeni, dostu, yol göstericisi Rimsky-Korsakov'un ölümü Stravinsky'yi çok sarsmıştı. Tam o sıralarda Sergei Diaghilev ile tanışması, onu içine düştüğü bunalımdan çekip çıkaran, mesleğine yeniden bağlayan güzel bir rastlantı oldu. Diaghilev, tanınmış bir ozan ve siyaset adamıydı ve de Rus balesi müdürü görevini yürütmekteydi. Bir gün Stravinsky'yi yanına çağırarak "Bay Stravinsky, biliyorsunuz bale sanatı günümüzde Rusya'da büyük ilgi görüyor. Siz, orijinal beste çalışmalarını yapan

yetenekli bir müzisyensiniz. Yapacağınız yeni beste çalışmalarıyla balenin, özellikle rus balesinin daha güzel, daha hareketli ve coşkulu bir ortam yaratacağından kuşku yok. Bu konuda çalışmaya ne dersiniz?" dedi.

Fikir genç besteciye çok cazip gelmişti. Hem de sevgili hocasının kayından dolayı çektiği acıları unutabilmesi için böyle bir yoğun çalışmaya gereksinimi vardı.

Stravinsky hemen işe girişti ve 1910 yılında kısa zamanda "Ateş Kuşu" bale müziğini tamamladı. Yapıt ilk kez 25 Haziran 1910 yılında Paris Operası'nda sahnelendi ve inanılmaz derecede beğeni kazandı. Diaghilev hemen yeni bir sipariş verdi besteciye... 1911 yılında "Petruşka" adını verdiği besesini tamamladı ve o yapıt da çok beğenildi.

Bundan sonra Stravinsky yeniden yoğun bir çalışma temposuyla üçüncü balesi "İlkbahar Ayını"ni besteledi. O güne değin alışlagelmiş yapıtlardan çok değişik bir bale müziği olmuştu. İlk temsili 28 Mayıs 1913'te Paris'te Rus balesi tarafından sahnelendiğinde sözcüğün tam anlamıyla yer yerinden oynadı. Müzik o denli alışlagelmiş ötesindeydi ki kimi otoriteler bunu dönemin müzik skandalı olarak değerlendirdiler. Metronomsuz ritmler, atom benzeri patlamalar, karışık tonlar dinleyenleri şaşkına çevirmişti. 154 ölçü içinde 245 tempo değişikliği ise yorumların da ötesindeydi. Temsil sonunda salonda çıkan karışıklık; ancak polisin yardımıyla denetim altına alınabildi. Or-

talığın biraz yatıştığını gören Diaghilev hemen salonun ışıklarını kapatıp binayı terk etti. Stravinsky de sessizce onu izledi. Bir parka varınca dek ikisi de hiç konuşmadı. Sabahın ilk ışıkları ortalığı aydınlattıncaya değin parkta oturdular. O sıkıntılı geceyi izleyen günler Stravinsky için sağlık yönünden de zor geçti. Çünkü şiddetli gribe yakalanan besteci altı hafta kadar bir hastanede tedavi gördü.

Stravinsky için müziğine gösterilen tepkiler önemli değildi. Müziğin eğlenmek ya da zevk için değil, düşünmek için dinlenmesi görüşündeydi.

Aslında, melodisiz müziğin yaratıcısı olarak ünlenen bestecinin yapıtlarını çalmak oldukça zordu. Çalan kendisi bile olsa... Örneğin bir keresinde, kısa süre önce bestelediği ve çok beğeni toplayan piyano konsertosunu bir konserde çalması önerilince besteci hiç düşünmeden kabul etti. On yıldır konser piyanistliği yaptığından, bu konser onun için hiç zor değildi. Konser başladı ve birinci bölüm aksamadan bitti. Ancak ikinci bölümde besteci notaları unuttu. Orkestrayı yöneten şefin, notaları Stravinsky'ye fısıldamasıyla ancak tamamlanabildi konser...

1914 yılında İsviçre'nin Zürih kentinde orkestra yöneticisi olarak çalışmaya başladı. Bu kararını vermede hem İsviçre'nin savaş yıllarında tarafsız ülke olarak kalması hem de verem hastalığına yatkın eşi ve kızına bu ülkenin havasının iyi gelmesi çok büyük etken ol-

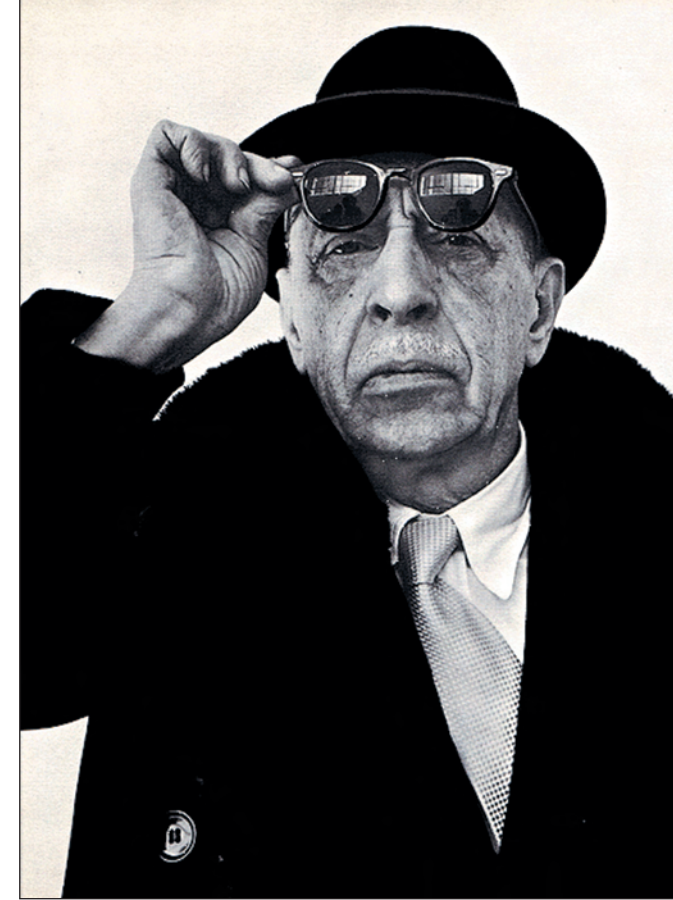
du. 1910 yılında aileye katılan ikinci oğlu Soulima'yı, 1914 yılında ikinci kızı Milena'nın doğumu izledi. 1917'de Rus Devrimi'nden sonra Stravinsky anavatanına dönmeyerek İtalya'ya geçti ve Roma'ya yerleşti. Burada, birçok sanatçının yanısıra ünlü ressam Pablo Picasso ile tanışıp sıcak bir dostluk kurdu.

Stravinsky 1920 yılında Roma'dan Paris'e gelip buraya yerleşti. Paris besteci için her bakımdan doyurucuydu. Bir sanat kenti olan Paris'in entelektüel insanlarına yenilikçi yapıtlarını rahatça dinletebiliyordu. Ayrıca, geniş bir sanatçı çevresinde bulunmak da onu fazlasıyla tatmin ediyordu.

1925 yılında ilk kez, kendi yapıtlarından oluşan konserler üzere Amerika Birleşik Devletleri'ne gitti.

Stravinsky kendini ve müziğini tüm dünyaya kabul ettirmiş, sevilen, aranan bir besteci ve orkestra şefiydi artık. 1934 yılında Fransız uyruğuna geçti. İkinci Dünya Savaşı başlarında tekrar

Amerika Birleşik Devletleri'ne; ama bu kez öğretim görevlisi olarak gitti. Verdiği ders çok ilginçti: "Müziğin Ozanca Anlatım Gücü" adını taşıyan derslerde müzik tarihi ve estetiğiyle ilintili konuları öğren-

cilerine aktardı. Bu dersler sanat çevrelerinde de ilgi uyandırmıştı.

1938 yılında büyük kızı Ludmilla'nın, 1939 yılında eşinin veyremden ölmesi ve bir süre sonra da Almanlar'ın Paris'i işgal etme-

si nedeniyle tekrar Fransa'ya dönmek istemedi ve Harvard Üniversitesi'nin çağrısını kabul ederek Amerika Birleşik Devletleri'nde kaldı. Amerika'yı çok seven sanatçı burada gerçekten mutlu günler geçirdi; çünkü Amerikalılar da onu çok sevmişti. Her konseri büyük ilgiyle karşılanıyor, sevgi görüyordu.

Stravinsky, ilk eşinin ölümünden bir yıl sonra, Amerika'da bulunan Rus Balesi Topluluğu dansözlerinden Vera Soudeikina ile evlendi. Hollywood'da bir ev satın alarak eşiyile 25 yıla yakın orada yaşadı.

1934 yılında Fransız uyruğuna geçen Stravinsky 1945 yılında bu kez Amerikan vatandaşı oldu.

Stravinsky 1952 yılında yeni bir atılımla yine kendisinden söz ettirmeyi başardı. Yalnızca yapıtlarından tanıdığı, hiç tanışmadığı Avusturyalı besteci Arnold Schönberg'in "Oniki Ton Tekniği"ni

kullanarak oluşturduğu yapıtlarda olağanüstü bir başarı kazandı.

1962 yılında New York'ta Stravinsky'nin 88'inci doğum günü kutlandı. Amerika'nın belli başlı kentlerinde kendi yapıtlarından oluşan konserler düzenlendi. Başkan Kenedy besteciye Beyaz Saray'a davet ederek kendisine altın madalya verdi.

Amerikan Sanat ve Edebiyat Enstitüsü ve Amerikan Sanat ve Edebiyat Akademisi üyesi olan Amerikan uyruklu Stravinsky 6 Nisan 1971 günü 89 yaşındayken New York'ta yaşama veda etti. Vasiyetine uyularak cenazesi, ölümünden dokuz gün sonra uçakla İtalya'ya getirildi. Venedik'te büyük bir cenaze töreniyle ve "MESSE" adlı yapıtı seslendirilerek, onu dünyaya ilk tanıtan Sergei Diaghilev'in mezarının yanında toprağa verildi. •

YucelAksoy@butundunya.com.tr

İş adamı kendisine bir yardımcı arıyordu. Bulacağı adamı hem "sağ kolu" yapacak hem de kimi kuruluşlarının yönetimini ona devredecekti.

İlk elemeden sonra iş için başvuran yüzlerce kişiden yalnızca üç kişi kaldı. Bu üç kişiyi karşısına alan iş adamı "Şimdi üçünüze de aynı soruyu soracağım" dedi. "Doğru yanıtı veren işe alınacak. Sorum son derece basit: İki kere iki kaç eder?"

Birinci kişi "4" dedi.

İkinci kişi "10" yanıtını verdi.

Üçüncü kişi ise uzun uzun düşündükten sonra "5"te karar kıldı. İş adamı bu yanıtlar üzerine "Üçüncü arkadaşımızı seçtim" dedi ve bu seçimin nedenini tane tane açıkladı:

"Birinci yanıt '4'tü. Bu yanıtı veren kişi endişeli, düş kurmaktan yoksun bir kişi olduğunu gösterdi. İkinci yanıt ise '10'du. Bu kişi de fazla bırslı bir kişi olduğunu sırtımı ona dönersem her türlü dolabı çevireceğini gösterdi. Üçüncü yanıtı seçtim; çünkü espri yeteneği var ve mantıklı olmasını da biliyor. Üstelik de yeğenim..." •

Bir Masal Kenti: Dubrovnik

Bir varmış, bir yokmuş... Tüm binaları, evleri, dükkanları ve hatta sokakları bile tümüyle taştan yapılmış eski bir kent varmış. Çevresi yüksek taş duvarlarla çevrili bu kente girebilmek için kullanılan yalnızca iki kapı varmış, tabii ki bu kapılar da taştan yapılmış. Taş merdivenlerden oluşan dar sokaklar da varmış kentte, taştan kuleler, kaleler ve taş biçim verilerek yapılmış heykeller de... Bu kent geçmişte de varmış, şimdi de, masal kenti gibiymiş; ama ger-

çekmiş. Çünkü Hırvatistan'ın güneyinde, Adriyatik Denizi'nin kıyıları arasında, "Adriyatik'in İncisi" de denilen Dubrovnik'in eski kent bölümüymüş bu taştan masal kenti...

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen

İrili, ufaklı adaların eşlik ettiği masmavi Adriyatik kıyısı boyunca yaptığımız yolculuğun sonunda ulaştığımız Dubrovnik, ilk gördüğümde masal kenti değil de sıradan bir Akdeniz kentiydi benim için. İçleri, meraklı gözlerle limanı süzen turist gruplarıyla dolu büyük yolcu gemilerinin yanaştığı, otellerle bezenmiş bir tu-

ristik kent. Otobüsle Srd Dağı'na doğru ilerleyerek tepeden aşağıya bakınca, önümde denize uzanan burnun üzerine yerleşmiş eski kenti gördüğümdeyse geçmişten bugüne kalan bir masal kent olarak yerleşti Dubrovnik hafızama...

Akşam saatlerinde surlarla çevrili bu eski kentin iki kapısından biri olan Pile'nin önüne geldiğimde bu yüzden heyecanlıydım. Sürprizlerle dolu kapalı bir kutu gibiydi araçların giremediği eski kent... Kapının önündeki taş köprüden geçip merdivenleri inip içeri girdiğimde, aynı anda gerçeğe dönüşmüş bir masalın da içine girdim sanki... Duyumsadığım, bir Ortaçağ masalı ya da bir film setine adım atmak veya yüzyıllar öncesinin kent sakinlerinin kısa bir süre önce kenti bize bırakıp gitmiş olması gibiydi. Her iki yanında birbirine çok

benzeyen binaların sıralandığı geniş caddenin taş zemini cilalanmış gibi ıslık ıslık parlıyor, ışıklar taşlarda yürüyenlerin gölgeleriyle oynaşyordu sanki... Cadeye yanımdaki kilisedeki konserden hafif bir müzik sesi yayılıyordu. Placa (Stradun) adındaki bu ana caddeden, karşımdaki Çan Kulesi'ne doğru dümdüz yürüyerek deniz kıyısındaki limana ulaştık. Solumuzda kalan Revelin Kalesi ve kenti çevreleyen surların arasında Denizcilik Müzesi'ne de evsahipliği yapan sağımızdaki St. John Kalesi ışıklarla aydınlatılmış, eski ve yeni limanı korur gibiydiler.

Ertesi gün, bu kez güneş ışıkları altında eski kenti keşfetmek için Pile Kapısı'nın önünde buluşuyoruz Hırvat rehberimizle... Genç rehberimiz, yüzyıllar boyunca özgürlüğün Dubrovnik için çok önemli olduğunu söyleyerek Dubrovnik'in eski çağlarda topraklarını

ve özgürlüğünü ticaret ve başarılı politikalarla koruduğunu biraz da gururlanarak anlatıyor. 12'nci ve 13'üncü yüzyıllardan başlayarak, özellikle 16'ncı yüzyılda altın çağını yaşamış bir denizcilik ve ticaret merkezi olan Dubrovnik, zengin tüccarların da desteğiyle Gotik, Rönesans ve Barok yapılarla, kiliselerle süslenmiş.

15'inci yüzyıla değin Latince kavya anlamına gelen "Lausa"dan gelen "Ragusa" adını taşıyan kent, daha sonra Hırvatça bir sözcük olan meşe ormanları anlamındaki "Dubrava"dan Dubrovnik adını almış. Şimdi meşe ormanları içinde olmasa da, meşe, limon, portakal ve zeytin ağaçları, palmiyeler, zakkumlar ve üzüm bağlarıyla yemyeşil bir örtüyle örtülmüş Dubrovnik, çevresi ve çevresindeki adalar...

Eski kentte Hırvatistan'ın en güzel caddesi olduğu için, Hırvatistan'ın oturma odası da denilen

Placa (Stradun) Caddesi'nde yürüyoruz. Eskiden su kanalı olan 300 metrelik bu cadde 12'nci yüzyılda doldurularak cadde biçimine getirilmiş. Zemini kireçtaşıyla kaplı caddenin iki yanına da birbirine benzer yapılar dizilmiş. Solumuzdaki taş merdivenlerle kaplı, birbirine paralel dar sokaklar bu cadeyi, paralelindeki Prijeko Caddesi'ne bağlıyor.

Bir zamanların eski kent merkezi olan Prijeko Caddesi şimdi cadde üzerindeki deniz ürünleri lokantalarının masa ve sandalyeleriyle kaplı... Sağımızdaki paralel sokaklar da bir başka ana cadde olan Od Puca'ya bağlıyor yürüdüğümüz caddeyi... Yürüyerek gezmesi çok keyifli bir yer eski kent. Yapılanma çok düzenli, yapılar simetrik ve aynı tarz... Evlerin birinci katları dükkan, ikinci katları ev, en üst katları

da yangın olasılığına karşı mutfak olarak planlanmış. Yolun sonundaki Çan Kulesi'nin önündeki meydana duruyoruz. Buradaki Orlando Şövalyesi heykelinin olduğu kolon 15'inci yüzyıldan beri Dubrovnik'in özgürlüğünü simgeliyor.

Bu meydan o tarihlerde bir ticaret alanı da olduğu için, o yıllarda heykelin sağ elinden dirseğine değin olan bölümün uzunluğu olan 51,2 cm. "Dubrovnik Dirseği" de denilen bir uzunluk ölçüsü olarak kullanılıyordu.

Bu noktadan kentin önemli kimi yapılarını birarada görebiliyoruz. Hemen Orlando Şövalyesi heykelinin arkasında yer alan 17'nci yüzyılda Barok tarzında yapılmış St. Blaise Kilisesi, onun yanındaki caddenin karşısında bulunan Gotik ve Rönesans stillerinin izlerini taşıyan ve şimdi Dubrovnik

Müzesi olan Rektör Sarayı ve bu caddenin sonundaki katedral... Bulduğumuz Luza Meydanı'nın öteki köşesindeyse 1667 depreminden önce gümrük binası olarak da kullanılan, şimdiyse yüzyıllardır korunan kent arşivlerinin sergilendiği Sponza Sarayı var. Hemen yanındaysa 35 metre yüksekliğindeki Çan Kulesi ve üzerinde dakikaları göstermeden yalnızca saat başlarında değişen bir saat. Kuledeki birçok küçük çan da değişik bir alarm sistemine hizmet ediyormuş, yangın için farklı çanlar, deprem için farklı çanlar çalarak halkı uyarıyormuş. Hemen altındaki Küçük Onofrio Çeşmesi ise küçük havuzuna akan sularıyla her zaman halka sesini duyuruyor.

Denize doğru yürüyerek Dominikan Manastırı ve Müzesini gezdikten sonra tekrar Pile Kapısı'nın yanına dönerek Franciscan Manastırı'na giriyoruz. 1667'deki büyük dep-

remde kapısı dışında tümüyle yıkılıp yeniden yapılan manastır Romanesk-Gotik stilinde ve içinde 1317'de açılan Avrupa'nın 3'üncü eski eczanesini bulunduruyor.

Müzeyi gezdikten sonra manastırın avlusundaki minik bahçede, küçük taş çeşmenin yanında, limon ağaçlarının ve palmyelerin gölgesinde oturup dinleniyoruz biraz.

Dubrovnik'in eski kent bölümü yalnızca müze, kilise ve tarihi yapılardan oluşmuyor. Buradaki sokaklarda yürümek de çok keyifli. Placa'yı Prijeko'ya bağlayan merdivenli sokaklardan yürütürüz, kenarında lambalar, büyük saksılardaki çiçekler, açık pencerelelerden aşağı sarkan çamaşırlar, kediler, sokağın iki yanına sıralanmış butikler, kafeler eşlik ediyor bize. Kaldırım taşının kenarından çıkmış bir limon ağacı şaşırtıyor bizi... Od Puca'daki dükkanların, lokantaların arasından yürüyüp tekrar Pile Kapısı'na gelerek surlara çıkıyoruz bu kez kenti tepeden görmek için.

Eski kentin çevresini hiç aramadan boylu boyunca dolaşan surların toplam uzunluğu 1940

metre, 4-6 metre kalınlığında ve yüksekliği 25 metreyi bulabiliyor; kenti çevreleyen surları yürüyerek dolaşarak başladığımız noktaya dönmemiz yaklaşık 1,5-2 saati buluyor. İlk önce Minceta Kalesi'ne çıkıp, önümüze serilen kent manzarasını tepeden izlemenin keyfini

çıkarıyoruz. Her yıl 10 Temmuz-25 Ağustos tarihleri arasında yapılan ve kentteki birçok yerde tiyatro, bale, opera ve konserlere evsahipliği yapan Dubrovnik Yaz Festivali sırasında burada gerçekleşen konserlerde olmanın ne denli güzel olacağını düşünüyoruz.

8'inci ve 16'ncı yüzyıllar arasında yapılmış ve dönem dönem restore edilmiş surlarda yürürken kimi zaman güvercinler eşlik ediyor bize, kimi zaman martılar... Çatıları kırmızı kiremitlerle kaplı evler, ara sokaklar, minik meydanlar, avlular ve bahçeler görüyoruz tepeden. Kimi zaman pencerelerine dokunacak denli yaklaşıyoruz kimi evlere, asılı çamaşırların yanından geçiyoruz. Surların denizin üzerinde yükselen bölümlerine geldiğimizde dalgaların sesini duyuyoruz. Kafe tabelasını izleyerek, surların üzerine kurulduğu, denize uzanmış kayalığa yerleştirilmiş birkaç masadan oluşan kafede soluklanıp karşıdaki Lokrum Adası'nı izliyoruz kısa bir süre, akşam güneşiyle parlıyor Adriyatik suları... Aynı güneş evlerin çatılarına tatlı bir kızılık verirken, limana ve denize bakıyoruz kuşbakışı ve arkamızda Placa (Stradun)'da akan kalabalığa... Aşağı inip biz de karışıyoruz kalabalığa, kalabalığın yoğunluğu Dubrovnik'e yavaş yavaş gezip gemilerinin geliş saatlerine göre değişiyor.

Akşam yemeği saati gelince özellikle Prijeko ve Od Puca Cadeleriyle ve limandaki lokantalar doluyor yavaş yavaş, çeşit çeşit deniz ürünleri süslüyor masaları, Zinfandel'in anavatanı olan Hırvatistan'da üretilen lezzetli şaraplar açılıyor teker teker... Buraya özgü tat-

lı şarap olan Prošek'ler içiliyor küçük bardaklarda yemek öncesi... Yemek sonrasındaysa katedralin yanındaki köşede sokakta canlı müzik yapılan "Jazz Cafe Troubadour"un önündeki masalarda müziğin tadına varılıyor.

Dubrovnik'de UNESCO Dünya Kültür Mirası listesindeki eski kenti gezmek dışında da birçok seçenek var, yaz aylarında Lapad, St. Jakov, Banje kıyılarında denize girmek, Dubrovnik Yaz Festivali'nin keyfini çıkarmak, Cavtat gibi çevredeki küçük kasabaları ya da çevre adaları gezmek gibi... Onbeş dakikalık tekne yolculuğuyla varılan Lokrum Adası'nda tüm günü geçirebilir ya da Kolocep, Lopud ve Sipan gibi adaları gezebilirsiniz. Eski kentte zaman geçirmeye karar verirseniz, bir de 17'nci yüzyılda yaşamış Hırvat şair Ivan Gunduliç'in heykelinin olduğu Barok binalarla ve Roma'daki İspanyol merdivenlerinin benzeri küçük merdivenlerle çevrili küçük meydana oturun biraz... Burada kurulan pazar yerinde satılan sebze, meyve, kekik, incir, zeytinyağı, el işi örtüler, lavanta ve parfümlerle dolu tezgahlar arasında dolaşın.

Dubrovnik'in eski kent bölümünün neresinde olursanız olun, burada ne yaparsanız yapın, geçmişten bugüne kalan bir masal kentte olduğunuzu duyumsayacaksınız. •

IzlenSen@butundunya.com.tr

Baba oğlunu karşısına almış konuşuyordu. "Artık büyüdün oğlum" dedi. "Annenle aynı odada yatman doğru olmaz." Küçük çocuk, yaşına özgü bir saflıkla karşılık verdi babasına: "Ama sen benden daha büyüksün, baba" dedi. "Sen aynı odada yatıyorsun ya annemle..." •

"Eskiden yorganların saten yüzü görünür, yorgancının el emeği de belli olurdu. Yorgan dediğin insana benzer azıcık, yüzüne bakar anlarsın ne mal olduğunu... Şimdilerde yorganları nevresime tikiyorlar. Yüzünü gizleyenden yarar gelir mi hiç? Üstelik yorgan da nevresimin içinde toplanır durur, nesini severler anlamam."

Yorgan Yüzü...

•Dr. Mehmet Uhri - Bütün Dünya•

Başını önüne eğip yüzünü astı ve "Bitti beyim" dedi. "Baba mesleği yorgancılık bitti, buralarda." İzmir'in tarihi ilçelerinden Bergama'nın kendi denli eski Arasta Çarşısı'ndaydım. Çarşının dükkanlarının yarıya yakını boştu, çalışmıyordu. Eskinin canlı günlerini arar olmuştum, çarşı esnafı... Adres sormak için yorgancı dükkanında ayaküstü başlayan muhabbet yorgancının bu sözleriyle sürmüştü. Dertliydi yorgancı... Çarşıda sayıları yirmiyi bulan yorgancıardan yalnızca üç dükkan kalmıştı. Onların da ellerinde pek iş yoktu, boş oturuyorlardı.

Dükkan duvarlarında ve vitrinde renkli parlak satenleri ve işlemeli yüzleriyle farklı boyutlarda yorganlar asılıydı. Yorgancı gündür sifatah yapmadan dükkan kapattığından yakınıyordu. Yorganlarından birini eline alıp "Beyim yorgan deyip geçme" dedi. "Pamuğu buraların pamuğu, kumaşı bizim Sümerbank'ın kumaşıdır. Gerçi şimdilerde 70 yıllık Bergama Sümerbank Fabrikasını kapattılar, pamuk tarlaları da azaldı; ama mal yine bizim malımız..."

"Yorgana istek azaldı sanırım. Evler kaloriferli olunca insanlar pek yorgan örtünmüyorlar artık."

"Biraz öyle oldu; ama Bergama'yı ve insanını değiştiren yanı başımızda Ovacık'taki altın madeni oldu, beyim. Millet altın madeniyle kolay para kazanmayı öğrendi. Araziler değerlendi, tuhaf bir zenginlik oldu. İnsanlar kendi tarlalarında ırgatlık yapmaktansa madende çalışmaya koştu. Tarlada bağda çalışacak adam kalmadı. Esnaf yetiştirecek çirak bile bulamaz oldu."

"İyi ama Bergamalılar'ın o altın madenine karşı olduklarını okuyoruz hep..."

"Onlar bir avuç insan, beyim. Sesleri çaktığı kadarıyla okuyorsunuz gazetelerde... Sen asıl sesini çıkarmayanlardan kork. Millet kolay parayı görünce sustu. Karşı çıkanları da yalnız bıraktılar. Ama, zaman onları haklı çıkardı. Kaybeden de pek farkında olmasalar da Bergamalılar oldu."

Ayağa kalktı yorganlardan kırmızı olanı eline aldı. Üzerindeki çiçek işlemlerini göstererek, "Bu yorganı komşu kızının çeyizi için sipariş etmişlerdi. Kızcağız deseni-

ni bile eliyle çizip vermiş, kırmızı saten kumaşını da kendi getirmişti. Çok özenmişti. Nişanlısı madende iş bulup kolay parayı görünce hovardalığa başladı. Düğünden vazgeçildi. Yorgan da elimde kaldı. Şimdi pek alıcısı da yok.”

“Neden öyle?”

“**D**ediğin gibi, kalorifer sayesinde evler iyi ısınır oldu. Sonra nevisim belası çıktı başımıza. Eskiden yorganların saten yüzü görünür, yorgancının el emeği de belli olurdu. Yorgan dediğin insana benzer azıcık, yüzüne bakar anlarsın ne mal olduğunu... Şimdilerde yorganları nevesime tikiyorlar. Yüzünü gizleyenden yarar gelir mi hiç? Üstelik yorgan da nevesimin içinde toplanır durur, nesini severler anlamam.”

Bezgin ve kederli bir ifadeyle yorganlara eskiden yorgan iğnesiyle nasıl patiska kaplandığını, düğmeli yorganlar ile bu zahmetli işin kolaylaştırıldığını; ama yine de insanlara nevesim kullanmanın daha kolay geldiğini anlattı. Dahası sentetik hafif yastık ve yorganların çıkmasıyla işlerin iyice azaldığından yakındı.

Hava sıcaktı susamıştım. Yandaki çay ocağından içecek bir şeyler ısmarlamak istediğimi söyleyince “Bari limonata al, bu sıcakta iyi gelir” dedi. Limonataları alıp geldiğimde yorgancı elindeki yastığa pamuk tıkmakla uğraşıyordu. Limonatasını iki yudumda içip “Ölmüşlerin ruhuna değsin, beyim” diyerek elindeki işe döndü. Bu arada yastık ve yorganın insan yaşamında önemli yer tuttuğunu,

kışın soğuk günlerinde yorganın sıcaklığı ve sarmalaması olmasa huzurlu uyku uyunamayacağını anlattı. Yetişkin iki oğlunun baba mesleği yorgancılıkla ilgilenmek yerine altın madeninde çalışmayı seçtiğinden yakındı. “Paranın yüzü sıcaktır derler” diye üsteledim. Boş ver dercesine elini salladı.

“Para çoğaldığında zenginlik olur diyorlar; ama para azken el emeği daha değerliydi, beyim. Ne zaman para bollaşta, para kazanmak da kolaylaştı. Zaman ve sabır isteyen el emeği, göz nuru gerektiren bizim işler ucuzladı, ev geçindirmez oldu. Para bollaşta ya, herkeste bir telaş, ucuza ilgi arttı. Ne olacaksa?”

Cebinden çıkardığı madeni paraları gösterdi.

“Bak bu paralara... Hepsi birbirinin aynı. Para girdiği yerde herşeyi kendine benzetiyor. Bu paralarla birbirinin aynı yorgan ve yastık alıyor, insanlar. İnsanlar bile bu paralar gibi birbirine benzer biçime geliyor, ucuzluyorlar. Bozdur bozdur harca... Ne yapayım ben böyle zenginliği?”

Dertlenmiş ve biraz da öfkelenmiş gibiydi. Pamukları yastığın içine daha bir hırsla tikiyordu, sanki. Keyifli sohbet için teşekkür edip izin istedim. Çarşı tenha ve sıcak günlerinden birini daha yaşıyordu. Birkaç adım atmıştım ki bizim yorgancının dükkanının kapısına çıktığını ve arkamdan “Beyim, bir dahaki sefere limonatalar benden olsun, yine gel. Bu kez belki bir el de tavla atarız malum pek iş de yok, biliyorsun” diye seslendiğini duydum. El sallayıp uzaklaştım. •

O, Benim En İyi Arkadaşım Oldu

•Richard Ezra Probert -
Reader's Digest•

Yeni taşındığımız kasabayı otomobille dolaşırken, gördüğüm bir şey içimi ısıttı. Yolun kenarında gördüğüm pırl pırl iki Ford Model-A, akıp giden zamanın huzurunu yansıtırcasına birer eski fotoğraf gibi duruyorlardı.

“Harika” dedim, yavaşlayıp otomobillere doğru yönelirken...

Eşim “Gerçekten oraya gidecek misin?” diye sordu. Ben ise usta bir sanatçı olan büyükbabamın sözlerini düşünüyordum:

“Eğer bir şeye hayranlık duyarsan, onu yapan kişiyi mutlaka bul.”

O sırada, yetmiş yaşlarında bir adam, karşıdaki evden dışarıya çıktı. Gözlüklerinin arkasındaki gri-mavi gözleri sıcacık bakıyordu. Gülümsemeden, başıyla şöyle bir selam verdi. Otomobilden indim.

“Bu arabayı siz mi yenilediniz?” diye sordum.

Sakin biçimde “Evet” dedi. Bu denli rahat olmasına şaşırılmıştım. Beklediğim, kendiyile övünen bir ses tonuydu. “Çok başarılı” dedim. Yine “Evet” diye kısaca yanıtladı. Konuyu niye böyle geçiştirdiğini anlamaya çalışıyordum. Ansızın, “En son ne zaman bir Model-A yeniledin?” diye sordu. “Ne demek istiyorsun?” dedim. O da bu soruma, “Eğer daha önce hiçbir arabayı yenilemediysen, bu işi başarıyla yapıp yapmadığımı nasıl anlayabilirsin?” diye karşılık verdi. Ne diyeceğimi şaşırılmıştım. Gerçi eski evimizi ye-

nilemek için biraz çalışmışım; ancak yalnızca genel bir deneyimim vardı. “Ortaya iyi bir iş çıktığını anlamak için bakmam yeterli” diyebilirdim. Bunun üzerine “Atölyemi görmek ister misin?” diye beni şaşırtan bir soru sordu. Kalbim çarparak “Elbette” diye yanıtladım.

Bunun üzerine bana, “Haydi, yürü o zaman” dedi. Çocuklar ve eşim onun eşyle kaldılar. “Buralarda yenisin değil mi?” diye sordu. Ben de, “Üniversiteye öğretmen olarak geldim” diye yanıtladım. Kafasını sallayarak “Öğretim görevlisi misin?” dedi. “Müzik dersleri veriyorum... İnsanlara şarkı söylemeyi öğretiyorum” dedim. “İnsanlar şarkı söylemeye gereksinim mi duyuyor?” diye sordu. “Evet, kimileri öğrenmek istiyor” dedim.

Atölyesi soğuk ve karanlıktı. Ayrıca her yer makine yağı kokuyordu. Bana torna tezgahını ve matkap, bileyciler gibi çekmece dolusu aletini gösterdi. Bir ara elime bir çekiç tutuşturdu. O an içimde bir çalışma isteği belirdi ve ona, “Ne zaman yardıma gereksinim duyarsan, ara” dedim. Bunun üzerine “Hani sen öğretmendin” dedi. Ama öğretmen sözcüğünü özellikle üzerine basa basa söylemişti ve “Bu işten ne anlarsın sen” diye sürdürdü. Bende “Büyükbabama sanatçıydı, ondan çok şey öğrendim” diye karşılık verdim.

Bunun üzerine “Cumartesi günü erken gel. Sana göre işler bulabileceğimi sanıyorum” dedi.

O cumartesi gittim. Artık boş zaman buldukça ona yardım etmeye gidiyordum.

O ve eşi, ilginç insanlardı. Sosyal yaşamları, cuma akşamları ana caddeye gidip kamyonetlerinde oturmaktan ibaretti. Böyle zamanlarda, eğer onlarla konuşmak isteyen olursa, arabanın camını indirip konuşuyorlardı. Sonradan, kasabada yaşayan herkesin onunla ilgili bir öyküsü olduğunun ayırdına vardım. Onarım öyküleri inanılmaz boyutlara ulaşmıştı. Onunla çalışırken kişiliğinin iki yüzünü gördüm. O, kimi kez çok kaba ve cimri, kimi kez de çok cömert ve nazikti.

En çok da, yaptığı işi eleştirenlere kızıyordum. Bir sabah bir adam, elinde kırık bir vinç çarkıyla geldi. Öteki elinde de çarkın bir parçası vardı; ama onu nasıl takabileceğini bilmiyordu. Adam, “Hadi çabucak hallediver şu işi. İnan ki bu denli zor değil” dedi. O ise adamın söylediklerine sinirlenerek, “İki seçeneğin var ya onu buradan bırakırsın birkaç haftada yaparım ya da alıp evine gider, dilediğin gibi onarırısın” diye karşılık verdi. Adam önce “Birkaç hafta mı?” diye çıkışacak oldu, sonra çaresiz “Peki birkaç hafta sonra gelir alırım” demek zorunda kaldı. Adam giderken “Gelirken nakit getirmeyi unutma” diye bağırdı.

Bu anı, kızımın okul servisinin sürücüsünün, direksiyon mekanizmasından yakınlardan geldiği anla karşılaştırmadan edemedim. Onu saygı ve içtenlikle karşılayıp işini hemen halletmişti. Ardından da şöyle demişti:

“Eskisinden çok daha iyi oldu. Artık çocukları güven içinde taşıyabilirsiniz.”

Onunla aramızdaki dostluğun gelişmesini umuyordum. Onu, atölyedeki işler dışındaki konularda konuşmak için isteksiz ve kararlı buluyordum. Ayrıca öğretmem olmam konusunda söylediği sözler iğneleyici olmaya başlamıştı. Bir gün hurdalıktan, bir jeep satın almıştım. Ona aracı yenilemekle ilgili soru soracağıma, göstermeye karar verdim. Jeep’e şöyle bir baktı ve “Fazla ödemişsin” diye homurdandı. Şaşırarak “Kaç para ödediğimi nereden biliyorsun?” diye sordum. O da bana şöyle karşılık verdi:

“Ne zaman bu kasabaya bir öğretmen gelse ve bozuk bir Jeep alsa, o öğretmene böyle söylenir.”

Bu yanıt, sinirlerimin tepeme çıkmasına yetmişti. Sert bir sesle ona, “Bak jeep’i aldım. Bu sözleri git başkasına söyle” dedim. Bunun üzerine arkasını dönüp gitti. Üstüne çok gittiğimi düşünerek duraksadım. Hemen peşinden gittim ve “Öğretmen olmam seni neden bu denli rahatsız ediyor, anlamıyorum. Bulduğum yere gelebilmek için ben de en az senin kadar çalıştım” dedim. Bunun üzerine dudaklarını büzdü ve bana “İçeri gel, sana söyleyeceklerim var” dedi.

Bir yere oturunca gözlerimin içine bakarak konuşmaya başladı:

“Doğruyu söylemek gerekirse, ben okuma yazma bilmiyorum. Benim için sözcüklerin, bir süre için gittiğim okuldaki öğretmenler için de onarım işlerinden anlamamın önemi yoktu.”

Biraz önce ona çok kızmış olmama karşın gülümsedim ve “Ne diyeceğimi bilemiyorum” dedim.

O da bana gülümsedi. Buna çok şaşırmıştım; çünkü onu gülümserken görmemiştik. Birden “Şunlara bir baksana” dedi sakin sakin. Gösterdiği bir tomar buruşuk kağıda ve kartonlara uzandım. Şöyle bir bakınca bunların, bir yerlerden anımsadığım soyut çizimler ve karalamalar olduğunu anladım. “Bunlar benim işimle ilgili yaptığım çizimler. Daha önce kimseye göstermemiştim” dedi. Bana böylesine güvenmesinden çok etkilenmişim. Nasıl olur da okuma yazmayı öğrenmeden okuldan ayrılmış biri bu denli çok şey öğrenebilirdi. “Gerçi benimle ilgilenen insanlar vardı” dedi ve duraksadı. Bir süre sonra, “Okuldan ayrılmanın en iyi yönü, öğretmenlerimi kendi kendime seçebilmemdi” dedi. Ardından çizimlerini topladı, “O jeep kullanılmazsa bir işe yaramaz” dedi.

Sonraları, birlikte çalışırken uzun süredir çok istediğim bir şeyin gerçekleştiğini anladım: Kendi yaşamıyla ilgili söyledikleri aramızdaki dostluğu pekiştirmişti.

Aramızdaki tüm pürüzler, bir sonbahar günü, beni ve ailemi ormandaki kulübelere davet etmesiyle tümüyle ortadan kalktı. Çocuklarına karşı çok nazikti. Onlara nerdeyse dedelik yapıyordu. Kızım, ona dışarıdaki su fıçısının ne işe yaradığını sorunca, dizleri üstüne çöktü ve küçük yaratıkların su içebilmesi için olduğunu söyledi. Sonradan da içme suyunun içine o tahta parçasını neden koyduğunu da söyledi: “Eğer sen de küçük bir yaratık olsaydın ve suyun içine düşseydin, boğulma-

mak için bu tahta parçasının orada olmasını istemez miydin?”

Daha sonra kızım ve oğlum ilginç görünümü 1930 model, “Weasel” dediği bir Ford Model-A ile geziye çıkardı. Ormanda kullanabilmek için yenilediği bir kamyonetti bu. Geri döndüklerinde arkası kunduz tüyleri, taşlar, kemik parçaları ve yosun doluydu. Çocuklar, onun gezi sırasında gösterdiği heyecan verici şeyleri anlatıp duruyorlardı. O gün eve dönerken, tüm okul yaşamları boyunca arkadaşlarına gösterebilecekleri malzemeleri ve hiç unutamayacakları hoş anıları olmuştu.

Yeniden taşınacağımız gün gelip çatmıştı ve ben bunu ona nasıl söyleyeceğimi bilmiyordum. Uzaktaki bir fakülteden gelen öneriyi kabul etmişim. Durumu anlattığımda, ikimizde konuşamadık. Ağlamaya başlamıştım. Onun da gözlerinin yaşardığını gör-

düm... Ayrılırken ne “Güle güle” dedi ne de bana sarıldı. El sıkışmadı bile... Son sözleri “Geri geldiğinde beni nerede bulabileceğini biliyorsun” oldu.

Ertesi sabah, erkenden ayrıldık. O, yol ayrımının olduğu yere kamyonetini park etmişti. Köşeyi dönerken sanki bizi kasabanın dışına itiyormuş gibiydi. Sınıra değin geldi, sonra batıya döndü ve aracına yerleştirdiği sireni haykırarcasına çalmaya başladı.

Ayrılmamızın üzerinden aşağı yukarı on yıl geçmiş olmasına karşın, hâlâ benim bir parçam sanki. Torna tezgahında gururla çektirdiği kendi fotoğrafı ofisimi hâlâ şenlendirir. Belki de tek uyumsuzluk, bir tamirci olan onun bu fotoğrafının müzisyen ve besteci fotoğraflarının arasında durmasıdır. Birileri fotoğrafı görüp bana, “Babanız mı, dedeniz mi?” diye sorduğunda bu soruyu hep “Hayır, o benim iyi bir arkadaşım” diye yanıtlarım. •

Çeviri: Aylin Yengin

“Bir Başkadır Benim Memleketim”in Yanıtları...

Meriç Nehri,
Edirne

Gökmedrese,
Sivas

Bozcaada,
Çanakkale

Rize

Mıgırdıç'ın mektuplarını bana Hedingli'de oturan Ohannes Amca vermişti. Onu 1915 yılında New York'ta tanışmış, yirmi yıl bir süre içinde aldığı mektupları derlemiş, Ermeni harfleriyle yazılan kırk sayfa tutan mektupları Latin harflerine çevirmişti. Mıgırdıç Efendi'nin özel hayatı çok kimseyi ilgilendireceğini sanmıyorum. Ama dünyanın her köşesinde az çok bir Diyarbekirli Mıgırdıç olduğunu düşününce öyküyü anlatma hatamı boş gördüm.

Mıgırdıç Uçmasını Bilmeseydin...

Aziz dostum Remzi İnanç bana Mıgırdıç Margosyan'ın “Tespah Taneleri” kitabından söz edince, kitaplığımda Anadolu ile ilgili başka bir Mıgırdıç'ın yazdığı mektupları buldum.

Mıgırdıç'ın mektuplarını bana Hedingli'de oturan Ohannes Amca vermişti. Onu 1915 yılında New York'ta tanışmış, yirmi yıl bir süre içinde aldığı mektupları derlemiş, Ermeni harfleriyle yazılan kırk sayfa tutan mektupları Latin harflerine çevirmişti.

Mıgırdıç Efendi'nin özel hayatı çok kimseyi ilgilendireceğini sanmıyorum. Ama dünyanın her köşesinde az çok bir Diyarbekirli Mıgırdıç olduğunu düşününce öyküyü anlatma hatamı hoş gördüm.

“Ohannes dost, senin gibi New York'u bırakıp, kuzeye, Kanada'ya bana uygun bir yere taşınmak isti-

yorum. Diyarbekir'i özledim. Karlı fırtınalı geceleri arıyorum. Bana benzeyen çirkin hısımlar arasında yaşamak istiyorum. Çirkinliği unutturum biraz...

“Bizim mahallenin papazı ‘Montreal’e git’ dedi. Aradığımı bulacaksın. İçimdeki çocuk Mıgırdıç'ın gönlünü almak için yarın yola çıkıyorum. Hedingli'nin Montreal'den ne kadar uzak olduğunu bilmiyorum. Yolun düşerse gel Ohannes dost. Sen bana Ali Dağı'nı anlatırsın. Sen konuşurken ben kendi Diyarbekir'im duyarım içimde.

“İşte Ohannes dost, fakir Mıgırdıç'ın yine yollara düştü, uçmasını bilseydim aziz kardeşim bu kadar hayıflanmazdım. Yine yollar göründü falımda demezdim. Kanada Dominyonu'nda hayatıma yeniden düzen vermeye çalışacağım. Umarım ki, bu sonuncusu olur.”

Memleket Özlemi

İlyas Halil

“**M**ontreal’in kuzey mahalleleri silme Ermeni, Ohannes dost. Çoğu Mardin’den Ayıntep’ten kaçma, Arapça konuşan Osmanlılar... Ben Diyarbakirli’yim. Konuştuğum dil Anadolu lehçesi. Arapça konuşan dindaşlarımla anlaşmam güç oluyor.

“Ne güzel bir Anadolu bu Montreal... Soğuğu, karı çok özlemişim. Ohasnnes kardeş Diyarbakir’de doğan bin yıl Diyarbakirli kalır, torunun torununa kadar... Bu ocak-şubat soğuklu memleket benim şimdi... Malım mülküm Diyarbakir’im... Burada Mardinliler’le Ermenice konuşuyorum. Ermenice’yi kaçak kilisede öğrenmişim, okuma yazmayı da... Gerçekten tek anladığım dil toprağımın iklimi, Diyarbakir’in havası...”

“Sizin Kayseri’de durum nasıldı bilmiyorum. Dil işine gelince Diyarbakir’de biz tavuktuk, tavuklar gibi ‘gıt gıt gıdık’ sesi çıkarmak yasaktı bize... Devlet bizim kurt gibi ulumamızı istiyordu. O yıllar Mıgırdıç olmak kolay değildi. Elimizin emeği ile yaşıyorduk. Mıgırdıçlar’ın eli işe yatkın değilse, yaşamasına olanak yoktu.”

“Ohannes dost, son on yılım Montreal’de iyi geçti. İlk günlerde aralık-ocak aylarında Ermeni mahallesi odun, duman koktu. Mahallenin yan sokakları, hep Sarkis Mıgırdıç Bişeyyandı. Yanda, kenarda kalmış sayısız insan dı. Kırangıçlık hepimiz, yorgun kanatlı, yüzümüz Anadolu... Doğu illerimizden topal çıkan, topal

koşan insanlardık. Kutbun buzlu dallarında kendilerine yuva kurmuş, Mıgırdıç’tı kimi... Göç etmiş kırangıçtı hepsi...”

“Ohannes kardeş, çoktan senden ses, haber çıkmadı. 1926 yılındayım burada... Diyarbakirli olmak hâlâ güç... Hangi yıl kolay olacak bilemiyorum.

“1915’ten 1917’ye kadar gökyüzünde karaltılar, göç eden kırangıç sürüleri ydi. Korku, umutsuzluk koktu gök o yıllar... Bütün Mıgırdıçlar gözümüz kapalı nereye uçtuğumuzu bilmeyen kırangıçtık. Uzun bir süre böyle kaldım. Kırangıçlar görünce havada Anadolu uçuyor sandım. Anadolu kokardı bulutlar, yağmur yağınca... Ağrı Dağı eğri dururdu gözümde, zaptiye görünce... Ağrı Dağı ağrı çökerdi böğrümde...”

“Acı kış soğuğu, dost soğuktu. Yüzüm donsa bile yaşadığımı bilirdim. Ölmediğime sevindir dim. Ağrı Dağı’ndan olduğunu bilirdim. Sert kışı varsa Diyarbakir’in bin renkli haziranı, temmuzu vardı. Nasıl unutturum Dicle suyunu, rüzgarı duyunca yüzümde baştan çocuk olurum.”

“**V**an, Ardahan kuşlarla uçtum. Diyarbakir’den kanat açmış kuşum... Gökte yumurtamı kırıp kuş olmuşum, gökte uçmaya başlamışım. Gözüm yerde... Gagamda bir damla... Dicle’den ödünç su; ancak toprağımdan taşıyabildiğim şeydi. Bilselerdi bir, onu da siler alırlardı.”

“**A**ra sıra ‘Mirye Ana, şu ovada eli tüfeksiz kimse var mı?’ diye sorarım. Ovaya inmeye korkuyorum. Konacak yer arıyorum. Biraz nefes almak, su içmek isterim fırsat bulsam...”

“Ohannes kardeş dediğimi iyi anlayacaksın. Göç zamanı geldim zaten... Geliyordum, ayak sesini duyardım hep uzaktan... Ne etsem boştu, ne desem nafile... Nasıl nefes alınır bilemiyorum. Biri burnumu tıkamıştı eliyle...”

“Çocukken öğrenmişim, Anadolu toprak değildi, yağmur değildi. Anadolu bize yağmur altında ıslanmış topraktı. Buğday verirdi, ineklerimize ot olurdu. Biz gidiyoruz inekler kalıyor. Nedenini anlatır mısın? Anadolu burnumda hâlâ koku... Mahallem içime çakılı bayram sevinci... Anadolu’da nefes alınca otu gelincik sanmak hünerdi o günler... Gelincik kıtlığından değil, biri parmaklarını burnuma tıkadığından...”

“Ohannes canını sıkmak istemem. Kırangıçlar taşıyıp durdu taşı, toprağı, çiçeğı, çalıyı... Şimdi her köyde bir Anadolu... Ohannes kardeş ‘Benim Hedingli’de düz arazide bile Ali Dağı var’ diyorsun. Anadolu’da hangisi kaldı der misin? Benim Diyarbakir sabah güneşi şimdi Laval’de... Girgos’un, Bakkalian’ın Mardin’i yan sokakta günbatımı şimdi... Kimi kokuyu getirmiş, kimi kiliselerden çöreğı taşımış. Kimi komşusu Ahmet Efendi’nin resmini asar duvarına, iyi bir komşusu olsun diye... Resim konuşursa bir gün sesini duyacağını sanır.”

“Nerede bir hü zün duysam, acıklı bir çalgı duysan biraz Anadolu bulurum, bulursun. Toprağımı taşıyıp buralara sermişler. Toroslar’da akan pınarların su sesini Montreal’de St. Laurent sularına belletmişler. Kaval duysam kavalı üfleyen yine köyünü özleyen bir Sarkis herhalde...”

“Ohannes biliyor musun bir gün büyük bir günah işledim. ‘Yahu Mirye Ana’ dedim diz çökünce... ‘Vaktin olunca ulu babaya sorarsan çok sevinirim. Hani şimdi küçük aklımla diyorum ki, gölü, ırmağı olmayan yerde bizi balık edip neden saldınız? Susuz yerde balık ne etsin?’

“Ohannes, göç ettiğim sabah horozlar ötüyordu. Güneşin ilk açan ışığında kulaklarımı Diyarbakir’in horoz sesleriyle doldurdum, şimdi her sabah dinlerim. Toprağımdan atılmak ağrıma gitmişti, alıştığım topraktı. Basınca kızmadı bana, ekince ürün verirdi. Toprağıma benzemeye baktım, beceremedim herhalde...”

“**D**iyarbakir komşularından beni arayan olursa yokluğumu hoş görsün. Becerebilseydim orada kalmak isterdim. Mümkün olsa sinek olurdu m, sivrisinek gibi ince, gizlenirdim. Bir otlakta inek... Babama amcama benzemezdim. Ohannes şaşırma, beni kaval sanırdın rüzgar esince... Sana ‘Sabahın hayırlı olsun komşu’ demek için, sesi olurdu m.”•

halililyas@yahoo.ca

Anne ve Babalardan, Dede ve Ninelerden...

Bu sayfada, anne ve babaların, dede ve ninelerin gönderdikleri fotoğraflar yer almaktadır. Her çocuk ve özellikle her torunun güzel olduğunu bildiğimizden, yayımlanacak fotoğraflarda yalnızca, fotoğrafların güzel çekilmiş olmalarını ve teknik açıdan yayımlanabilir nitelik taşımalarını dikkate alacağız. Fotoğraflarda çocukların ad ve soyadları yanısıra buldukları kentin adını da lütfen belirtiniz.

*Gönderi adresi: **Bütün Dünya, MIMOZA 4/9, D: 1, Atışehir, 34750, İstanbul**
e-posta: **butundunya@butundunya.com.tr***

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Mehmet Larçın, *Giresun* ▲

Bilge Bayraktutan, *Ardahan* ▲

Duygu Özger, *Bursa* ▲

Huriye Eylül Akdeniz, *Denizli* ▲

Can Berk Yılmaz, *İstanbul* ▲

Gökay Demirçelik, *Tokat* ▲

Senanur Turhan, *Balıkesir* ▲

Ceren Su Özbilge, *Ankara* ▲

Baran Yaşar, *Zonguldak* ▲

Seth Özsoy, ABD ▲

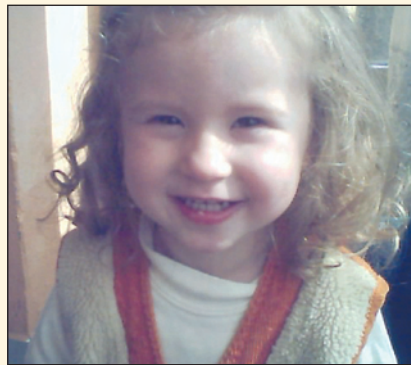
Özgür Mert, Kastamonu ▲

Koray Faruk Danışman, Ordu ▲

Efe Arda Şişli, Ankara ▲

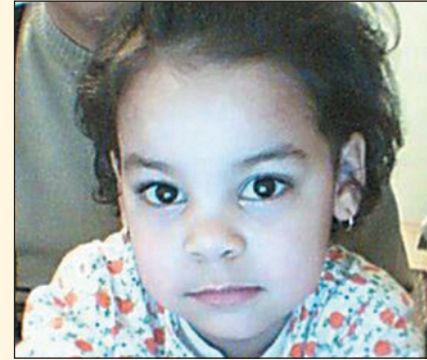
Neslihan Çokoy, Eskişehir ▲

İlayda Endez, İzmir ▲

M. Başar Arslanoğlu Mersin ▲

Özge Köker, Burdur ▲

Şölen Ceran, İstanbul ▲

Sezem ve Barış Salık, Çanakkale ▲

Eren Coşkun, Ankara ▲

Mankafa Poldi

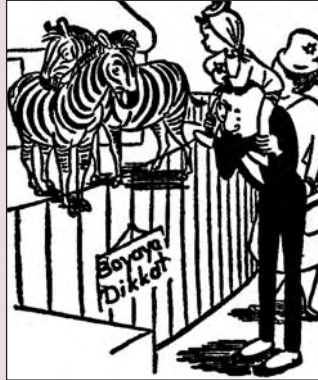
“Parayı yeniden hesabıma yatırmanızı rica ediyorum. Ben yalnızca hepsi tamam mı diye merak etmişim.”

“Bu Liszt mi, Poldi?”
“Hayır canım, o Müller... Her cumartesi burada piyano çalar.”

“Bu kompartıman sigara tiryakisi olmayanlar için...”
“Ben sigara tiryakisi değilim...”
“Sigara içiyorsunuz ya!”
“İnsan günde bir iki sigara içmekle tiryaki olmaz ki...”

“Çok şaşırdım... Ben zebraların çizgilerinin doğuştan olduğunu sanıyordum.”

İnanılmaz güzellikte ve akıl almaz uzaklıklardan çekilen bu fotoğraflar beni derinden sarstı. İnsanlar uzayın derinliklerinde minnacık bir dünyada yaşıyorlardı. Uzayın sonsuzluğunda toplu iğne başı denli bile büyük değildi, yaşadığımız ve bize çok büyük görünen dünyamız... Böylesine küçük, minnacık bir yerkürede insanlar milyonlarca yıldır, yaşamlarının ve yaşadıkları yerin değerini bilmeden ömürlerini tamamlıyorlardı.

Minnacık Bir Dünyada Yaşamak

Lisede benden iki sınıf önde olan Erdoğan Yönel ile yıllar sonra çok yakın iki evde oturarak komşu olduk. Aynı geçmişten gelmek yakın bir dostluk kurmak için yeterli ve zorunlu oldu.

Erdoğan bir denizcilik şirketinde uzun yıllar mali danışmanlık yaptı. Sessiz, az konuşan; ama çok düşünen, iyi bir kolejlidi ve bu yanı yıllar boyu hiç değişmedi. Emekli olduğunda ansızın bir karar verdi. Büyük kent, bir sürü olumsuzluğuyla onu çok sıkıyordu. Eşi Mine'nin de katılmasıyla İstanbul'dan göç etmeye karar verdiler. Uzun araştırmalardan sonra Gelibolu-Eceabat arasında uzanan yolun ortalarında, Çanakkale Boğazı kıyısına yakın, az konutlu, Orhanlı diye anımsadığım, bir bölgeye yerleştiler. Aldığı arsaya gönlünce bir ev yaptırdı. Bahçesini düzenledi; meyve ağaçları, binbir renkli çiçekler dikti. İçinde balıkların yüzdüğü küçük bir havuz, ördeklerin

ve tavukların tünediği bir kümes yaptı. Büyük kentte oturmanın tüm sıkıntılarını arkasında bırakarak huzur dolu bir yaşamın içinde doğayla bütünleşti Erdoğan. Karlı, uzun kış geceleri yaşadığı sıkıntıları gö-

güsledi. Ne kendisi ne eşi hiçbir gün yaşamlarından yakınmadılar, verdikleri zor karardan dolayı asla pişmanlık duymadılar.

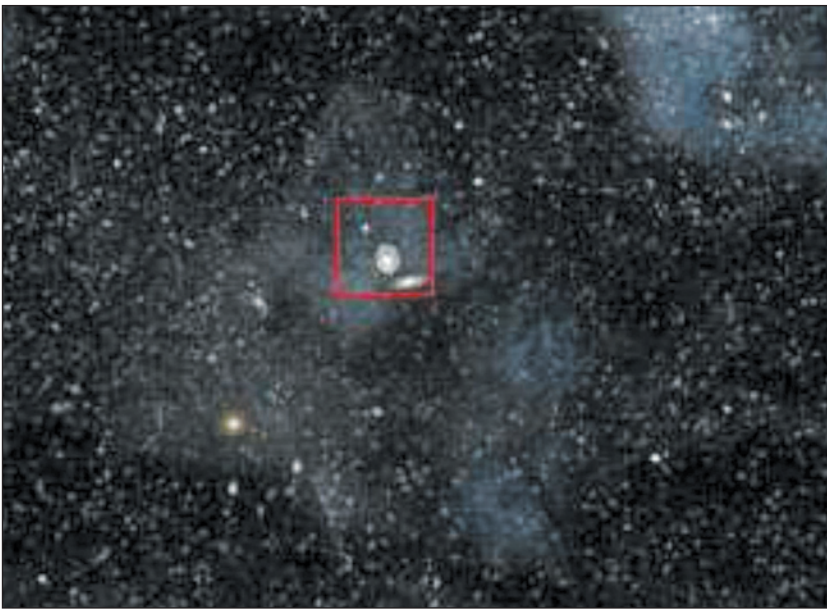
Onu, ortaokul arkadaşım Hulusi Sağlamer'le bir sonbaharda ziyaret ettik. Hulusi ve Erdoğan Mersinli'ydiler. O geceyi Mersin'den ve okul anılarından söz ederek, gözlerimizden yaş gelinceye değin gülere geçirdik. Ne güzel geceydi, yıllar önce doğanın kucağında yaşadığımız o gece...

Erdoğan evinin ve bahçesinin düzenlemesini, yeni bir şey eklenemeyecek denli mükemmel yaptıktan sonra kendine yeni bir uğraş buldu: Bilgisayar öğrenmek. O ıssız bölgede bilgisayar edindi ve inatla tek başına ustalaştı.

Engin'den Gözlemler, İzlenimler

Engin Ünsal

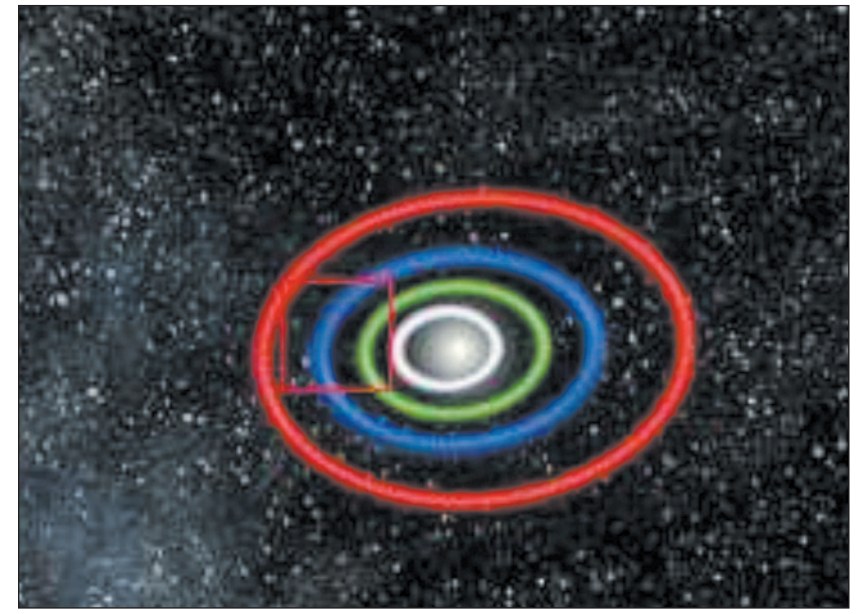
10 milyon ışık yılı uzaktan çekilen dünyanın da içinde bulunduğu galaksinin fotoğrafı...

Takıldığı yerler için Çanak-kale'ye giderek yardım aldı. Donanımını geliştirdi ve başladı dostlarıyla yazışmaya, onlara ileti göndermeye... Erdoğan'ın listesinde ben de vardım. Bana her gün, nereden bulunduğu şaşırdığım inanılmaz güzellikte iletiler, fotoğraflar, makaleler ve sunumlar göndermeye başladı. Renklerin, müziğin, fotoğrafların böylesine uyduğu mükemmel bir ortam hem öğretici ve hem de inanılmaz güzellikteydi.

Erdoğan'ın son gönderdiği fotoğraflar çok güzel bir sunumdu. 10 milyon ışık yılı uzaktan dünyanın da içinde bulunduğu galaksinin fotoğrafları çekilmişti. Daha sonra 1 milyar kilometre uzaktan çekilmiş. Bu fotoğrafta, yörüngedeki Jüpiter, Venüs, Dünya, Mars ve Merkür görünüyordu. 100 bin km. uzak-

tan çekilmiş fotoğrafta dünya ancak belirginleşebiliyordu.

İnanılmaz güzellikte ve akıl almaz uzaklıklardan çekilen bu fotoğraflar beni derinden sarstı. İnsanlar uzayın derinliklerinde minnacık bir dünyada yaşıyorlardı. Uzayın sonsuzluğunda toplu iğne başı denli bile büyük değildi, yaşadığımız ve bize çok büyük görünen dünyamız... Böylesine küçük, minnacık bir yerkürede insanlar milyonlarca yıldır, yaşamlarının ve yaşadıkları yerin değerini bilmeden ömürlerini tamamlıyorlardı. Ama nasıl? Habil ile Kabil'den buyana birbirlerini öldürerek, birbirlerini yok etmek için savaşarak, dünyayı yok edebilecek, insanları toptan öldürebilecek denli güçlü bombalar, nükleer silahlar üreterek yaşamak çılgınlığı bu uzayın sonsuzluğundaki dünya için ne denli anlamsızlaşıyordu. Bu küçük dünya bu

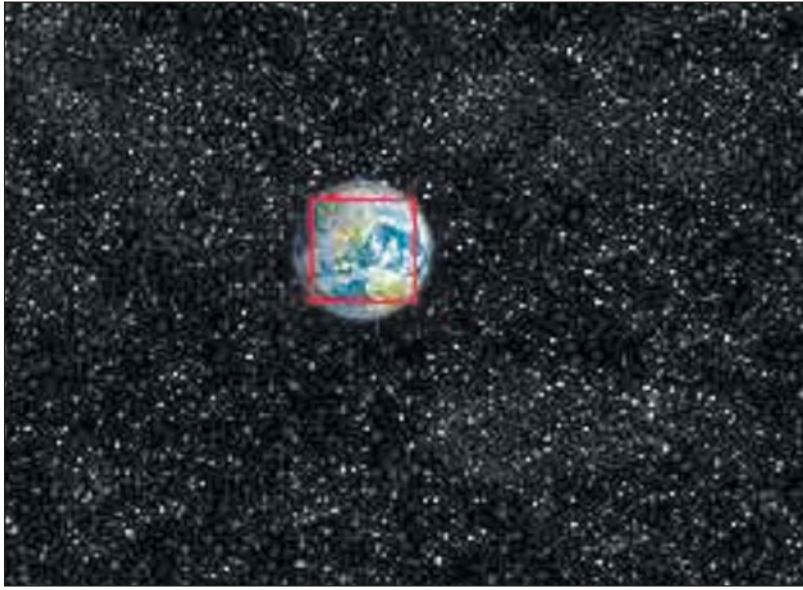
Yörüngedeki Merkür, Venüs, Dünya, Mars ve Jüpiter'in görüldüğü 1 milyar kilometre uzaktan çekilmiş fotoğraf...

hırs, bu birbirini yok etme tutkusu neden? Anlaması, kavranması zor düşünceler içinde insanlar kendilerini ve hem de üstünde yaşadıkları bu güzelim dünyayı yok etmek için yarışıyorlar, neden? Neden dünyanın insanlara sunabileceği binlerce güzellik varken insanlık savaşlarda kendini yok etmek istiyor? Bu güzelim dünyayı o kısa ömürlerde doya doya yaşamak varken silah üretimine bunca para dökülüyor, denetimsiz sanayileşme dünyayı yavaşça insanların yaşayamayacağı bir yer yapıyor. Güzel hayvan türleri ortadan kayboluyor, mutasyona uğramış mikroplar insanlığın sonunu hazırlıyor. Silaha para akıtanlar, çevreye, insan sağlığına, kaliteli yaşama yeterince para ayırmıyor. Sanayi gazlarının, fabrika atıklarının denetimsiz ve sorumsuz bir biçimde doğayı yok etmesi dünyayı yönetenler tarafından yal-

nızca seyrediliyor. Dünya ısınıyor, mevsimler değişiyor. Dünya giderek sıcaktan kavrulacak, su kaynakları kuruyacak ya sonra? Korkarım bir gün gelecek insanlık bu dünyayı terk etmek zorunda kalacak eğer dünyayı yok etmeden önce kendisini yok etmezse...

Oysa insan ömrüne sığacak o denli güzellik, yaşanacak o denli heyecan varken...

Bu kavgaları, bu savaşları, gazetelerdeki cinayet haberlerini anlamak olanaksız. Geceleri çayırların üstüne uzanıp gökyüzünün sonsuzluğunu, yıldızların parlaklığını seyretmek ne keyiftir. Bir deniz kenarında yalın ayak yürümek, sonra kumlara uzanıp o hiç durmayan dalga seslerini dinlemek ne güzeldir. Dallara konan kuşların ötüşünü duymak, onlara yem vermek, bir türkü-

Dünya'nın belirginleşebildiği 100 bin km. uzaktan çekilmiş fotoğraf..

yü dostlarla birlikte söylemek, nehrin üzerine vuran bulutları hayranlıkla seyretmek, özlemek, özlenmek ne güzel duygulardır.

Tüm bunları yaşamak varken fidan gibi gençleri, bir hiç uğruna savaş meydanlarında, bu güzelliklerin hiçbirini yaşamadan ölümün kucasına atmak hangi kafaların işidir? Tüm insanların bu güzellikleri sonsuza değin yaşaması olanaklıyken, büyük bir aceleyle dünyayı yok etme yarışını kim açıklayabilir? İnsanları öldürme, toptan yok etme hakkını kim kimden alıyor. Bu kararı verenler evlerinde çocuklarının yüzüne nasıl bakabiliyor, anlamıyorum.

Evrenin sonsuzluğunda bu minicik dünyanın yok olması, eğer başka gezegenlerde başka yaşamlar varsa, ki ben olduğuna yürekten inanıyorum, dünyanın yok ol-

ması onların hiç umurunda olmayacak, hatta yok olduğunun ayır-dına bile varmayacaklardır. Onlar için hiç fark etmeyecek böyle bir son, bu dünyada yaşayan ve yaşayabilecek olan milyarlarca insan için çok şey ifade edecektir.

Dünyanın ve insanlığın sonuna çeyrek kala dünyayı yönetenler bu fotoğrafları önlerine koyup, ölümlerle dolu savaş meydanlarını, milyonları yok edebilecek nükleer silahları, delik deşik olan ozon tabakasını düşünsünler. Dünya eksi yüzlerce derecede üzerinde hiçbir canlının yaşayamayacağı bir buzula dönüşmeden akıllarını başlarına toplasınlar. İnsanları yönetmeye soyunanlara insanları öldürmek değil yaşatmak borçları olduğunu hiç unutmamaları gerektiğini birilerinin anımsatması gerekmektedir. •

enginunsal34@smileadsl.com

Dağlık, ıssız yollardan birinde ilerlerken, “Taze Limonata” levhasını görünce direksiyonu o yöne çevirdim. Benzin istasyonu ve bir market beklerken karşıma bir ev çıktı. Veranda da yaşlı bir adam oturuyordu.

Arabamdan indim. Çevrede başka kimse yoktu. Bana bir bardak limonata ve bir sandalye uzattı.

Havalardan, yolculuğumdan söz ettik. Ailem olup olmadığını sordu. Daha yeni evlendiğimi ve çocuklarımın olmasını çok istediğimi söyledim. Aile kavramının hâlâ önemini koruduğunu duymak onu sevindirdi.

“Aile çok özel bir kurumdur. Eşin, çocukların ve kendine ait bir ev... İçinde doğru şeyi yapmanın huzurunu duyarsın. Senin yaşındaki halimi anımsıyorum” diye başladı sözlerine.

“Evlenmek gibi bir şansım olabileceğini düşünmemiştim. Öyle mükemmel bir ailem yoktu; ama azimli-

“Taze Limonata”

•Justin R. Haskin -
İnternet Yayıncısı•

dim. Geceleri yatağa uzanır ve düşünürdüm: Boşanma riskini göze alabilecek miydim? Bir eşim, bir ailem mi olacak? Neden? Çocuklarımı boşanma riskiyle karşı karşıya bırakmayacağım emimden.

“Gençliğe adım atınca yeni duygular deneyimlemeye başladım. Aşka falan da inanmazdım. Bir arkadaşım vardı. Beni çarptığında orta sondaydım. Birbirimize karşı neler duyumsadığımızı söylemekten kaçınıyorduk. Yalnızca sohbet ediyorduk. Benim en yakın arkadaşım olmuştu. Lisede bir-birimizden ayrılmaz olmuştuk.

“Ailesiyle sorunları vardı. Ona yardımcı olmaya çalışıyordum. Ona göz kulak olmak için elimden ne geliyorsa yaptım. Akıllı ve güzel bir kızdı. Tüm erkekler onunla olmak istiyordu.

“Bir kez çıkmayı denedik, herşey çığrından çıktı ve dokuz ay konuşmadık. Derken bir gün okulda cesaretimi topladım ve ona mektup yolladım. O da yanıt verdi ve yeniden başladık. Sonra o üniversiteye gitti.”

Yaşlı adam kalktı ve bir bardak limonata daha getirdi.

“Babası uzakta yaşıyordu. Okumaya onun yanına gitti. Benim hedefim bezybol oynamaktı. Okuldan okula geziyordum. Sonunda yolum onun okuduğu üniversiteye düştü. Müjdeyi verdiğimde ağladım.

“Çıkmaya başladık. İlişki-miz gittikçe gelişti. Üniversite-den sonra bezybol oynamaya devam ettim. Ve yaşamımın ka-dınıyla evlendim.”

“Çocuklarınız oldu mu?” di-yer sordum.

“Dört tane” dedi güle-rek. “Onları okut-tuk ve elimizden geldiğince yaşamı öğrenmelerine yardımcı olduk. Şimdi hepsinin kendi çocukları oldu. Kucaklarında çocuklarını görmek bana gurur veriyor. Yaşamın herşeye karşın yaşamaya değdiğini düşünüyorum.”

“Çocuklar evlenip evden ayrıldıktan sonra eşimle birlikte yolculuklara çıkmaya başladık. El ele tutuşup her yeri geziyor-duk. İşin güzelliği burada zaten. Yıllar geçtikçe ona olan sevgim iyice büyümüştü. Kavga etmedi-ğimizi söyleyemem; ama aşkımız gittikçe derinleşiyordu.

“Eşime olan sevgimi kelimelerle ifade etmem çok zor” dedi başını sallayarak. “Bu sevgi bizi hiç yalnız bırakmadı. Hiç ölmedi. Gittikçe güçlendi. Yaşamım boyunca çok hata yaptım; ama onunla evlendi-ğim için asla pişman olmadım.

“Bugünün dünyasını anlaya-mayacak denli yaşlı olabilirim. Ama geçmişe baktığımda emin olduğum bir şey var: Bu dünya-

da sevgi denli güçlü bir duygu yok. Ne para, ne hırs, ne nefret, ne de şehvet... Şairler ve yazarlar deniyorlar. Onlar da ifade ede-mezler, çünkü herkese göre de-ğişir. Ben eşimi çok seviyorum. Ölünce yan yana mezarlara yata-cağız; ama bu sevgi dünya yok olana değin devam edecek.”

Gözlerime baktı. “Seni çok tut-tum, evlat” dedi ve özür diledi. “Umarım limonatayı beğendin. Yolda giderken, eşini ve çocukla-rını ve sahip olduğun herşeyi çok sevmen gerektiğini düşün. Sevme-lisin; çünkü bunları ne zaman kay-bedeceğini bilemezsin.”

Yola koyuldum; ama yaşlı ada-mı aklımdan çıkaramıyordum. Ani-den limonata parasını vermediğim aklıma geldi. Geri dödüm. Eve yaklaşınca verandaya doğru ilerle-dim. Yaşlı adam ortalıkta görün-müyordu. Tam parayı sandalyenin üzerine koymak üzereyken gözüm pencereden içeriye ilişti. Yaşlı adam odanın tam ortasında eşiy-le dans ediyordu.

Bu olayın üzerine yıllar geçti. Ben hâlâ o yaşlı adamı ve eşini düşünürüm. Onlar gibi bir yaşan-tım olsun isterim. Ben de onun gi-bi çocuklarıma ve torunlarıma sevgi bırakmak isterim. Ben de eşimle dans eden bir büyükbaba olmak isterim. Hiçbir şeyin sev-giden daha yüce olamadığına inanmak isterim. •

“Satranç”ın Yanıtları...

Atak: 1. Ad4! exd4 2. Vxh7+ Şxh7 3. Kh2+ 1-0

Oyun Sonu: 1. Şh7! Fb2 2. Ff4 Fd4 3. Fh6+ Şe1 4. Fg7 Fc5 5. Fe5 Ff8 6. Fd6! 1-0

Kendi Gelen: 32... Kf6?? 33. Fxf5 Vxf5 34. Vxh6+ 1-0 •

Mantık Bilmecesi, Bulmaca

Haziran Ayı Yanıtları, Çözümleri

Mantık Bilmecesi

Gittiği il	Tren adı	Hareket saati	Peron numarası
Adana	Pulman	19:00	Peron 5
İzmir	Anadolu Ekspresi	19:30	Peron 3
İstanbul	Mavi Hızlı Tren	19:03	Peron 1
Erzurum	Yeşil Tren	19:15	Peron 2
Zonguldak	Marşandiz	19:20	Peron 4

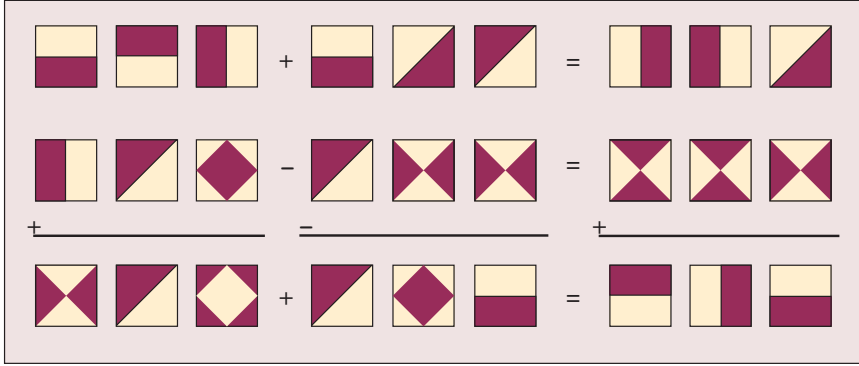
Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	O	S	M	A	N	Ş	A	H	İ	N		M	A	N	A
2	R	A	İ	K		U	Y	A	K		D	İ	R	İ	M
3	H	A	K	A	N		A	S	A	L	E	T		M	İ
4	A	T	A	B	E	K		A	M	A	N		M	E	Y
5	N		D	E	M		İ	T	E	N	E	K		T	A
6	A	L	O		A	S	T		T	E	K	İ	L		N
7	S	A	N	A		A	L	A		T		S	İ	N	E
8	E	D	U		A	D	A	L	E		E	T	K	İ	
9	N	İ	N	E		A	F	A	C	A	N		E	T	İ
10	A	N		S	E	K		T	E	N		İ	N	E	K
11		İ	R		M	A	R	U	L		A	L		L	İ
12	T		A	S		T	Ö	R		E	S	M	A		L
13	A	S	İ		O		T	K	İ		R	İ	L	K	E
14	N	A		E	R	B	A	A		K	İ		T	İ	M
15	J		İ	H	T	A	R		E	L		T	O	R	
16	U	S		L	A	V		A	L	İ					
17	O	R	C	İ	K		E	S	E	R					
18	K		A	Y		A	N	E	M	İ					
19	A	N	K	E	T		İ	S		N					
20	N	A	A	T		O	K		A	G					

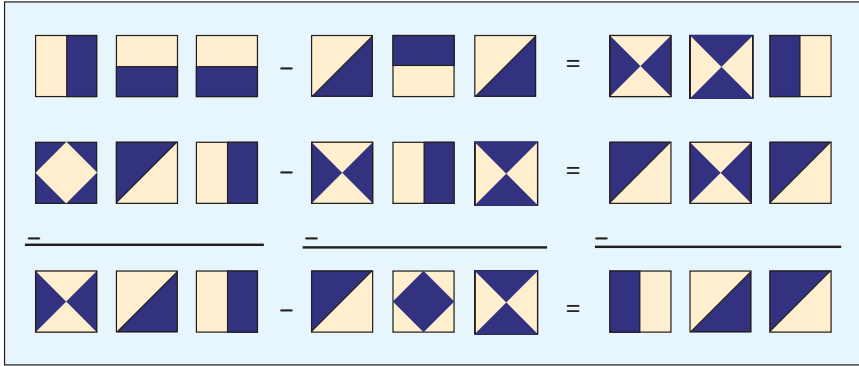

Cahit Batum

Kareler ve Rakamlar

Lütfen dikkat edin: 0-9 arasındaki rakamlar, her soru grubunda değişik biçimlerle simgelenmektedir.

Cahit Batum'dan "Kareler ve Rakamlar"ın Haziran Ayı Çözümü:

$$\begin{array}{r} 166 + 455 = 621 \\ + 522 - 217 = 305 \\ \hline 688 + 238 = 926 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 746 - 405 = 341 \\ - 328 - 190 = 138 \\ \hline 418 - 215 = 203 \end{array}$$

CahitBatum@butundunya.com.tr

Prof. Dr. A. Yüksel Bozer

Mantık Bilmecesi

Beş arkadaş değişik işlerde çalışıyor ve her biri sevdiği bir şeyin koleksiyonunu yapıyordu. Aşağıdaki ipuçlarına dayanarak bu kişilerin adlarını ve mesleklerini, yaşlarını ve neyin koleksiyonunu yaptıklarını bulunuz.

İPUÇLARI:

- 1- Avukattan iki yaş büyük olan Mehmet kalemli seviyordu.
- 2- Resim koleksiyonu yapan kişi, 54 yaşında değildi.
- 3- Terzi olan Esmâ 53 yaşında değildi.
- 4- Orhan kısa zaman önce 55 yaşının doğum gününü kutlamıştı.
- 5- Bankacı paralara çok meraklıydı ve Aylin'den bir yaş küçük değildi.
- 6- 57 yaşındaki kişi birden pula merak sarmıştı.
- 7- Kemal saat taşımazdı ve doktordan daha gençti.

	Doktor	Bankacı	Avukat	Terzi	Öğretmen	53	54	55	56	57	Pul	Para	Saat	Kalem	Resim
Aylin															
Esmâ															
Kemal															
Mehmet															
Orhan															
Pul															
Para															
Saat															
Kalem															
Resim															
53															
54															
55															
56															
57															

Adı	Mesleği	Yaşı	Koleksiyon eşyası

YukselBozer@butundunya.com.tr

Mustafa Yıldız

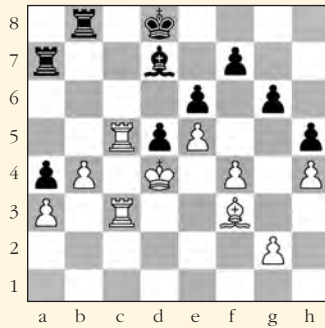
Satranç

BURSA VE BOLU TURNUVALARINI MERT ERDOĞDU KAZANDI

Mayıs ayında, Bursa'da yapılan 8. Nilüfer Rotary Satranç Turnuvası'nı 6/5,5 puanla milli oyuncumuz IM Mert Erdoğan kazandı. 52 satranççının katıldığı turnuvada Necmettin Korkmaz ikinci, Yüksel Güler üçüncü oldular.

Bolu'da ilk kez düzenlenen İzzet Baysal Satranç Turnuvası'nda da 9/8 puan ile IM Mert Erdoğan birinci oldu. Yurt dışından da satranççıların katıldığı turnuvada yine 8 puan ile Gürcistan'dan Armen Grigoriev ikinci, Suriye'den Ahmad Hamad 7,5 puan ile üçüncü oldular. 7 tur üzerinden oynanan 16 Yaş Altı kategorisinde ise Ahmet Ölçüm 6,5 puanla birinci olurken, Çağlan Çelebi 5,5 puanla ikinci, Muratcan Okanlı yine 5,5 puanla üçüncü oldular.

Mert Erdoğan-Necmettin Korkmaz, Bursa, 2007

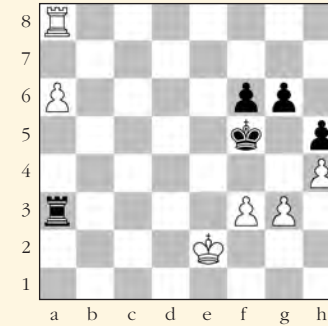
35. f5! *Vezir kanadında bire iki piyon zayıflığı olan siyahın bu hamle ile şah kanadında da zayıflık oluşuyor.*

1. e4 e6 2. d4 d5 3. Ac3 Af6 4. Fg5 Fe7 5. e5 Afd7 6. Fxe7 Vxe7 7. f4 a6 8. Af3 c5 9. Vd2 Ac6 10. dxc5 Vxc5 11. Fd3 b5 12. h4 b4 13. Aa4 Va5 14. b3 Ac5 15. Axc5 Vxc5 16. Kc1 a5 17. c4 bxc3 18. Kxc3 Vb6 19. Vf2 Vb4 20. Vc5 Fd7 21. Vxb4 Axb4 22. a3 Ac6 23. Şd2 Şe7 24. Khc1 Khc8 25. Şe3 h6 26. Ad4 Axd4 27. Şxd4 Kcb8 28. Fc2 h5 29. Fd1 g6 30. Kc7 Şd8 31. K7c5 Kb6 32. K1c3 Ka7 33. Ff3 a4 34. b4 Kb8 (D) 35. f5 gxf5 36. Fxh5 Şe7 37. Ff3 Kbb7 38. Kc1 Kb8 39. Kc7 Kxc7 40. Kxc7 f6 41. h5 Kh8 42. Fe2 fxe5+ 43. Şxe5 Kc8 44. Kxc8 Fxc8 45. Fb5 Fb7 46. g3 Şf7 47. Fxa4 d4 48. Şxd4 Ff3 49. Şe5 1-0

GEÇER PİYONLU OYUN SONLARI (2)

Savunan tarafın kalesi rakip geçer piyonun arkasında ise piyon fazlası olsa bile iyi savunma fırsatları ortaya çıkar. Zayıf taraf için en iyi savunma olanakları "a" ve "h" dikeylerindeki geçer piyonlarda ortaya çıkar. Ancak, öyle pozisyonlar vardır ki kaybetmek kader olur:

Unzicker-Lundin, Amsterdam, 1954

Beyaz oynar?

Görünürde herşey siyahın lehine gibi. Şah kanadında piyon kayıpları olsa bile beyaz şahın a7 yönüne gitmesinde bir tehlike gözüküyor. Ancak, beyaz için kazanç planı var:

Siyah, kalesini kesinlikle "a" dikeyine bağlamak ve şahıyla h6 karesini de denetlemek zorunda.

f6'daki siyah piyon f7'de olsaydı oyun berabere biterdi.

1. a7 Ka2+ 2. Şd3 Ka1 3. Şd4 Ka5 4. Şc4 Ka3 5. Şc5 Ka1 (5... Kxf3 hemen kaybederdi. *Siyah kale a dikeyini bırakamıyor.*) 6. Şd6 Ka3 7. Şe7 (*Beyaz, şah kanadı oyunu ile kazanmak istiyor. Vezir kanadındaki uzak geçer piyon, bu planın uygulanmasını kolaylaştırarak.*) 7... Ka6 8. Şf7 Ka3 9. Şg7 Ka1 10. Şh6 Ka6 11. Kb8 Kxa7 12. Kb5+ Şe6 13. Şxg6 Ka8 14. Şxh5 Kg8 15. g4 Kh8+ 16. Şg6 Siyah terk etti. •

MustafaYildiz@butundunya.com.tr

ATAK

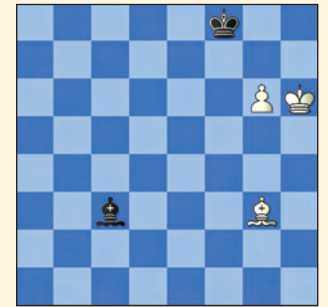
Suetin-Didisko, 1975

Beyaz kazanır

OYUN SONU

Çenturini, 1856

Beyaz kazanır

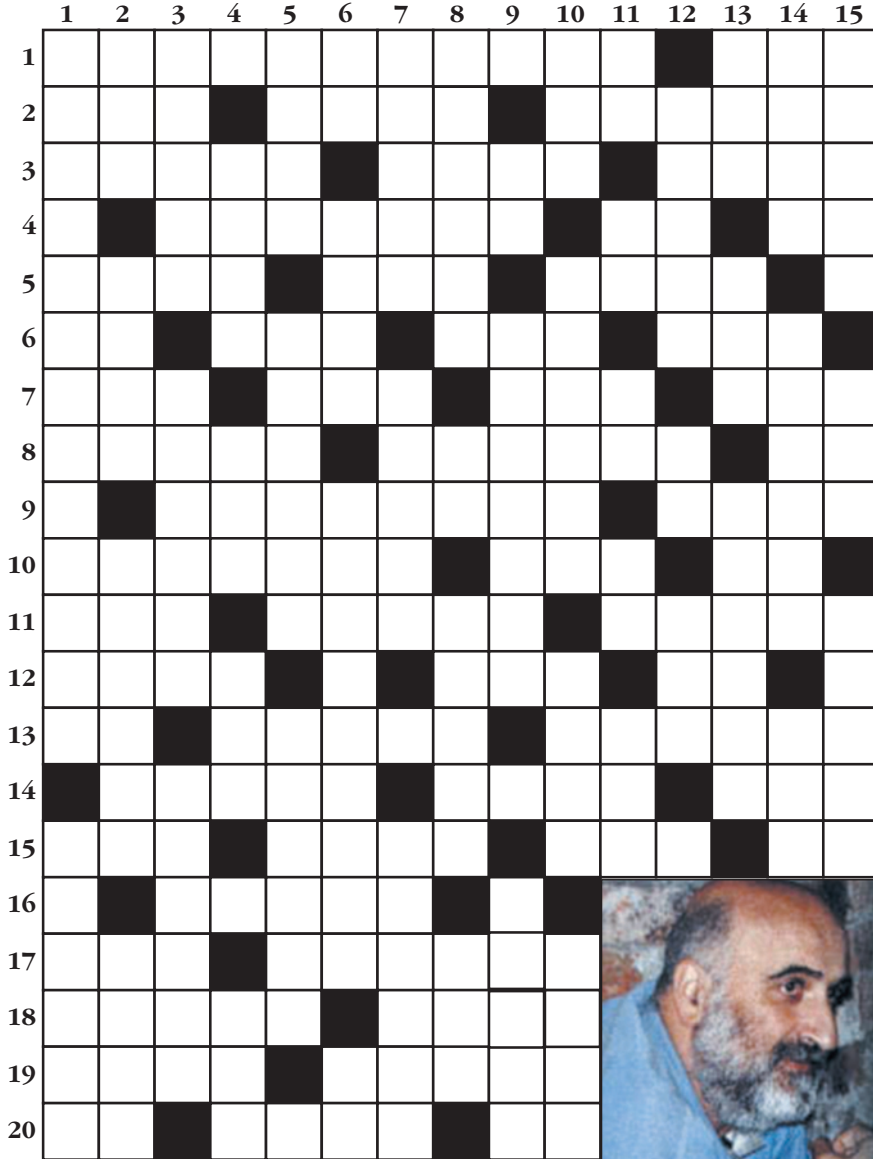
KENDİ GELEN

Gureviç-Short, 1990

32... Kf6??

Çözümler 150'nci sayfamızdadır.

Filiz Leloğlu Oskay

Bulmaca

SOLDAN SAĞA: 1) Filmografisinde "Gönül Yarası", "Züğürt Ağa", "Muhsin Bey" adlı filmleri de bulunan fotoğrafta görülen yönetmenimiz. - İlişkin. 2) Seciye, karakter. - Operalarda solistlerden birinin orkestra eşliğinde söylediği parça. - Yazarı bilinmeyen, anonim. 3) Ama, fakat. - Yüz, çehre. - Din işlerini devlet işlerine karıştırmayan.

4) Hakça. - İşaret. - Bir soru sözcüğü. 5) "..... Erhat" ("Mitoloji Sözlüğü"nü hazırlayan yazarımız). - İngiliz birası. - Rus, Ukraynalı, Leh, Sırp, Hırvat, Sloven, Slovak ve Çek halklarına dillerindeki yakınlık dolayısıyla verilen ortak ad. 6) Güney Afrika Cumhuriyeti'nin plaka imi. - Arap alfabesinin yirmidördüncü harfinin adı. - İtalyan devlet televizyon kanallarından biri. - Çölde esen rüzgar. 7) "..... Baydar" ("Sıcak Külleri Kaldı"nın yazarı). - Uyanık, gözü açık. - Lise Giriş Sınavı'nı imleyen harfler. - Klasik Türk müziğinde ve özellikle tekke müziğinde yer alan, kaval biçiminde üfleli bir çalgı. 8) Taştan ya da ağaçtan yapılmış büyük havan. - ".....'nın Taşma Bak / Gözlerimin Yaşma Bak" (Ankara türküsü). - Eski Mısır'da güneş tanrısı. 9) Karşı olan, karşıtçı. - İçi sıvıyla dolu patolojik torba. 10) Bir tür yapay reçine. - Mikroskop camı. - Bizmutun simgesi. 11) Batarya. - Fazla bön, avanak. - Yunanistan'ın başkenti. 12) Motorlu kara taşıtlarının iskelet bölümü. - Yaşlı, kart. - Eski dilde su. 13) Şarkı, türkü. - Lobi. - İki ülke parasının karşılıklı değeri. 14) Belirti. - Bir batında doğan iki kardeş. - Bir alaşımdaki madenlerin erime derecesi farkından yararlanarak bunları birbirinden ayırma işlemi. 15) Gemilerin tahmini varış saatini bildiren uluslararası kısaltma. - Malezya halkına özgü öldürücü delilik. - Adale. - Tavlada bir sayı. 16) Yolculuk. 17) Sağlam, dayanıklı. - Nehir. 18) Müzik aletlerini ayarlama. - Dana budundaki en büyük kemiksiz ve sinirsiz et. 19) "Mareşal" (Eski Yugoslavya'nın ünlü diktatörü). - Tayin etme. 20) Küçük mağara. - Ziyet eşyası. - Hayvanlara vurulan damga.

YUKARIDAN AŞAĞIYA:

1) "Güneydoğu'da Gazeteci Olmak", "Sevginin Herkesten Şikâyeti Var", "Kuşlar Uzaktı Sonra" adlı kitapları bulunan yazarımız. - Kendini karşısındakinin yerine koyma. 2) Fasıla. - Kaybolmuş, kayıp. - Gelirler. - Kültür, hars. 3) Ağırbaşlılık. - Sayı çubuğu. - Uğur getireceğine inanılan şey. 4) Ölüm cezası. - Bir göz rengi. - Kaz Dağları'nın mitolojik dönemlerdeki adı. - Otomobillerde direksiyon ile tekerlekler arasında bağlantı sağlayan metal çubuk. 5) Zina yapan. - Geminin sol yanı. - Hacıların, Kurban Bayramı'nın arife günü toplandıkları Mekke'nin doğusundaki tepesi. 6) Türkiye'nin plaka imi. - Güney Amerika'da yaşayan bir yük hayvanı. - Tekrar etmek. - Kimi yörelerde ayrına verilen ad. 7) Munis. - Adıyaman'ın bir ilçesi. - Nispet. 8) "..... Maria Rilke" (Alman şair). - Briçte sanzatunun kısa yazılışı. - Yenik. - İskambilde bir kağıt. 9) Kuzu sesi. - İçinde alkali bulunan. - İsimler listesi. 10) Muğla'nın bir ilçesi. - İçinde nikotin barındıran zararlı bir madde. - Destansı. - Sanayi. 11) Bir nota. - Vilayet. - Stronsiyumun simgesi. - Anadolu'nun en eski ana tanrıçası. - Üye. 12) Değerli bir taş. - Bir renk. - Telli bir çalgı. 13) Süreyya Duru'nun bir filmi. - Bir ilimiz. - Çavuş kuşu. 14) Cerahat. - Gıda ve parfüm sanayisinde hammadde olarak kullanılan, meyvesi murt adıyla bilinen beyaz çiçekli, güzel kokulu bir ağaç. - "Önümüzde bakırlar güneş dolu / Dostların aramızdayız! / Güneşin sofrasındayız!" (N. Hikmet) 15) Cüzi, kısmi. - Gezinti teknesi. - İşçi. •

FilizOskay@butundunya.com.tr

Bize Gönderilen

Kitaplar

Tümüyle kitapseverlere yönelik
bu bölümümüzde, yeni yayımlanan
kitapların duyurumu yapılmaktadır.

Arıburnu Savaşları Anafartalar Savaşları

Mustafa Kemal
Örgün Yayınevi

“Çanakkale” denilince ne-
dense 18 Mart tarihi üze-
rinde yoğunlaşılır ve Atatürk’ün
Çanakkale Savaşı’ndaki varlığı
görmezden gelinir. Çanakkale
kahramanı Mustafa Kemal, bunu
sezercesine iki yapıt
birden kaleme aldı. Tıpkı Cumhuriyet’in
kuruluşundan sonra
gelecek kuşaklara
olup bitenleri birinci
ağızdan anlatmak
için yazdığı “Söylev”

gibi... Günümüz Türkçesi’ne
uyarlanan yapıtlar o döneme iliş-
kin özgün harita ve fotoğraflarla
da görsel açıdan zenginleştirilmiş.
Ruşen Eşref Ünaydın’ın “Anafarta-
lar Kumandanı Mustafa Kemal ile

Söyleşi”si de kitaba eklenmiş.

“Tarihin henüz yazmadığı
gibi, insanlığın da aklından ve
hayalinden geçmediği bir şid-
det ve dehşetle süren, dünyanın
yazgısına egemen olan, büyük
ulusların ve hükümetlerin gele-
ceğini belirleyecek
bir nitelik kazanma-
sından dolayı asıl
amaca varabilmek
için bugünkü ilerle-
melerin en son mucii-
ze gösteren eserler-
den yararlanma fırsatı
kaçırmayan tarafların bilim ve
sanattaki gerçek güçlerini de in-
sanlığa gösterecek bir biçim alan
dünya savaşının evrelerini gerektiği
gibi saptamak ve gelecek ku-
şaklara değerli bir savaş hatırası
bırakmak isteğiyle” yazdı Musta-
fa Kemal.

Çanakkale gerçeğinin birinci
elden öğrenmek isteyenlerin
okuması gereken iki yapıt...

Orgeneral İzzettin Çalışlar’ın Not Defterinden On Yıllık Savaşın Tarihi

Hazırlayanlar: İzzeddin Çalışlar,
İsmet Görgülü
Güncel Yayıncılık

Atatürk’ün yakın çalışma ar-
kadaşlarından Orgeneral İz-
zettin Çalışlar’ın 1912-1922 yılları-
na ait günlükleri ve konferans
notları, dergilerin sayfaları arasın-
dan kurtarılarak hem günümüz

kuşaklarının bilgisine
sunuluyor hem de bu
notların ışığında yakın
tarihin eksik taşları ye-
rine konuluyor. Musta-
fa Kemal’in çabalarının
karanlıkta kalan bö-
lümelerini bu kitap aydınlatıyor. 14
özgün fotoğrafın da kitapta yer al-
ması ayrı bir önem taşıyor. Ata-
türk’ü yakından tanıyan İzzettin
Çalışlar’ın günlüğü Atatürk’ün bi-
yografisine çok şey katıyor. Her
bölümün sonundaki notlarla,
farklı kaynaklardan alıntılarla zen-
ginleştirilen yapıt, hava durumu,
Osmanlı topraklarındaki köyler,
kentler, insanlar ve onların gün-
delik yaşamları konusunda da bil-
giler aktarıyor.

A’dan Z’ye Sait Faik

Sevengül Sönmez
Yapı Kredi Yayınları

Çağdaş öykücülüğümüzün ku-
rucularından Sait Faik’e ilişkin
bilmek istediğiniz A’dan Z’ye her-

şey... Ardında 13 kitap,
çok sayıda mektup ve
karalamayı bırakan Sai-
it Faik’i yakından tanı-
ma olanağı sunuyor,
bu kitap... “Gelişigüzel
yazan, yazdıklarını umursamayan
bir yazardır” yargısının doğru olma-
dığını gösteren bu yapıtta tüm mal
varlığını ölümünden sonra Darüş-
şafaka’ya bırakan örnek tutumu yan-
ında özel yaşamına ilişkin bilin-
meyenler de okurlara aktarılıyor.
Fotoğraflar, belgeler, yazışmalar,
kartpostallar ve ayrıca sözlü görüş-
meler ışığında bambaşka bir Sait
Faik’le tanışıyorsunuz. Ailesi, arka-
daşları, yaşadığı ve yaşattığı yerler,
kitapları, gazete ve dergilerdeki ya-
zıları, dile getirebildiği ve söyleye-
mediği aşkları...

Kesin İnançlılar

Eric Hoffer
Plato Film Yayınları

Derin bir ırmak gibi altın al-
ta yayılan yapıtlarıyla ünlü
Eric Hoffer’in üniversitelerde yar-
dımca kitap olarak
okutulan baş yapıtıdır,
“Kesin İnançlılar”.
Dünyadaki şiddet
olayları, Stalin ve Hit-
ler’in peşinden mil-
yonların koşması ko-
nusunda bugüne
değin söylenenlerin dışında bir
şeyler söylüyor Hoffer.

Kan, gözyaşı ve silah sesleri-
nin kitleleri şaşkına döndürdüğü
ortamda Hoffer’in büyöltesi çok
işe yarıyor. •

**Bir
Fotograf**

**Bin Sözcüğe
Bedeldir**

Fotograf: Şebnem Şen, Dubai

Diyaliz malzemelerinde kalite güvencesi.

Vaksan, ileri tıp merkezlerinin laboratuvar cihaz ve malzeme gereksinimleri için güvenilir çözümler üretiyor.

Vaksan, böbrek sağlık merkezlerinin

- Diyaliz Sarf Malzemeleri,
 - Diyaliz Koltukları,
 - Mikrovasküler Laser Dopler Perfüzyon Ölçme Cihazları
- için dünyanın en iyi markalarıyla işbirliği yapmaktadır.

Vaksan, hizmet ve güvence önceliklerini Başkent Holding çatısı altında sunuyor.

Vaksan Sağlık Tesisleri

Laboratuvar ve Sağlık Malzemeleri Tic. ve San. A. Ş.
11. Sokak No: 40 / 6, 06490 Bahçelievler Ankara
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43
Faks: (0312) 212 05 23

www.baskentholding.com.tr

TÜRK RESSAMLARI: OSMAN ASAF

ORMANDA

Osman Asaf, 1869 yılında Saraybosna'da doğdu. Genç yaşta ailesiyle İstanbul'a yerleşti. 1889 yılında Sanayi-i Nefise'ye kaydını yaptırarak, bu okulun ilk mezunları arasında yer aldı. Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'nin kurucularındandır. Birinci Dünya Savaşı yıllarında, Bandırma belediye başkanlığı yaptı. Guaj resimlerden oluşan albümünü bu görevi sırasında hazırladı. Ortaöğretim kurumlarında ve Pertevniyal Lisesi'nde resim öğretmenliği yaptı. Osmanlı Ressamlar Gazetesi'nin sorumlu müdürlüğü görevinde bulunan ve 1935 yılında yaşama veda eden Osman Asaf'ın desenlerinde ve suluboyalarında kendi kuşağından Hoca Ali Rıza'nın etkileri görülmektedir. Zengin bir renk paletine sahip yağlıboya ve guaj çalışmalarıyla peyzaj türünde verdiği yapıtlarında izlenimci İstanbul görünümleri ağır basar.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320